

കുന്നുമേ” എന്നുള്ള പ്രാർത്ഥനയോടുകൂടി അഗ്നിപ്രവേശം ചെയ്തതും ആശ്രയാശൻ അവളെ ദാമിപ്പിക്കാതെ അകന്നു നില്ക്കുകയും ചെയ്തു. തന്നെ പാവകനും ദാമിപ്പിക്കാതിരുന്നതിനാൽ അവൾ പൂർവ്വാധികം വ്യസനാക്രാന്തയായി. അപ്പോൾ, “ആതിരേ! നിന്റെ പ്രാണനാഥൻ അന്തരിച്ചുപോയിട്ടില്ല. അവൻ ആപന്നിവൃത്തനായി ഇപ്പോൾ നാഗാചലത്തിൽ ചെന്നു ചേർന്നിരിക്കുന്നു. അവിടെ അധികസംവത്സരക്കാലം അധിവസിക്കുകയും ചെയ്തു. അവൻ കാലവിളംബംവരാതെ ചന്ദ്രദത്തനെന്ന വണിക്കിന്റെ കപ്പലിൽ കയറി മടങ്ങിവന്നു നിന്നോടു ചേർന്നിരിക്കും. നീ അഴലകലകളായ്ക.” എന്നൊരുശരീരിവാക്കുണ്ടായി. ഇതു കേട്ടതിനാൽ ആതിര ആതകം വെടിഞ്ഞു സ്വഭവനം പ്രവേശിച്ചു. ആത്മവല്ലഭൻ കാലംവൈകാതെ വന്നുചേരവാൻ തക്കവണ്ണം പല സൽക്കർമ്മങ്ങളും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. നാഗമലയിൽ ചെന്നു രക്ഷപ്പെട്ട സാധുവൻ അവിടെ ഒരു മരത്തണലിൽ ആലസ്യംപൂണ്ടു കിടന്നുറങ്ങുമ്പോൾ പർവ്വതവാസികളായ നാഗന്മാർ അവനെക്കണ്ടു തങ്ങൾക്കു നല്ലൊരാഹാരമായിത്തീരമെന്നു കരുതി അവനെയുണർത്തി. അവന്നു അവരുടെ ഭാഷ നല്ല വശമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ അവരുമായി സംഭാഷണം ചെയ്തു. അപ്പോൾ അവർ വണങ്ങി വാങ്ങിനിന്ന്, “ഞങ്ങൾക്കൊരു ഗുരുവുണ്ടു്. നിങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കലേക്കു വരണം.” എന്നുള്ള അവരുടെ ക്ഷണനമന സരിച്ച് സാധുവൻ അവരോടൊരുമിച്ചു ചെന്നു. അവിടെ മദ്യകുടങ്ങളും, അന്ധിമണ്ഡലങ്ങളും നിറഞ്ഞു ഒഴു

സപുണ്ണമായ ഒരു വസതിയിൽ ഒരു ആൺകുരടി ഇണയോടു ചേർന്നിരിക്കുംവണ്ണം തന്റെ കാമിനിയോടൊത്തു വാഴുന്ന നാഗാചാര്യപുത്രനെക്കാണുകയും അവനോടിണങ്ങി തനിക്കു വശംവദനാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു. ഗുരുപുത്രൻ സാധുവനോടു് അവിടെ ചെല്ലുവാനുണ്ടായ കാരണങ്ങൾ ചോദിച്ചറിഞ്ഞതിനുശേഷം തന്റെ ശിഷ്യന്മാരോടു്, “വിശപ്പുകൊണ്ടു പരവശനായ ഈ അതിഥിക്കു വേണ്ടുവോളം മദ്യവും മാംസവും നമ്മുടെ ഇളയ സമോദരിമാരിലൊരാളുടേയും കൊടുപ്പിൻ” എന്നുജ്ഞാപിച്ചു. സാധുവൻ ഈ ആജ്ഞാപനത്തിൽനിന്നു് അവന്റെ മൃഗമതയെ ഗ്രഹിക്കുകയും അവനെ അനുശോചിക്കുകയും ചെയ്തു, “എന്ദ്രിയമെന്തെന്നു അവശ്യമില്ല” എന്നു വിചാരിച്ചു. അപ്പോൾ അവൻ, “അന്നപാനങ്ങളും സ്മിസംഭോഗവുമല്ലാതെ മത്സ്യം ആനന്ദപ്രദമായി മറ്റേതൊരു വസ്തുവാണു ലോകത്തിലുള്ളതു്? വല്ലതുമുണ്ടെങ്കിൽ ഇന്നതെന്നു ബോധ്യപ്പെടുത്തുക” എന്നു കപിതനായി ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ സാധുവൻ,

“ഉള്ളം പാറം മയക്കിച്ചമച്ചിടം
കുളിപ്പം പിന്നെ കടുംകലയെന്നതും
ഉള്ളം നല്ലുണർച്ചുള്ള മഹാജനം
തള്ളി നിക്ഷീടമെന്നുള്ളതോക്കു ഹി.
പൃഥ്വിയിൽ പിറന്നുള്ളോർ മരിക്കയും -
മത്രപിന്നെജ്ജനിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

രാത്രി തന്നിലുറങ്ങിപ്പുലർമ്പോൾ
 പേർത്തുമങ്ങണന്നീടുന്ന വണ്ണമെ. 2
 പുണ്യകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നോർ വിണ്ണിലും
 തിണ്ണം പാപികൾ നാരകത്തിങ്കലും
 നിണ്ണയം വാണുകൊള്ളുന്നിതാകയാൽ
 പണ്ഡിതന്മാരിഞ്ഞുവെടിയുന്നു. 3

എന്നു പറഞ്ഞു. പിന്നെ അവൻ കാരോ ചോ
 ട്രം ചെയ്തതിന്നല്ലാം തക്ക സമാധാനങ്ങൾ കൊടുത്തു
 പുനർജന്മവും പുണ്യപാപങ്ങളും അവരിനാൽ നേരിട
 ന സുഖദുഃഖങ്ങളുമുണ്ടെന്നു നല്ലവണ്ണം ബോധ്യപ്പെടു
 ത്തി മരണംവരെ അനുഷ്ഠിച്ചു വരേണ്ടും കൃത്യങ്ങളെ ശ
 രിക്കുവദേശിച്ചു. അതിനുശേഷം അവനോടു വിടവാ
 ണി അവൻ സമ്മാദിച്ച ചന്ദനം, അകിൽ, തൂകിൽ
 ഇവയെല്ലാം വാങ്ങിക്കൊണ്ടു് അവിടെ വന്നുണഞ്ഞു
 ചന്ദനം പൊന്നു സാർവ്വവാഹകന്റെ കപ്പലിൽ കയറി
 ഈ നഗരത്തിൽ വന്നു് അവളോടും കൂടി വാണിരുന്നു
 പല ദിവസങ്ങളും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ മാമാന്ത്രിയുള്ള
 ഈ ആതിരയുടെ കയ്യാൽ ഒന്നാമതായി ഭിക്ഷയേൽക്ക
 ക." ഇതു കേട്ടു മണിമേഖല ആതിരയുടെ സദനത്തിൽ
 പ്രവേശിച്ചു് ഒരു ചിത്രമെന്നപോലെ മൌനവ്രതമനു
 ഷ്ഠിച്ചു നിന്നു ആതിര അരികെ വന്നു തൊഴുതു വലംവ
 ചു് താപഹരങ്ങളായ വചനങ്ങളാലാശ്വസിപ്പിച്ചു,
 “പാരകമഖിലമിയെന്നൊരു, പൈദാഹം തീർന്നുകൊള്ളേ
 ണം” എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു് അമൃതസുരഭി നിറയ
 തക്കവണ്ണം പ്രാണികളുടെ ജീവനനുഷധമായ ഭിക്ഷാ
 ന്നം നൽകുകയും ചെയ്തു.

പതിനേഴാം ഗാഥ.

ഉലകവർവിപ്രവേശം.

ആതിര നൽകിയ ആദിമമായ ഭിക്ഷ കയ്യാണ്ട
 തിന്നശേഷം അമൃതസുരഭിയിലുള്ള അന്നരാശി, “ധർമ്മാ
 ജ്ഞിതം ധനം ദാത്രത്വമാനുള്ള ധർമ്മിഷ്ഠനിൽ ചേർന്നു വ
 ഭിച്ചിപ്പിടും വിധം” എടുക്കുന്നതാറും കറയാതെ മേൽക്കു
 മേൽ വലിച്ചു ബുദ്ധിമുട്ടായ സമസ്തജനങ്ങളുടേയും
 വൈദാഹം തീർത്തു പരിലസിച്ചു. ഇപ്രകാരമുള്ള അമൃത
 സുരഭിയുടെ മാഹാത്മ്യംകണ്ടു വിസ്മിതയായ കായചണ്ഡി
 കമണിമേഖലയോട്, “ഹേ ജനനി! അറിവായ്മായ എ
 ന്റെ ബുദ്ധിക്ഷാത്രേശശാന്തി വരുത്തിത്തരണമേ” എന്നു
 യാചിച്ചു. ഉടനെ അവൾ തന്റെ പാത്രത്തിൽനിന്നു ഒ
 രു പിടി അന്നമെടുത്തു അവളുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു.
 അതിനെ ഭക്ഷിച്ചതിനാൽ തന്റെ ക്ഷുൽബാധ നീങ്ങി
 കായചണ്ഡിക പറഞ്ഞു “ഉത്തരദിക്കിൽ വിദ്യാധരലോ
 കത്തുള്ള കാഞ്ചനപുരമാണു എന്റെ ജന്മദേശം. ദക്ഷി
 ണദിക്കിലുള്ള ബോധിശൈലത്തിലെ വിശേഷങ്ങളെ സ
 ന്ദരിക്കുന്നതിനായി പുറപ്പെട്ട ഭർത്താവിനോടൊരുമിച്ചു
 യാത്ര തുടർന്ന മാർഗ്ഗമദ്ധ്യത്തിൽ ഒരു അരുവിയാറിൻക
 രയിലിരിക്കുമ്പോൾ ‘വൃശ്ചിക’നെന്ന ഒരു ജനിവരൻ ത
 ന്റെ പരമേശ്വരായി പരമ്പരത്തിന്റെ പരിണാമത്തിലു
 ള്ള ഒരു ഞാൻപോലും ഒരു തേക്കിലയിൽവെച്ചു നദി
 യിൽ നീരാട്വാനിറങ്ങി. മുറി തന്റെ ഭക്ഷണാത്മം

സംഭരിച്ചിട്ടുള്ളതാണെന്നറിയാതെ ജനാന്തരദരിതപരി
പാകവശാൽ ഞാൻ ആ കനിയെ ചവിട്ടിച്ചുതച്ചു കളി
ഞ്ഞു. സ്നാനം കഴിഞ്ഞു വീച്ചുത്തനായ മഹർഷി എന്റെ
അനുചിതകൃത്യം കണ്ടു കവിതനായി, 'പേന്തീരാണ്ടു കൂട്'
മ്പോൾ ഒരു ഫലത്തെ നൽകുന്ന ദിവ്യമായ ഒരു ജംബൂ
വൃക്ഷത്തിന്റെ കനിയാണിതു'. ഇതിനെ ഭക്ഷിച്ചവൻ
ഒരു വ്യാഴവട്ടത്തേക്കു വിശപ്പുണ്ടാകുന്നതല്ല. ഞാനോ പ
ന്തീരാണ്ടുകാലം പട്ടിണിയിരുന്നു പാരണ ചെയ്തയെന്ന
വ്രതത്തെ ഭീഷിച്ചു വരുന്നവനാണ്. പാരണാദിനം ഇ
ന്നു തന്നെയാണ്. അതിനുള്ള പദാത്മവും ഈ കനി
തന്നെ. ഇതു നിന്നാൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. അതിനാൽ നീ
ആകാശഗമനമന്ത്രത്തെ വിസ്മരിക്കുമാറാകട്ടെ. ഹസ്തപ്ര
ഗ്നിശാഗത്താൽ ഒരിക്കലും വിശപ്പടങ്ങാതെ പന്തീരാണ്ടു
കാലം ജംബൂഗിജപാല നിന്നെ തവിപ്പിക്കട്ടെ. എന്റെ
ഇനിയുള്ള പാരണ ഇവിടെ നടക്കുന്ന ദിനത്തിൽ നി
ന്നുതന്നെ താപശാന്തി ഭവിക്കട്ടെ" എന്നു ശാപമോക്ഷ
ങ്ങൾ നൽകി ക്ഷുധിതനായ അദ്ദേഹം അവിടെ വിട്ടുപോ
കയും ചെയ്തു. തൽക്ഷണം തന്നെ എനിക്കു അത്യഗ്നിയു
ണ്ടാവുകയും അതിനാൽ അത്ഭുതമായ കഷ്ടമനുഭവിക്കേ
ണ്ടി വരികയും ചെയ്തു. എന്റെ രക്ഷണൻ ഇതു കണ്ട് ബു
ദ്ധിമാനായി നല്ല നല്ല ഫലമുലങ്ങൾ കനികൾ
മുതലായ ഭോജ്യപദാത്മങ്ങൾ എണ്ണമില്ലാതെ സംഭരിക്ക
യും അവയെല്ലാം ഞാൻ ഭുജിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു എന്നി
ട്ടും ദുർഗ്ഗമായ എനിക്കു അല്പമെങ്കിലും ഉദാഹരണ ശാ
ന്തിവരികയുണ്ടായില്ല. നായകന്റെ നിദേശത്താൽ ന

മോമാഗ്സഞ്ചാരത്തിന്നുദ്ദമിച്ചപ്പോൾ തത്സംബന്ധമായ മ
 ന്നവും വിസ്മൃതമായി തീർന്നിരിക്കുന്നു ഇങ്ങിനെ ദുഃഖ
 വിമുഗ്ദ്ധയായ എന്നെ കണ്ടു കരുണാപരവശനായ എ
 ന്റെ കണവൻ, “വീ ഇവിടം വിട്ടു ഈ തമിഴ് നാട്ടിൽ
 അഗതികളായ സർപ്പജനങ്ങൾക്കും അന്നപാനാദികൾ
 നൽകി നിരന്തരം പോരിവരുന്ന ഉദാരമാരും ധർമ്മശാ
 ലികളുമായ അനേകം കർമ്മദന്മാർ വാഴുന്ന കാവിരിപ്പു
 സ്വന്തിനത്തിൽ ചെന്നു വസിക്കുക” എന്നുപദേശിച്ചപ്രകാ
 രം ഞാൻ ഇവിടെ പന്തിരിക്കയാണു് ഇവിടെ സംവത്സ
 രത്തോറും ഇന്ദ്രോത്സവം നടക്കുന്ന കാലത്തു് എന്റെ
 പ്രിയതമൻ ഇവിടെ വന്നു് എന്നെ കണ്ടു് അനുശോചി
 ച്ചു പോവുകയും ചെയ്തുവുണ്ടു്. ഹേ മണിമേഖലേ! എ
 ന്റെ തീരാവിശപ്പടക്കിയ നന്നെ ഞാൻ വാമനാഭനാ
 ണു ഞാൻ എന്റെ വാസഭൂമിയായ കാഞ്ചി പൂർത്തേക്കു
 പോകുന്നു. എന്നാൽ ഈ നഗരത്തിൽ പല മുനികളും അ
 ധിവാസം ചെയ്തുവരുന്ന ചക്രവാളകോഷുമെന്ന ഒരു നി
 ലായവും അതിൽ പലക്കും യഥേഷ്ടം കടന്നു ചെല്ലുവാൻ
 തക്കവണ്ണം എപ്പോഴും കരുതുന്നു ചെയ്തിരിക്കുന്ന ഉല
 കവർവായെന്നു നാമധേയത്തോടുകൂടിയ ഒരു ഗ്രാമദേവാ
 ലയവുമുണ്ടു് അവിടെ അന്നംപലിക്കാതെ പട്ടിണികിടക്കു
 ന്നവരും അപാമാന്ദാരയുഴന്നവരും ആമാനഭേതാദും
 തന്നുകൊള്ളുമെന്നു വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളുന്നവരുമായി പല
 രും വന്നിരിപ്പുണ്ടു്. അതിനാൽ നി അവിടെക്കു ചെല്ലു
 ക.” എന്നും പറഞ്ഞു് അവർ സ്വസ്ഥാനത്തിലേക്കുപോ
 യി. മണിമേഖല വീഥിയുടെ ഒരു ഭാഗത്തിൽ കൂടെ ഒരു

ങ്ങിട്ടെന്തും ഉലകവരയിൽ കടന്നു മൂന്നുവലംവെച്ചു വ
 ണങ്ങി മണ്ഡപത്തിൽ കയറി ശർവാപതിയേയും സ്തംഭേ
 ശപരനേയും തൊഴുത്,

മാത്താഡംഭോരകരമേരവ കരിഞ്ഞ കുട്ടി
 ലാത്താദരം മുകിലണഞ്ഞുചമഞ്ഞപോലെ
 അഷ്ടിക്കുഴന്നു വലയും ജനരക്ഷചെസ്തം -
 നക്ഷത്രപാത്രവുമെന്തെല്ലാ നിന്നാൾ.

പിന്നെ ഈ പാത്രം ആപുത്രന്റെ കയ്യിലിരു
 ന്ന മാതൃതസ്സരളിയത്രെ. ഭക്ഷണാത്മികളായ ഏവരും വ
 രുവാൻ " എന്നു വിളിച്ചു പറയുമ്പോഴേക്കും അനേകം
 പേർ വന്നുകൂടി ആ അമ്പലത്തിൽ ആകമാനം ഉണി
 കളുടെ ബാഹളഭൂപതി മുഴങ്ങി.

പതിനെട്ടാം ഗാഥ.

ഉദയകുമാരന്റെ ക്ഷേത്രപ്രവേശം.

ചിത്രംപതി മണിമേഖല ഭിക്ഷുണിവേഷം പൂണ്ടു
പാത്രത്തിൽ ഭിക്ഷയേന്തി ഉലകവരവിയിൽ ചെന്നതാ
യി കേട്ടു ശോകാകുലാതഹൃദയയായി, “മണിമേഖലയെ
ഈ നിലയിൽനിന്നും ഞാൻ തെറ്റിക്കും” എന്നുറച്ചു നാ
ടകവേഷ്യകളെല്ലാവരെയും വെട്ടുകൊണ്ടു, “കോവല
ന്റെ നിധനം കേട്ടു മാധവി സമുത്പന്നം പരിശുദ്ധിച്ചു
താപസാശ്രമം പ്രവേശിച്ചു തപോവേഷം പൂണ്ടിരിക്കുന്ന
തു പരിഹാസജനകമായിരിക്കുന്നു നാം ഭർത്താവിനോ
ടൊന്നിച്ചു ഉടഞ്ഞിപ്പോരി മരിക്കുന്ന പതിവുകൾ ഉള്ള
വൈണികന്മാരും സംഭവചാലും നശിക്കാതിരിക്കുന്ന
അവന്റെ വീണയെപ്പോലെയാണു നമ്മുടെ നില. അ
ത്രയുമല്ല,

ഉദും വരുന്തോവിധം നകനു
വാരില്ലയെന്നങ്ങു വരുന്നനേരം
സുനം തുളിപ്പും മധുപങ്ങളോടു
നൂനം നമുക്കുണ്ടു സമതപമോത്താൽ.

ഇങ്ങിനെയുള്ള നാം തപോവേഷം ധരിക്കുന്ന
തായാൽ അതു നമ്മുടെ കലാചാരത്തിന്നു യോജിക്കുന്ന
തല്ല.

ഞാൻ മാധവിയുടെ മകളായ മണിമേഖലയുടെ
സമ്പ്രദായവേഷം മാറി അവൾ കണ്ണാണ്ടു ഭിക്ഷാകുലാ

ലത്തെയുദ്ദേശിച്ചെന്നപ്പോലെ പലരും കൊതിച്ചു കൈ നീട്ടി കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഉദയകുമാരനെക്കൊണ്ട് അവളെ അവന്റെ തേരിലേറിച്ച് ഇവിടെ വരുത്തും. അങ്ങനെ ചെയ്യാതിരുന്നാൽ കുടിപ്പിഴവന്ന അപമാ ധിനിയായ ഒരു വേശ്യയെപ്പോലെ ഏഴ് ചെങ്കല്പം തലയിൽ ചുമന്നു നാടകരംഗത്തെ ചുറ്റിവന്നു, “മേലിൽ എനിക്കു നാടകവേശ്യാമന്ദിരങ്ങളിൽ ചെല്ലുവാൻ അർഹതയില്ലാതെ പോകട്ടെ.” എന്നു ശപഥംചെയ്തും മറ്റും ചിലരോടൊരുമിച്ച് ഉദയകുമാരന്റെ അരമനയിൽ ചെന്നു അവനെ കണ്ടു പുകുട്ടി മണിമേഖല ഉലകവരവിയിൽ ചെന്നിട്ടുണ്ടെന്ന വിവരം ധരിപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ അവൻ മണിമേഖലയെ ഉപവനത്തിൽ വെച്ചു കണ്ടതുമുതൽ നടന്ന സംഭവങ്ങളെല്ലാം പറക്കയും തന്റെ പ്രഭാവത്തെയും ഗുണഗണങ്ങളെയും എടുത്തു വർണ്ണിക്കുകയും ചെയ്തു.

ചിത്രാപതി തന്റെ ഉദ്ദേശസിദ്ധിക്കായി യുക്തിയുക്തങ്ങളായ സരസവചനങ്ങളാൽ അവന്റെ മനസ്സിനെ ഉദ്ദീപിപ്പിക്കുവാൻ മതിമറന്നു രമാരൂഢനായി ഉലകവരവിയിൽ പ്രവേശിച്ച് അസംഖ്യം അഗതികൾക്കു നാം കൊടുത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മണിമേഖലയുടെ അരികിലണഞ്ഞു, “നീ സത്യാസൂചി കണ്ണോടെ എന്തൊരുദ്ദേശത്തിന്മേലാണ്?” എന്നു ചോദ്യം ചെയ്തപ്പോൾ അവൾ, “മുഴുവനത്തിൽ പതിയായിരുന്ന ഇവനെ വന്ദിക്കേണ്ടു മറയുണ്ടു” എന്നു കല്പിച്ചു നമിച്ച്;

ജനജാമരണാമയപാത്രം
 ദീർഘദിവ്യമയം നരഗാത്രം
 കന്ദർപ്പമിതമെന്നുണർന്നു
 നിർമ്മലമായ പദത്തിനാണത്തൻ.

ഇങ്ങിനെ പ്രതിവദിച്ചു വേഷം മാറുവാനുള്ള ഉദ്ദേശത്തിനേൽ അവനെ പിരിഞ്ഞു് അമ്പലത്തിന്നകത്തു ചെന്നു ശമ്പാപതിയെ തൊഴുതു മുമ്പു മണിമേഖലാഭേവി ഉപഭേരിച്ചു മന്ത്രം ജപിച്ചു കായവണ്ഡികയുടെ രൂപം ധരിച്ചു് അമൃതസുരഭിമെടുത്തു് വെളിയിൽ വന്നുനിന്നു. ഉദയകുമാരൻ അവൾ ഇങ്ങനെ ചെയ്തതറിയാതെ ശമ്പാപതി മണിമേഖലയെ ആലയത്തിന്നകത്തു ഗുഹയായി വെച്ചിരിക്കയാണെന്നു കരുതിച്ചെന്നു ശമ്പാപതിയുടെ സന്നിധിയിൽ വന്നുനാചെയ്തു. “ഭിക്ഷുപ്പാത്രം കായവണ്ഡികവശം കൊടുത്തുവെച്ചു് എന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നു മാഞ്ഞുപോയ മണിമേഖലയെ ഇത്രവലിയ സ്രീസമുദായത്തിൽനിന്നു ഞാൻ എങ്ങിനെ കണ്ടു പിടിക്കും? നീ അവളെ കാട്ടിത്തരാതിരിക്കുന്നപക്ഷം ഞാൻ ഇവിടെ പാടുകിടക്കും. എത്രകാലം ചെന്നാലും ശരി, മണിമേഖലയെ ഇവിടെ വിട്ടു ഞാൻ തനിയെ പോകുകയന്നുള്ളതല്ല. ഞാൻ നിന്റെ പാദപത്മങ്ങളെ ശരണംപ്രാപിക്കുന്നു.” എന്നു ശപഥംചെയ്തു.

പത്തൊമ്പതാം ഗാഥ.

കാരാഗാരം ധർമ്മാഗാരമാക്കിയത്.

ഉദയകുമാരൻ ശബ്ദപതിയുടെ മുമ്പാകെ ഇപ്രകാരം ശപഥം ചെയ്തപ്പോൾ അവിടെയുള്ള ഒരു ചിത്രത്തെ അധിഷ്ഠാനം ചെയ്തിരിക്കുന്ന ഒരു ദേവത അവനോടു പങ്കു ന്നു “നീ ഞങ്ങളുടെ ദേവീസന്നിധിയിൽ ആലോചന കൂടാതെ ശപഥം ചെയ്തു. ഇതിനാൽ യാതൊരു ഫലവുമില്ല” അവൻ ഇതു കേട്ടു വിഷാദിച്ചു, “മണിമേഖലയെ മറന്നുകളയുക” എന്നു മുമ്പു മണിമേഖലാദേവി ഉപദേശിച്ചതും എനിക്ക് അതുതന്നെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. ദിവ്യത്വമുണ്ടെന്നു കാണുന്നതിനാൽ അവർ സപീകരിച്ചിട്ടുള്ള വാത്രവും അതിശയനിയന്തരം! ഈ ചിത്രം കരിയും വിസ്മയിക്കത്തക്കതാണ്. മണിമേഖലയെ അന്വേഷിച്ചറിഞ്ഞതിനുശേഷം ഈ ദേവതകളുടെ മഹാത്മ്യം നിർണ്ണയിച്ചുകൊള്ളാമല്ലോ എന്നു നിശ്ചയിച്ചു,

പുണ്ണിക — അനേകമരിയകൂടിയശേഷമഹീമണ്ഡലം വിഴുങ്ങിപ്പകലായിട്ടമരചനോടുമാറ്റു പെരുമ്പരയം ന്നു സന്ധ്യാസമയമണഞ്ഞ നഭോവിഭാഗമാം നിടലത്തടവും വൈഷ്ണവികലാബന്ധുരദൈവമുസലവുമിരുന്നസ്ഥിതിമരമാം മഹാമഹാമഹത്തമാതംഗം നിജനേതാവിനേയും മറ്റു സമോഹമാമതി പറ്റലായതകരദണ്ഡപ്രസാരത്തോടും, ഷർവദങ്ങളുണിഞ്ഞും സപ്തമുഹൂർത്തമാം കപോലതലമതിൽനിന്നെഴും മ

ദേശലിസുരഭിലതയോടും മാരതവേഗമിയന്നു മാര
 ണാത്മമനുധാവനംചെയ്തെന്നത്തും നഗരാംഗനാ
 ജനം നിജമണസമക്ഷമതിമധുരമകരവീണാവദ
 നവിനോദവേളയിലരിയതന്ത്രിയിലമൻ മധുരശ്രു
 തിലയമാം കാലായസകന്തപ്രഹാരമോറു കരൾ
 തൈരിത്തുമഴൽ പിണഞ്ഞമകുക്കുന്വിലനംഗതാ
 വാഗ്നിയുലലതീ കണക്കിലുജ്ജ്വലിച്ചുമുടലെരി
 ത്തും പ്രതിനിവർത്തനായ്നിജവാസമകംപുകു നി
 താന്തചിന്താപരവശനായി ശയിച്ചു

മണിമേഖലയാവട്ടെ, “താൻ ഭിക്ഷുണീവേഷ
 ത്തോടെ സഞ്ചരിക്കുന്നതായാൽ ഉദയകുമാരൻ തന്നെ
 വിട്ടുമാറാതെ വശപ്പെടുത്തുവാറൊരുങ്ങും. അതിനാൽ
 കായചണ്ഡികയുടെ വടിവുകൊള്ളുന്നതു നന്നായിരി
 കും” എന്നു കരുതി ആ രൂപം ധരിച്ചു ശമ്പാപതിയു
 ട് സന്നിധിയിൽ സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന അമൃതസുരഭിയുമെടുത്തു
 നാനാ ഭാഗങ്ങളിലും റാടുന്നു’ അന്നും ലഭിക്കാതെ വിശ
 ന്നു വലഞ്ഞുവരുന്ന സമസ്തജാങ്ങൾക്കും അന്നും കൊടു
 ത്തുവരുമ്പോൾ ഒരുനാൾ ആ നഗരത്തിലെ കാരാഗൃഹ
 ത്തിൽ ചെന്ന രാജശിക്ഷയിൽ പെട്ട ഭക്ഷണം കിട്ടാതെ
 വലയുന്ന ബന്ധനസ്ഥന്മാരെ കണ്ടു കാറിത്തു സാന്തപ
 നവാക്കുകുളാലാശപസിപ്പിക്കുകയും ഭക്ഷണം നൽകുകയും
 ചെയ്തു. അവിടെയുള്ള കാവലാളികൾ ഇവർ ഒരേപാ
 രത്രത്തിൽനിന്നുതന്നെ അനേകം പേർക്കും കൊടുക്കുന്ന
 തു കണ്ടു വിസ്മയിച്ച്, “ഈ പാരത്രത്തിനുള്ള വിശേഷ
 ും ഇവളുടെ വൃത്താന്തവും രാജാംഗത്തിലറിവിക്കേണം”

എന്നു കല്പിച്ച് രാജമന്ദിരം പ്രാപിച്ച് അവിടെ ഒരു മണ്ഡപത്തിൽ ചിത്തിയെന്ന തന്റെ രാജ്ഞിയോടൊരുമിച്ചു രാജയോഗ്യമായ വിരതുകളെല്ലാം തികഞ്ഞു പ്രതാപശാലിയായി രത്നസിംഹാസനത്തിൽ വാഴുന്ന മഹാരാജാവിനെ കണ്ടു തൊഴുതു വിജയവാചകങ്ങളാൽ വാഴ്ത്തി സ്മരിച്ചുകൊണ്ടിപ്രകാരം പറഞ്ഞു. “സ്വാമിൻ! ആനത്തിയെന്ന രോഗപീഡയാൽ ഉടൽ മെലിഞ്ഞു വശംകെട്ട ഒരു തരുണി ഈ നഗരത്തിൽ അലഞ്ഞുനടന്നിരുന്നു അവൾ ഇപ്പോൾ ബന്ധനാലയത്തിൽ വന്നു തിരുമനസ്സിലെ വാഴ്ത്തി ഒരു ഭിക്ഷാകപാലം മാത്രം കയ്യിൽ വച്ചുകൊണ്ട് അതിൽ പെരുകിവരുന്ന അന്നത്തെ അവിടെയുള്ളവകൾക്കും കൊടുത്തു തൃപ്തിപ്പെടുത്തിവരുന്നു ഈ അതുളതത്തെ അറിവിപ്പാനായി ഞങ്ങൾ ഇവിടെ വന്നതാണ്” അപ്പോഴുമാൻ അവളെ അർമനയിൽ വരുത്തുവാനാജ്ഞാപിച്ചപ്രകാരം ഉടനെ അവർ രാജശാസനം അറിവിക്കുകയും, അവൾ രാജാവിനെ വന്നു കണ്ടു വണങ്ങുകയും ചെയ്തു. രാജാവു ചോദിച്ചു: “ഹേ തപോധനേ! നീയാർ? നീ കരത്തിൽ പരിചരിക്കുന്ന ഈ പാത്രം എവിടെനിന്നു കിട്ടി?” അവൾ പറഞ്ഞു: “മഹാരാജാവേ! ചിരകാലം വാണിരിക്കുക. ഞാനൊരു വിദ്യാധരി. ഈ നഗരിയിൽ വേഷച്ഛന്നയായി ചുറ്റിനടന്നിരുന്നു ഈ ഭിക്ഷാപാത്രം അമ്പലത്തിലുള്ള ഒരു ദൈവം എനിക്കു തന്നു. ഇതിന്നു ദിവ്യതപമുണ്ട് ഹസ്തപ്രണിയെന്നുള്ള അസാധ്യമായ മഹാശോഗത്തെ ഇതു നിശ്ശേഷം ശമിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അന്ന

പാനങ്ങളില്ലാതെ അംഗം മെലിഞ്ഞു വലയുന്നവക്കിതൊരു സുരസുരഭിതന്നെയാണ്.” രാജാവ്: “ഞാനിപ്പോൾ നിനക്കെന്തു ചെയ്യണം.” അവർ: “ബന്ധനശാലയെ ധർമ്മശാലയാക്കുകയാണ് - അവിടുന്നെനിക്കു ചെയ്യേണ്ടതു്.” അപ്പോൾ രാജാവ് അവളുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം ബന്ധനശാല നികുഞ്ചെയ്തു ശരിപ്പെടുത്തി അവളുടെ ബഹുവിധ പുണ്യകർമ്മങ്ങൾ നടത്തത്തക്കവണ്ണം ഒരു ധർമ്മശാല പണിതിരിപ്പിച്ചു.

ഇരുപതാം ഗാഥ.

ഉദയകുമാരനെ കൊലപ്പെടുത്തിയതു്.

രാജാജ്ഞയാൽ കാരാഗാരം നാനാവിധപുണ്യപ്രസാധനമായ ധർമാഗാരമാൽപ്രകാശിച്ചു. ഉദയകുമാരൻ ഈ വൃത്താന്തമെല്ലാമറിഞ്ഞു, “മണിമേഖല ഉലകവരവിയെ വിട്ടു വെളിയിൽ വരുമ്പോൾ അവളെ കൈവശപ്പെടുത്തി തേരിലേറ്റിക്കൊണ്ടുവന്നു് അവൾ ഗ്രാമിച്ചിട്ടുള്ള വിദ്യകളെ ഗ്രാമിക്കുകയും അവൾ പറയുന്ന ആപ്തവാക്യങ്ങളെ കേൾക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടു്” എന്നുള്ള മനസ്സങ്കല്പത്തോടെ ഉലകവരവിയിൽ ചെന്നു കാഞ്ചനനെന്ന വിദ്യാധരൻ “പൊതിയരലയിൽ (അഗസ്ത്യ കൂടത്തിൽ) ഉള്ള അരുവിയാറിൻകരയിൽവെച്ചു വൃശ്ചികമുഖി അത്യുഗ്രിയാൽ തവിടത്തക്കവണ്ണം കായചണ്ഡികക്കു കൊടുത്ത ശാപത്തെ അനുഭവിപ്പാനുള്ള പന്തീരാണ്ടു കാലം കഴിഞ്ഞിട്ടും അവൾ മടങ്ങിവരാതിരിപ്പാൻ കാരണമെന്തായിരിക്കും” എന്നുള്ള ചിന്തയാൽ സ്വദേശംവിട്ടു നഭോമാർഗ്ഗത്തുടെ വന്നു കാവിരിപ്പുവട്ടിനത്തിലിറങ്ങി ഭൂതചതുഷ്ഠം, പലതരം പൂവാടികൾ, മുനികളുടെ പണ്ണശാലകൾ, കോഷ്ടങ്ങൾ, ദേവാലയങ്ങൾ മുതലായ മുഖ്യസ്ഥാനങ്ങളിലെല്ലാം തുടരെത്തുടരെ തിരഞ്ഞുകൊണ്ടു നടക്കുമ്പോൾ കായചണ്ഡികാവേഷധാരിണിയായി അത്ഥിജനത്തിന്റെ ക്ഷുത്തു ശമിപ്പിക്കുന്നതിലത്രാദരത്തോടെ അന്നം ദാനംചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു മണി

മേഖലയെന്നറിയാതെ കായചണ്ഡികയെന്നുതന്നെ കരുതി അവൾക്കരികിലേയ്ക്കു ചെന്നു, “നീ കരേപാത്രം ധരിച്ചിരിക്കുന്നുവെങ്കിലും ഇതിനാൽ നൽകുന്ന അന്നം ഭുജിക്കുന്നവരായി അസംഖ്യം പേരെ കാണുന്നു. ഇതെന്നിങ്ങു ശ്രാശ്ചന്ത്യത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. നിന്നെ പീഡിപ്പിച്ചിരുന്ന ഫസ്തൂപ്പനിയെ ഒഴിപ്പാൻ ദേവകുമാർ നൽകപ്പെട്ടതാണോ ഇത്?” എന്നിങ്ങിനെ ഭാഷണംചെയ്തശേഷം പൂർവ്വതന്ത്രങ്ങൾ ധാരണയിൽ വരത്തക്ക പല വൃത്താന്തങ്ങളും പ്രീതിപൂർവ്വം പ്രതിപാദിച്ചു അവൾ യാതൊന്നും ആദരിക്കാതെ അവനെ പിരിഞ്ഞു ഉദയകുമാരന്റെ സമീപം ചെന്നുനിന്നു താമസ്യത്തിലുണ്ടാകാവുന്ന അനിശ്ചലചിത്തവൃത്തിയെ സംബന്ധിച്ച് അവനിൽ ഒരു ബോധം ജ്വാലിപ്പിക്കണമെന്നു കരുതി അവിടെ യദൃച്ഛയാ വന്നവളും വാൽകൃദശയിലിരിക്കുന്നവളുമായ ഒരു സ്ത്രീയെ ദൃഷ്ടാന്തീകരിച്ച യൌവനത്തിൽ രൂപവതിയായിരുന്ന അവളുടെ ഓരോ അവയവങ്ങൾ ഇപ്പോൾ അവശങ്ങളും അശോഭാങ്ങളും കന്ധിതങ്ങളുമായിരിക്കുന്നുവെന്ന് അവനെ ബോധ്യപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്,

മുന്നം കൈതുകമാണൊരു യൌവനം -
മിന്നിവളിൽ കണ്ണി കാണാനില്ല
അന്നോ കരുമണലൊത്തൊരു കചഭരം -
മിന്നോ വെണ്മണൽപോൽ വിലസുന്നു.
ചന്ദ്രക്കലയോടീടയും നിടിലം -
തന്നിൽ ചൂളിവാൻമിമ കറഞ്ഞു
ഉന്നമകന്നൊരു ചില്ലിയിരൊലാം
മീനു വരണ്ട വിധത്തിൽ കാണുമു.

ജന്മമുഖപുവോളി പൂക്കൾക്കു നന്മനം
കൂമ്പിക്കൊഴുനീരൊഴുകിടുന്നു.

കമിഴിനു കിടയാം നാസിക മങ്ങി -

ദൃമിഴും സലിലം കാൺകു കമാര!

മുത്തൊക്കും ദശനാവലിയോ ചുര -

വിത്തുകണക്കായ്ത്തമ്മിലകുന്നു.

ബന്ധു കാധരവദനം ദൃമ്ബല -

ഗന്ധം വീശുന്നൊരു വ്രണമായി.

വണ്ണത്തണ്ടൊക്കും ശ്രുതി പാശം

തിണ്ണം വരാൽകണക്കെ വരണ്ടു

പൊങ്ങിത്തിങ്ങി വിളങ്ങിയ കൊങ്കകൾ

തങ്ങളിലേറാമകനുകിഴിഞ്ഞു.

മങ്ങിയൊഴിഞ്ഞൊരു സഞ്ചികണക്കട -

നിങ്ങിനെ കാണിതു വിസ്മയമോത്താൽ.

വടിവുവെട്ടുന്നൊരിളംകൈ തെങ്ങിൻ -

മടലുകണക്കെത്തുങ്ങിടുന്നു.

തപക്കിനെ വെട്ടു ഞരമ്പുകൾ കാണെ

ചുക്കിവളഞ്ഞു വിരലുകളെല്ലാം.

വാഴെക്കിണയാൻമുള്ളൊരു തുടയിണ

താഴത്തണ്ടു വരണ്ടകണക്കായ്

തുണിക്കൊത്ത മുഴങ്കാലിന്മേൽ

കാണാമസ്ഥികൾ നാഡികളോടും

തളിരോടിടയുണടിയിണ ചുങ്ങി -

ചുളിവാൻമുള്ളൊരു തേങ്ങെക്കിണയായ്.

പൂവും ചാത്തും കൊണ്ടുടൽതനിൽ
താവും ദുർ്വാസനകൾ മറച്ചു
അണികളണിഞ്ഞും സ്ത്രീതരുചി പൂണ്ടും
മനുജൻ മോഹം വളയിച്ചിടും.
പുമാനിനിമാരുടെ കൌശലമേതും
നൂനം നുപസുത! നീയറിവിലാ.

എന്നു പറഞ്ഞു. ഈ വിധത്തിലുള്ള ഇവളുടെ ഉപദേശം കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന കാഞ്ചനൻ “ഞാൻ ആദരവോടെ പറയുന്ന വാക്യങ്ങളെ ഇവർ കാത്ത് മാക്കുന്നില്ല. എന്നെ ബഹുമാനിക്കുന്നില്ല അവർ പറയുന്നതുപോലെ. എന്നെ അന്യനായി കരുതുന്നു. പ്രേമലക്ഷണങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിച്ചു കൊണ്ടുതന്നെ അവനോടു ചീതിവാക്യങ്ങൾ പറയുന്നു. ഇവർ ഇവളുടെ ഭക്താഭക്താകയാൽ ഇവർ ഇവിടെ തങ്ങിയതായിരിക്കണം.” എന്നു കരുതി കോപാകലനായി പുററുനുള്ളിലേക്കു പാമ്പുപോലെ ഉലകുവറവിക്കകത്തു ചെന്നു അപാശാസ്യമായ ഉദ്ദേശത്തോടെ കളിവിൽ പതുങ്ങിയിരുന്നു. കാഞ്ചനന്റെ നിലയെപ്പറ്റി ഒന്നും അറിയാത്ത ഉദയകുമാരൻ അതിരായ മോഹത്തോടെ, “മണിമേഖല തന്നെയാണു കായചണ്ഡികയുടെ വടിവു കൈക്കൊണ്ടു ഭിക്ഷാകവാലവുമേന്തിവന്നു ചിന്തിക്കുന്ന മോഹിപ്പിച്ചതു്. പരിചിതനൊപ്പോലെ പഴമകൾ പറഞ്ഞും കൊണ്ടു കൂടിയിരിക്കുന്ന ഭക്തൻ ഇവിടെയുണ്ടു് അതിനാൽ ഇവർ ഇന്നു രാത്രി ഇവിടം വിട്ടു പോകുന്നതല്ല ഇവളുടെ നില ഇന്ന് അർദ്ധരാത്രിയിൽ ഇവിടെ

വന്നിത്തുകൊള്ളാം” എന്നു നിശ്ചയിച്ചു തന്റെ വസതിയെ പ്രാപിച്ചു മണിമേഖലയാവട്ടെ താൻ കൈക്കൊണ്ട വേഷത്തോടെ ശമ്പാപതിയുടെ ആലയത്തിൽ വസിക്കുകയും ചെയ്തു. എല്ലാവരും ഉറക്കമായെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഉദയകുമാരൻ അരമനയിൽ നിന്നു പുറപ്പെട്ടുവന്നു.

കാലംവിഷം കലമുഗ്രമഹാഭുജംഗം

വാഴം വിലത്തിലൊരുമുഷികനെന്നപോലെ

ഉലകുവരവിക്കത്തു പ്രവേശിച്ചു. ഉടനെ ഇവന്റെ വാവിനെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു കോപാസ്ഥനായി അവിടെ ഒളിവിലിരുന്ന കാഞ്ചനൻ ഇവന്റെ വരവുമുൻ കരുതിയവണ്ണം തന്നെയെന്നു നിശ്ചയിച്ച് അതിവേഗത്തിൽ എഴുന്നേറ്റു ചെന്ന് അവന്റെ ഭുജമേദനം ചെയ്തു ഭൂമിയിൽ പതിപ്പിച്ചു. പിന്നെ കായചണ്ഡികയെ കൈക്കലാക്കി ഗഗനമാർഗ്ഗത്തു്ടെ പോയ്ക്കുളയാമെന്നു രാജ്യം അവളുടെ അരികെ ചെന്നു അപ്പോൾ അവിടെ അധിവാസം ചെയ്യുന്നു. സുന്ദേശപരൻ പറഞ്ഞു “കാഞ്ചന! അരുത്! അരുത്. ഇവർ നിന്റെ നായികയായ കായചണ്ഡികയല്ല. അവളുടെ രൂപം ധരിച്ച മണിമേഖലയാണ്. കായചണ്ഡികക്കുറേയായ ജരാരഗ്നിതപം ശമിച്ചു നഭോമാർഗ്ഗമായി പോകുമ്പോൾ അവൾക്കു പിന്നത്തായ ആപത്തിന്റെ പരയാം. കേട്ടുകൊൾക. ദുർഗ്ഗാദേവിയെഴുന്നരുളുന്ന വിന്ദുപവ്വതത്തിന്നു നേരെ മേൽ ഭാഗത്തു്ടെ ആകാശചാരികളാൽ സഞ്ചരിക്കുമാറില്ല. ആരെങ്കിലും ആ വഴിയെ ചെല്ലുന്നതായാൽ ആ മല

യെ കാത്തുവരുന്ന 'വിനോഭദീപ്തി'യെന്ന രാക്ഷസി കോ
 വിച്ച് അവരെ നിഴൽ പിടിച്ചുകയ്യിച്ചു തന്റെ ഉദര
 ഗർഭഭരണത്തിലാക്കുക പതിവാണു്. ഈ വിവരം അറിയാ
 യ്ക്കയാൽ കായചണ്ഡിക ആ വഴിയെ പോവുകയും അവ
 ളുടെ ഉദരത്തിലകപ്പെടുകയും ചെയ്തു. കാഞ്ചന! നീ ഇ
 തുകൂടെ കേൾക്കണം. ഉദയകുമാരൻ അവന്റെ കർമ്മ
 ലത്താൽ മൃതനായെങ്കിലും നീ അശേഷം ആലോചനകൂ
 ടാതെ അവനെ അന്വിഷ്ഠാതത്താൽ ഹനിച്ചുവെന്നു വ
 ന്നതിനാൽ നീ മൃഗൻ തന്നെയെന്നതിന്നു സന്ദേഹമി
 ല്ല. നീ ചെയ്തതു മഹാഘോരകൃത്യമാണായി. അതു നി
 ന്നെ വിട്ടൊഴിയാതെ അതിയായ സങ്കടത്തിന്നു പാത്രമാ
 കൂടും. ഇതു കേട്ടു കാഞ്ചനൻ ശോകപരവശനായി സ്വ
 ദേശത്തിലേക്കു യാത്രയാവുകയും ചെയ്തു.

ഇരുപത്തൊന്നാം ഗാഥ.

സ്കന്ദേശ്വരന്റെ ഭാവികഥനം.

ശബ്ദപതിയുടെ ആലയത്തിൽ ശുദ്ധമായിരുന്ന മണിമേഖല കാഞ്ചനന്റെ കൃത്യങ്ങളും ഉദയകുമാരൻ വെട്ടോറു വീണു മരിച്ചതും സ്കന്ദേശ്വരനാരുളിച്ചെയ്ത വിസ്മയാവഹമായ വാക്യവും ഗ്രഹിച്ച ഉടനെയെഴുന്നേറ്റു താൻ ധരിച്ചിരുന്ന വേഷത്തെ മാറ്റി, “മുജ്ജന്മത്തിൽ ദൃഷ്ടിവിഷണെന്ന സുപ്പത്തിന്റെ ദംശനത്താൽ നീ മൃതനായ കാലത്തിൽ അസഹ്യമായ നിന്റെ വിധോഗത്താൽ ഞാനും അഗ്നിപ്രവേശം ചെയ്തു മരിച്ചു. പിന്നെ ഉപവാതത്തിൽ വെച്ചു നിന്നെ കണ്ട സന്ദർഭത്തിൽ നിന്റെ പേരിൽ ഞാൻ മനസ്സു ചെയ്യുത്തിയ കാരണത്താൽ മണിമേഖലാദേവി എന്നെ മണിപല്ലവദർപ്പിയിൽ കൊണ്ടു ചെല്ലുകയും അവിടെവെച്ചു ബുദ്ധപീഠദർശനത്താൽ എനിക്കു ജന്മാന്തരസ്മരണയുണ്ടാവുകയും ആ ദേവി നിന്റെ പൂർവ്വജനും എനിക്കു പരഞ്ഞു തരികയും ചെയ്തു. നീ മുജ്ജന്മത്തിൽ എന്റെ പ്രിയതമനായിരുന്നതിനാൽ വിന്നിലുണ്ടായ പ്രേമഭാരം വിമിത്തം.

ക്ഷോണിതനിൽ പിറന്നുള്ള മാനവന്മാർ മരിച്ചിടം ഉണമെന്തുമരിച്ചുള്ളൊരാകവേതാൻ ജനിച്ചിടം താനിയന്നസുഖംമൃഗം ജാതമാം ദുഷ്കൃതംപിന്നെ മാനസാന്തിമഹാധർമ്മപ്രാപ്തിൻ ബീജമാകുന്നു.

ഞാനിതെല്ലാമുമ്മുന്നിൻ ദുഷ്കൃതങ്ങളകന്നീടാൻ
പ്രാണനാഥപരം കായചണ്ഡികതൻ വടിവാൻ.

നീ വിദ്യാധരന്റെ വാളിന്നിരയായിട്ടിഹലോകവാ
സം വെടിഞ്ഞുവല്ലോ. കഷ്ടം!” ഇങ്ങിനെ പരിഭവനം
ചെയ്തു മോഹിച്ചുവിണ വിണ്ടും ബോധം കയ്ക്കൊണ്ടു താ
പാഞ്ഞയായി അവന്റെ അരികിൽ ചെല്ലുവാൻ ഭാവിച്ചു
പ്പോൾ സ്തംഭേശ്വരൻ തന്റെ ദിവ്യവാക്കാൽ ഇങ്ങിനെ
പറഞ്ഞു. “നീ ഇവന്റെ സമീപത്തു ചെല്ലരുതേ. നിണ
ക്കിവൻ പതിയായതും നീയിവന്നു പതിയായതും കഴി
ഞ്ഞ ജന്മത്തിൽ മാത്രമല്ല. അതിന്നുമുമ്പും എത്രയോ ജ
ന്മങ്ങളിലും ഉണ്ടായിരുന്നതാണ്. ഇപ്രകാരം മറിഞ്ഞുവ
രുന്ന ജനനമരണദുഃഖങ്ങളെ കഴിച്ചുകളയുവാൻ തക്ക അ
ഭിജ്ഞാനസമ്പന്നനായ നീ ഇവന്റെ മരണത്തെക്കുറിച്ചു
സന്തപിക്കരുത്”. മണിമേഖല ഇതുകേട്ടു സമീപത്തിൽ
ചെന്നു, “ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ ഏവക്കും പരമാത്മോപദേ
ശം ചെയ്തുകൊണ്ടിവാസം ചെയ്യുന്ന ഒരു ദൈവമു
ണ്ടെന്നു പ്രസിദ്ധമാണ്. ആ ദൈവം നീ തന്നെയോ?
നിന്റെ തിരുവടികളെ ഞാൻ നമിക്കുന്നു. കഴിഞ്ഞ ജ
ന്മത്തിൽ ദുഷ്ടിവിഷ്ണുനാഗത്തിനാലും ഇജ്ജന്മത്തിൽ വി
ദ്യാധരന്റെ വാളിനാലും ഇവന്നു നാശം നേരിട്ടുവാൻ
കാരണമെന്തെന്നു നിന്നെക്കുറിയുമോ? അറിയുമെങ്കിൽ
ഈയുള്ളവളോടരുളിച്ചെയ്യേണമെ” എന്നുപേക്ഷിച്ചു.
സ്തംഭേശ്വരൻ പറഞ്ഞു. “ബുദ്ധദേവൻ അവതാരം ചെ
യ്ക്കുന്നുണ്ടെന്നതിനെ പ്രഖ്യാപനം ചെയ്തുകൊണ്ടു കായങ്ക
രയെന്ന നദീതീരത്തിലിരുന്നു മത്സ്യന്മാരുടെ അജ്ഞാന

തെ അകറ്റുന്ന ബ്രഹ്മധർമ്മമാമുനിയെ ഇരുകലനം നീയും ചെന്നു സേവിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്നു ഭിക്ഷ ചെയ്യാനുള്ള തങ്ങളുടെ ആഗ്രഹത്തെ ഉണർത്തിക്കുകയും അദ്ദേഹം അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. പിറ്റേന്നാൾ പ്രഭാതകാലത്തിൽ ഭിക്ഷക്കുവേണ്ടുന്ന അന്നപാനാദിപദാർത്ഥങ്ങൾ ജാഗ്രതയായി തയ്യാറാക്കേണമെന്നു പാചകനോടു നിങ്ങൾ ആജ്ഞാപിച്ചു. അവൻ ഏതോ കാരണവശാൽ കുറെ സമയം കഴിഞ്ഞു വരികയും തന്റെ വീഴ്ചയെപ്പറ്റി ആലോചിച്ചുകൊണ്ടു ചെന്നു പാകശാലയിൽ കാൽവഴുതി നിലം ചിതറത്തക്കവണ്ണം വീഴുകയും ചെയ്തു. അതുകണ്ടു കാരുണ്യലേശവുമില്ലാതെ “ഇവൻ മഹഷിയുടെ ഭിക്ഷക്കുവേണ്ടുന്ന കായ്കങ്ങൾ കാലെ വന്നു ചെയ്യാതെ കിടക്കുകയാണ്” എന്നു കരുതി കോപിച്ചു കഴുത്തും കൈകളും വേർപെടത്തക്കവണ്ണം ഇരുകലൻ അവനെ വെട്ടി കൊലപ്പെടുത്താൻ, ആ കൊലപാതകത്താൽ തന്നെയാണ് അവന്നു അജ്ഞത്തിൽ വിഷമേറുമരിപ്പാനും ഇജ്ഞത്തിൽ വെട്ടേറുമരിപ്പാനും സംഗതിവന്നതു്. ദുരിതം അതിന്റെ ഫലത്തെ അനുഭവിക്കാതെ വിട്ടുപോകുന്നതല്ലെന്നു തീച്ചതന്നെ. ഇനിയും കേട്ടു കൊൾക. ഉദയകുമാരന്റെ മരണത്താൽ ഉൾത്താപമണഞ്ഞിരിക്കുന്ന ചക്രവാളകോഷ്ഠത്തിലെ ഋഷികളിൽ നിന്നു് ഈ മരണവൃത്താന്തം ഗ്രഹിച്ചു രാജാവു നിന്നെ ബന്ധനത്തിലാക്കും. ഇതറിഞ്ഞു രാജമാതാവു നിന്നെ ബന്ധനത്തിൽ നിന്നൊഴിച്ചു തന്റെ അധീനത്തിൽ വെച്ചിരിക്കും. മാധവിയുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം വന്ന അവനെ

സ്വാമികളുടെ ചൊല്ലിടക്ക് ആ ബന്ധനത്തിൽനിന്നും നിന്നുകൊണ്ടു മോചനം ലഭിക്കും. പിന്നെ നീ ശവകുടാരത്തിൽ ചെന്നു തദ്ദേശാധിപനായ ആചാര്യനെയും കണ്ടു അവനോടൊന്നിച്ചു മണിവല്ലവദീപത്തിൽ ചെല്ലും. ബുദ്ധ പരികാശനത്തിൽനിന്നും ദീപതിലകയിൽനിന്നും തന്റെ ചരിത്രമെല്ലാം ഗ്രഹിച്ചശേഷം ആ മനുഷ്യൻ സ്വദേശത്തിലേക്കു പോവുകയും നീ താവസിയുടെ നിലയിൽ ശ്രീവഞ്ചി നഗരത്തിൽ ചെന്നു അവിടെയുള്ള പല സമയവാദികളുടേയും മതങ്ങളെ ആരാഞ്ഞറിയുകയും ചെയ്യും. ഇനി എന്റെ വൃത്താന്തവും പറയാം. കേട്ടുകൊൾക. ഞാൻ ദേവഗണങ്ങളിൽ ഒരാളാണ് 'ദൈവിക'നെന്നാണ് എനിക്കു പേര്. ഈ പുരാതനസ്തംഭത്തിൽ എന്റെ രൂപത്തിന്നു സദൃശമായി മയനാൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ഈ പ്രതിമയെ കരുകയും ഞാൻ വിട്ടു നീങ്ങുന്നതല്ല" ഇതു കേട്ടു മണിമേഖല മുൻ ചൊല്ലിയതിനുശേഷം മരണം വരെയുള്ള തന്റെ ഭാവി വൃത്താന്തം കൂടെ പറഞ്ഞു തരണമെന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുകയും ദേവൻ പറയുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴപ്പോൾ കാഞ്ചി നഗരത്തിൽ ജനങ്ങൾ ആ ഹാരവിഹിനനായിത്തീർന്നതും മായവിയോടും ശ്രീമദ്വിഷ്ണുവോടൊരുമിച്ച് അവനെ അടികൾ നിന്റെ സമാഗമത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നതും വഞ്ചിനഗരത്തിൽ നീ അറിഞ്ഞ ഉടൻ കാഞ്ചിപ്പുരിയിൽ ചെന്നു സകലപേരും അന്നദാനം ചെയ്തു മക്ഷപ്പെടുത്തും. അവിടെ നിന്നെ സംബന്ധിച്ച പല അത്ഭുതങ്ങളുമുണ്ടാകും. പിന്നെ വഞ്ചിനാട്ടിലെ സമയവാദികളുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ

ഉള്ളാം നീ അവണസ്വാമികളെ ധരിപ്പിക്കേ. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം,

“തപവും ധർമ്മവും പത്തെ ടേഴും രണ്ടു നിദാനങ്ങൾ
ഭവമോദത്തിനു വേണ്ടും വഴിയുമാങ്ങേതും ചെയ്തു
ദുരിതമാമിരുപോക്കി നരന്മാർക്കു സുഖം നൽകി
സുകൃതരശ്ശികൾ നീളെപ്പരത്തി സിദ്ധികളെട്ടും.
വിളങ്ങും ബുദ്ധനായോരു ദിനനാഥനുദിനപ്പോളും
അലസാതെ പലവട്ടം മരിച്ചിട്ടും ജനിച്ചിട്ടും
പരിചിൽ ധർമ്മജാതങ്ങൾ പലരോടുകൂറിച്ചിട്ടും
മരുവും ഞാറിവിടത്തിലരികറി മഹാഭാഗേ.”

എന്നതും ചെയ്തും. സ്വാമികളുടെ ഉപദേശങ്ങളിൽ വിശ്വരതെ പല സൽക്കർമ്മങ്ങളും ചെയ്തു കാലധർമ്മപ്രാപിച്ചതിന്നു ശേഷമുള്ള നിന്റെ ജനനങ്ങൾ മഗധദേശത്തിൽ തന്നെയായിരിക്കും അവയിലെല്ലാം നീ പുരുഷനായുമിരിക്കും. ആ കാരോ ജന്മത്തിലും ജീവകാരുണ്യം നിന്നെ വിട്ടൊഴിയാതെ നിലനില്ക്കയും ഒടുവിൽ ബുദ്ധദേവന്റെ പ്രധാന ശിഷ്യനെന്നുള്ള പൂജ്യസ്ഥാനം ലഭിക്കുകയും അന്തത്തിൽ ബന്ധമകന്നു നിർവാണം പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തും. ഇനിയും കേട്ടുകൊൾക നിന്റെ വംശത്തിൽ ജാതന്മാരായ പൂർവ്വപുരുഷന്മാരിൽ ദാനശീലനും ഗുണവിശിഷ്ടനുമായ ഒരുവനെ കടലിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടുത്തിത്തന്ന മണിമേഖലാദേവി നീ, പൂർവ്വജന്മത്തിൽ സാധു ചക്രമുനീന്ദ്രനു അന്നദാനം ചെയ്തു പുണ്യവിശേഷമാർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ളവളാണു് എന്നറികയാൽ ഉപവനത്തിൽ നിന്നും നിന്നെ എടുത്തു മണിപല്ലവദീപിൽ കൊണ്ടു ചെന്നു ബുദ്ധപിരികയെക്കാണ്മാനിടയാക്കിയതാണു്; എന്ന് ആ ദേവനരുളിച്ചെയ്തു. അപ്പോഴേക്കും ആദിത്യനു ദയം പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇരുപത്തിരണ്ടാം ഗാഥ.

കാരാഗൃഹപ്രാപ്തി.

സുയ്യോദനമായപ്പോൾ സ്കന്ദേശ്വരനേയും ശമ്പാ പതിയേയും സേവിപ്പാനായി വന്നവർ അവിടെ ഉദയകുമാരൻ കൊലപ്പെട്ടു കിടക്കുന്നതിനെ കണ്ട് ഈ വിവരം ചക്രവാളകോശത്തിലുള്ള മുനികളെ അറിവിച്ചു. അവർ ഈ സംഭവത്തെപ്പറ്റി മണിമേഖലയോടു ചോദിക്കുകയും അവർ രാത്രിയിൽ നടന്ന കൃത്യങ്ങളെല്ലാം പാകയും ചെയ്തു. ഉടനെ അവർ കുമാരന്റെ ശവശരീരത്തെയും മണിമേഖലയേയും മരൊരിടത്തിൽ ബന്തോവസ്സിൽ വെക്കുകയും രാജഗൃഹദാറം പ്രാപിച്ചു തങ്ങളെ വാവിനെയറിവിച്ചുനമതിവാങ്ങി രാജസന്നിധിയിൽചെന്നു വിധിപൂർവ്വം വാഴ്ന്നു സൂതിക്കുകയും അവരിൽ ഒരുവൻ ഇപ്രകാരം അറിവിക്കുകയും ചെയ്തു. “മഹീപാല! ഈ നഗരത്തിൽ കാമമോഹിതരായി സാധുവികളെ ആകൃഷ്ടിക്കുകയും താപസികളെ കാമിക്കുകയും ചെയ്ത ദുഷ്ടർത്തിനാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടവർ ഇക്കാലത്തിൽ മാത്രമല്ല മുൻകാലത്തും അനേകംപേരുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ക്ഷത്രിയവംശത്തെ മൃദ്യേഴുവട്ടം മുടിച്ച് ഭാഗ്യവരാമൻ ഇവിടെ ആയോധനത്തിനായി വന്ന സമയം അന്നത്തെ രാജാവായ കാന്തമനോടു ദുർഗ്ഗാദേവി, “നീ ഇപ്പോൾ പരശുരാമനോടു പോർചെയ്താൻ പോകുന്നതു ശരിയല്ല” എന്നു പറഞ്ഞതിനാൽ അന്യനഗര

ത്തിലേക്കു പോവാൻമുൻപായി ഈ നഗരം കാത്തു രക്ഷിക്കത്തക്കവരാനെന്നുപോയിപ്പോയ ഒരു നാടകവേദനയുടെ പുത്രനും വീരാഗ്രസമനമായ കഗന്ധൻ തന്നെ യോഗ്യനെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. അവനെ വരുത്തി, “ഒരു രാജാവിന്റെ സ്ഥാനം വഹിക്കത്തക്ക കലമൊരു നിണക്കില്ലാത്തതുകൊണ്ടുവരുത്തരുതെന്നു വധം വ്രതമാക്കി വെച്ചിട്ടുള്ള പാശുരാമൻ നിന്നോടു പൊരുതാണെന്നുതന്നെല്ല. അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ അനുജനായി ലഭിച്ച ഞാൻ മടങ്ങിവരുമ്പോൾ ഈ നഗരത്തെ നീ കാത്തുവരിക. നിന്റെ വാഴ്ചയും ഈ നഗരത്തിന്നു കാഗന്ധിയെന്ന പേർ വേരിക്കട്ടെ.” എന്നു പറഞ്ഞുവെച്ചു വേദം മാറി താൻ ഉദ്ദേശിച്ച ദേശത്തിലേക്കു പോയി.

അവൻ പോയതിന്നു ശേഷം കഗന്ധനാൽ ഈ നഗരം പരിപാലിക്കപ്പെട്ടുവന്നു. അക്കാലത്തു് ഒരു ദിവസം കഗന്ധന്റെ പുത്രന്മാരിലുള്ളവൻ കാവേരിയിൽ സ്നാനംചെയ്തു സംഗമമുഖവിഹിതത്തിൽ തന്നെയെ വരുത്തുന്ന മരുതിയെന്ന ബ്രാഹ്മണിയെ കണ്ടു കാമപരവശനായി കൈകാട്ടി വിളിച്ചു. ഉടനെ അവൾ അവശയായി. “ഈലോകത്തിൽ യഥാകാലം മഴ പൊഴിപ്പിക്കുവാൻ തക്ക മഹത്വമുള്ള പതിവ്രതമാർ അന്യ പുരുഷന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ ചെല്ലുകയില്ല. ഞാനോ ഇവന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പതിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. അതിനാൽ ഇനി ബ്രാഹ്മണന്റെ നേത്രാഗ്നിയെ ആരാധിപ്പാൻ ഏനിക്കർത്ഥമില്ലല്ലോ. ഇതിന്നു കാരണമെന്തു്?” എന്നുള്ള ചിന്താപരവശ്യത്തോടെ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെല്ലാതെ ഭൂതച

തുഷ്ണത്തിൽ ചെന്നു, “ദൈവമെ എന്റെ പതിക്കു ഞാൻ
രേപരായവും ചെയ്തിട്ടില്ല അങ്ങിനെയിരുന്നിട്ടും അ
വിതർക്കമായി അഗ്ന പുരുഷന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പ്രവേ
ശിക്കുമായി. ഞാൻ ചെയ്ത കുറ്റം ഇന്നതെന്നു എനി
ക്കറിയുന്നില്ല. വ്രതഭംഗം മുതലായ ദുഷ്കൃത്യങ്ങളാചരി
ക്കുന്ന പാപികളെ പാശത്താൽ ബന്ധിച്ചു കൊണ്ടുവന്നു
ന്ദി കൊന്നു ഭക്ഷിക്കും” എന്നു ബുധന്മാർ പറഞ്ഞു കേ
ട്ടിട്ടുണ്ട് ഇപ്പോൾ എന്നെ അങ്ങിനെ ചെയ്യാതിരു
ന്നതിനാൽ നിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം ഇവിടെയുണ്ടെന്നുള്ള
തു വ്യാജമായിരിക്കുമോ?” എന്നിങ്ങിനെ അവളുടെ ഉവാ
ചംഭവചാസങ്ങൾ കേട്ട ചതുഷ്കുട്രതം പ്രത്യക്ഷമായി അവ
ളോടു പറഞ്ഞു. ഹേ സുന്ദരി കേട്ടുകൊൾക

“ഈശന്റെ പാദകമലങ്ങൾ തൊഴാജ്ജിലും പ്രാ-

ണേശന്റെ കാലിണവണങ്ങി വരുന്ന നാമി

ആശിച്ചുവെങ്കിലുള്ളവാം വെരുമാരിയപ്പോൾ”

ശ്ലേശിച്ചിടാത്തു തിരുവള്ളിവരേവമോതി.

നീ മറ്റുള്ളവരിൽനിന്നു കെട്ടുകഥകളേയും ഹാസ്യോക്തി
കളേയും കേട്ടു നൃത്തഗീതവാദ്യപ്രധാനങ്ങളായ ഉത്സവ
ങ്ങളിലുള്ള ആസക്തിമൂലം ഈശപരമാധ്വനത്തെ നിയ
മേന കണ്ഠോണ്ടിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ നിന്റെ ആജ്ഞ
ക്കുറപ്പെട്ടു മേഘം മഴ പൊഴിക്കയില്ല സതാശിരോമ
ണികളെപ്പോലെ അന്യ പുരുഷന്മാരുടെ ഹൃദയത്തെ ദ
ഹിപ്പിപ്പാൻ തക്ക തപശ്ശക്തി നിണക്കില്ലാതെ പോയി.
മുൻപാണു പുത്തികളെ വിടുന്നതായാൽ മേഘം നി

ന്റെ ചൊല്ലിടക വർഷം. തന്നിപ്പോലെ നടക്കുന്ന സ്ത്രീകളെ എന്നപോലെ എന്റെ പാശം നിന്നെ ബന്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. അപരാധികളെ ഏഴു നാൾവരെ ശിക്ഷിക്കുന്നതു രാജധർമ്മമാകുന്നു. ഈ അവധിക്കുള്ളിൽ അവൻ തന്റെ മുമ്പു നടത്തുന്നതല്ലെന്നു വരികിൽ പിന്നീട് ആ അപരാധിയെ ഭണ്ഡിപ്പിച്ചാണുള്ള അധികാരി ഞാനാകുന്നു. ഈ ഏഴു ദിവസത്തിനകം തന്നെ ഈ വൃത്താന്തം കഗന്ധൻ ഗ്രഹിക്കുകയും നിന്നെ കാമിച്ചു ആ ദുരൂഹമായൊരു വധിക്കുകയും ചെയ്യും." എന്ന് ആ ഭൂതം നിശ്ചയിച്ചു പറഞ്ഞു. മേല്പറഞ്ഞപ്രകാരം ഏഴു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ ആ നീചൻ സ്വപിതാവിന്റെ അസിലതക്കീഴായവുകയും ചെയ്തു. രാജസിംഹമെ ഇനിയും കേട്ടുകൊൾക.

പണ്ടൊരിക്കൽ ഈ നഗരവാസിയും ലോകൈകസുന്ദരനായ ധർമ്മഭട്ടാണെന്ന ചൈത്രനും അവന്റെ മാതൃലപുത്രിയായ വിശാഖയും അന്യോന്യം ഗാഢാഭക്തരായി നല്ലാപം ചെയ്തു പരസ്പരം കണ്ടു ഗ്രാമവാസികൾ, "ഇവൻ ഗാന്ധവവിവാഹത്തിന്നു തുനിഞ്ഞിരിക്കുന്നു" എന്നൊരുപവാദം പരഞ്ഞു തുടങ്ങി. ഈ അപവാദം അസഹ്യമായതീർന്നതിനാൽ വിശാഖ ഉലകുലവിയിൽ ചെന്നു "സ്കന്ദേശ്വര! ഈ അപവാദം തിന്നു തരേണമെ" എന്നു കരഞ്ഞുകൊണ്ടുപേക്ഷിച്ചു. ഉടനെ ആ ദേവൻ നഗരവാസികളെല്ലാം കേൾക്കത്തക്കവണ്ണം "ഈ വർഷം യാതൊരുപദാധിയും ചെയ്യരുതല്ല" എന്നു വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടു നഗരവാസികൾ വിസ്മയിക്കുകയും

അവളെ വാഴ്ത്തി സൂതിക്കുകയും ചെയ്തു. വിശാഖയറക്കട്ടെ, ഈ ദേവൻ എന്റെ മനോഭാവത്തെ ഇപ്രകാരം തെളിയിക്കാതിരുന്നെങ്കിൽ പെരുന്താക്കുന്നില്ലുള്ള ദുഷ്ടകന്മാർക്കായില്ല. ഇമ്മേന്മത്തിൽ ഇവനെ വേർക്കുകയില്ല. ഇനി ജനാനന്തത്തിലെ ഞാൻ ഒരു വരനെ വരിപ്പാൻ ഭാവമുള്ളു” എന്നു തന്റെ പ്രിയജനന്മാരോടു ശപഥം ചെയ്ത കന്യാമന്തത്തിൽ ചേർന്നു തവാ ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. പിന്നീടു ധർമ്മത്തൻ തന്റെ അപവാദം തീർത്തുകൊടുത്ത സ്മരണപരമായ വണങ്ങി സൂതിച്ചു കാവിരിപ്പുവെട്ടിനും വിട്ടു ദക്ഷിണമധുരയിൽ ചെന്നു “വിശാഖയെ വിട്ടു മറ്റൊരു തരുണിയെ ഞാൻ കാണിക്കുകയില്ല. ഇമ്മേന്മം ഇങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ”. എന്നു തന്നെത്താൻ ഒരു വ്രതം കയ്ക്കുന്നുണ്ടു വാണിഭം ചെയ്ത ധർമ്മമായ മാർഗ്ഗത്തിൽ ധനുസ്സാദനം ചെയ്തു മറ്റൊരു സമ്പന്നനായി അക്കാലത്തിൽ വണിഗപാമ്പാൽ രാജാക്കന്മാരിൽ നിന്നു ലഭിക്കാറുള്ള മാന്യപട്ടമായ “എട്ടിപ്പ” എന്ന ഒരു സ്വർണ്ണപുഷ്പം ലഭിച്ചു വിശ്വാതനായി അറുപതു വയസ്സുവരെ ആ നഗരത്തിൽതന്നെ വസിച്ചു. അക്കാലത്തു് ഒരു ബ്രാഹ്മണൻവന്നു “നീ വിവാഹം ചെയ്യാതെ ഈ നഗരത്തിൽ തന്നെ വാസം ചെയ്യുന്നത് എത്രത്തോളം യുക്തമാണ്. പതിയില്ലാത്തവൻ എത്രതന്നെ സൽക്കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്താലും സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തിക്കർഹനായില്ലെന്നുള്ളതു നി ധരിച്ചിട്ടില്ലയോ? ഇനി താമസിയാതെ സ്വദേശത്തിലേക്കു പോവുക.” എന്നുപദേശിക്കയാൽ ധർമ്മ

ത്തൻ മധുരപുരി വിട്ടിവിടെക്കു വന്നു. അവൻ വന്നതായി കേൾക്കയാൽ വിശാഖകന്യാമഠത്തിൽ നിന്നിറങ്ങി നില്ക്കുകയായി അവന്റെ അരികെ വന്ന് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു. “ഇപ്പോൾ നാം നേരിട്ട കണ്ടതിൽ പരസ്പരം അറിവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല മുന്യ നമ്മെ മോഹിപ്പിച്ച സൗന്ദര്യം ഇപ്പോൾ എവിടെ പോയി നിന്നെക്കു് അറുപതു പ്രായമായി എന്റെ കേശത്തിന്നും നമുങ്ങായി കഴിഞ്ഞു. മുന്യണ്ടായിരുന്ന യൗവനവും കാമവും എവിടെ മാഞ്ഞുപോയി. ഇമ്മൂന്നത്തിൽ ഞാൻ നിന്നെ വേർക്കുകയില്ല ജനാനന്ദത്തിൽ നിന്നെ പതിയായി വരികുമെന്നുള്ളതു നിശ്ചയം തന്നെ.

നിത്യമല്ലമനുജക്കു യൗവനവുമത്ര
തച്ചിലുരുമൈമുറിയും

നിത്യമല്ല നിലവിട്ടുയന്നുവകന്നെ -
ഴന്ന ധനരാശിയും

പത്തുമാക്കുളുവാകിലൊതു ദിവമെത്തുകെ -
ന്നതതിനാൽ വരാ

നിത്യമാംസുകൃതമൊന്നതന്നെ നിലവിട്ടി -
ടാതതുണ നിണ്ണയം

അതിനാൽ സുകൃതം ചെയ്തയാണു വേണ്ടതു്”
അപ്പോൾ അവൻ താൻ സംഭരിച്ചിട്ടുള്ള ധനസഞ്ചയത്തെ വിശാഖക്കു കാട്ടിക്കൊടുത്തു് അവളുടെ സഹകരണത്തോടുകൂടി അനേകം ധർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തേണ്ടതിന്നായി ആ ദ്രവ്യത്തെ വിനിമയാശിച്ചു. ഇതിങ്ങിനെയിരിക്കെ; മുന്യവരികു് ഈ വിശാഖസ്കന്ദേശമുന്റെ കാര്യ

ബുത്താൽ അപവാദം തീർന്നു ബഹുജനങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ പരസ്യമായ വീഥിയ്ക്കൂടെ പോകുമ്പോൾ മുഖ്യമാതളിയുടെ വിമിത്തം വധിക്കപ്പെട്ടവന്റെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരൻ അവളെ കണ്ടു കാമമോഹിതനായി തന്റെ ശിരസ്സിൽ ധരിച്ചിരുന്ന പൂമാലയെടുത്ത് അവളുടെ കണ്ണത്തിൽ അണിയിപ്പാറായി! കടുമയിൽ കൈവെച്ചപ്പോൾ ആ കൈ കടുമ വിട്ടു വാങ്ങാതെപ്പോയി “വീശ്വരയുടെ ധർമ്മവശേഷത്താൽ അവന്റെ കൈ കടുമയിൽ നിന്നു വേർപെടാതായി.” എന്നു പലരും പറഞ്ഞു കേൾക്കുകയാൽ കറുപ്പൻ കോപാവാഹ്യനായി തന്റെ തനയനാണെന്നു ഗണിക്കാതെ അവനെ ഉടൻ തന്റെ മെഡ്ഗത്തിന്നിറയോക്കി.” ഇതു കേട്ടു നരപതി പറഞ്ഞു. “ഇക്കാലത്തിൽ മാത്രമല്ല എന്തു തുടങ്ങി പല സംഭവങ്ങളും നിങ്ങൾ പറഞ്ഞുവല്ലോ. മുൻ നടന്നതായി പറഞ്ഞു ആ ദീപ്തിയും ഇക്കാലത്തും നടക്കുന്നുണ്ടോ? പറയൂവിൻ.” അപ്പോൾ ഒരു മുനിവരൻ പറഞ്ഞു.

“തള്ളണമെന്നു ബുധർ ചൊല്ലുന്നതീയലകാ
ലഞ്ചുണ്ടുദോഷമവയിൽ

കള്ളംകടംകൊലയസത്യാക്കിയും കളവു
പിന്നേതു കാമ മിവതാം

കൊള്ളുന്നുകാമിബത പിന്നേതു നാലുമിവ
തള്ളുന്നു ബോധമുടയോ

മല്ലാതെ പേർനരകവാസത്തിനാലുഴലു
മെന്നോത്തുകൊൾകനുപരേ.

തന്റെ പ്രാണപ്രിയനായ കോവലൻ വധിക്കപ്പെട്ടതിനാൽ മാധവി ഐഹികസുഖവിരക്തയായി തപേ സാശ്രമം പ്രാവിച്ചു. അവളുടെ പുത്രി മണിമേഖലയെ വനാരംഭത്തിൽതന്നെ ഗൃഹങ്ങളിലും ആശ്രമങ്ങളിലും ചെന്നു ഭിക്ഷയേറ്റു വൃത്തികഴിച്ചു നഗരത്തിലുള്ള ദേവാലയത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നു അവൾ ആ നിലയിലായപ്പോഴും ഉദയകുമാരൻ അവളെ തുടന്ന് അവളുടെ നീലലെന്നവണ്ണം വിട്ടുപിരിയാതെ കാമപരാശ്വരായി കൂരിരളിൽ ആ ദേവായതനത്തിൽ ചെന്നു. മണിമേഖല ആ വിവാഹറിഞ്ഞു തന്നെ അറിയാതിരിപ്പാൻവേണ്ടി കായചണ്ഡികയുടെ വേഷം കൈക്കൊണ്ടു അവിടെ മുന്യുണ്ടായിരുന്ന കായചണ്ഡികയെ സ്വദേശത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോവാൻ വന്ന അവളുടെ പ്രിയതനനായ വിദ്യാധരൻ ഇവളെക്കണ്ടു മണിമേഖലയെന്നറിയാതെ സ്വപത്തിയായ കായചണ്ഡികയെന്നും അവിടെ വന്നുചെന്ന ഉദയകുമാരനെ അവളുടെ ജാരപുരുഷനെന്നും കല്പിച്ച് കോപാക്രാന്തനായി അവനെ തന്റെ ചവ്ഗത്തിനിരയാക്കി ഭൂമിയിൽ പതിപ്പിച്ചു” ഇതുകേട്ടു നരപാലൻ പുത്രവിനാശത്താൽ അല്പംപോലും പരിതപിക്കാതെ സേനാപതിയും സചിവനുമായ ‘ചൊറികുവനാതി’യെ നോക്കി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു “ഉദയകുമാരനെ ശിക്ഷിക്കേണ്ടത് എന്റെ കടമയായിരിക്കെ വിദ്യാധരൻ ആ കൃത്യനടത്തിയത് അവന്റെ അറിവില്ലായ്മയാലാകുന്നു.

മുനിജനോചിതമാം തപവും സതീ
 ജനമനോഹരമാം വ്രതവും തഥാ
 അനഘമാസ്തമികെന്നതസാദ്ധ്യമാം
 മനുജനായക ശാസനമെന്നിയേ.

പുത്രനെ താഴെ കിടത്തി അവന്റെ മേൽ തേരുരുവ ന
 ടത്തി സ്വധർമ്മപരിപാലനംചെയ്ത രാജസിംഹന്റെ വ
 രമ്പരയിൽ ഒരു പാപാത്മാവ് പിറന്നതായി മറ്റു രാജാ
 ക്കന്മാരറിയുന്നതിന്നുമുമ്പായി ഇവനെ പ്രേതഭൂമിയിൽ
 കൊണ്ടുചെന്നു സംസ്കരിക്കുകയും വേശ്യാപുത്രിയായ മ
 ണിമേഖലയെ കാരാഗൃഹത്തിൽ പാറ്റിക്കുകയും ചെയ്തു
 ക.” ഇതുകേട്ടു രാജകുല്പന നടത്തുകയും ചെയ്തു.

----- :0: -----

ഇരുപത്തിമൂന്നാം ഗാഥ.

കാരാഗൃഹമോചനം

അനന്തരം നയവചനങ്ങളാൽ പരഹൃദയവർണ്ണന ചെയ്യുന്നതിൽ പാടവമേറിയ വാസന്തവയെന്നു പേരായ വൃദ്ധ പുത്രശോകാന്തയായ മഹാരാജ്ഞിയുടെ മുമ്പാകെ വന്നു വണങ്ങി അവളുടെ ഹൃദയശോകശമനാത്മം പല കഥകളും പറഞ്ഞു റാലിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും ദുഃഖപരിശാന്തിവാർത്തയാൽ പ്രതീകാരഭിലാഷിണിയായ രാജ്ഞി തന്റെ ഹൃദയശോകത്തെയടക്കി മണിമേഖലയെ ചതിയിൽപെടുത്തി ക്ലേശിപ്പിക്കണമെന്ന കരുതലിന്മേൽ രാജസന്നിധിയിൽചെന്നിപ്രകാരം പറഞ്ഞു “മഹാരാജാവേ! മണിമേഖലയുടെ ഭിക്ഷുകിവേഷംകണ്ടു തന്നെത്താൻ മറന്ന ഉദയകുമാരൻ യുവാജസ്ഥാനത്തിന്നു യോഗ്യനല്ല. അവൻ കടംകൊലയേറ്റു മരിപ്പാനർഹനെന്നു. തന്റെ താരുണ്യദശയെ ഫലപ്പെടുത്താതെ ജ്ഞാനസമ്പാദനംചെയ്ത മണിമേഖലയെ കാരാഗൃഹത്തിൽ പാപ്പിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല” രാജാവ്, “നിന്റെ ഹിതം അർത്ഥനയമാണെന്നു വരികിൽ അവളെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നു വേർപെടുത്തിക്കൊൾക” എന്നു രവദിക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്രകാരം മഹാരാജ്ഞി അവളെ തടവിൽനിന്നു വിടുവിച്ചു രാജധാനിയിൽ കൊണ്ടുവരികയും, “നഗരവാസികളുടെ താഡനാദി ഹിംസകൾക്കു പാത്രീഭവിക്ക

ത്തക്കവണ്ണം ഇവർക്കു ചിത്തഭൂമിമുണ്ടാക്കിത്തീർക്കണം” എന്നു കരുതി കൈവീശും കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. അവർക്കു ജന്മാന്തരജന്മാനമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ അല്പം പോലും പ്രജ്ഞാഭംഗമുണ്ടായതുമില്ല തന്റെ പ്രയോഗം റിപ്പബലമായിത്തീർന്നതിനാൽ രാജ്ഞി പിന്നീടു മൃഗമായ ഒരു യുവാവിനെ വരുത്തി, “നീ മണിമേഖലയെ വല്ലകണക്കിലും കൊലപ്പെടുത്തി ‘മണിമേഖല എന്നെക്കുറിച്ചു’ എന്നു നാശജനങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുക.” എന്നു ചട്ടംകെട്ടി പലതരം പൊൻ നാണയങ്ങൾ കൈ നിറയെ കൊടുക്കുകയും അവൻ അതുവാങ്ങി കൊലക്കാരത്തി മണിമേഖലയുടെ ഇരിപ്പിടത്തിലേക്കു ചെല്ലുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴവർ “ഇവൻ രാജ്ഞിയുടെ ചതിയാലോചനയന്തൽതന്നെ വന്നതായിരിക്കേണ” മെന്നു വിശ്വസിച്ചു രൂപാന്തരപ്രാപ്തിക്കുള്ള മന്ത്രം ജപിക്കുകയും ഒരു പുരുഷനായ്തന്നെ സ്വസ്ഥാനത്തിലിരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതുകണ്ട് ആ ഭോഷന്റെ ഹൃദയം നടുങ്ങി “ഈ അന്തഃപുരത്തിൽക്കെവിധത്തിലും പുരുഷന്മാർ പ്രവേശമില്ല ഈ നിഷ്കരബുദ്ധിയായ രാജ്ഞിയുടെ ദുഷ്ടിചാരം എനിക്കു റിവാൻകഴിഞ്ഞില്ല.” എന്നു കരുതി ഭയകമ്പിതനായി ഉടനെ അവിടംവിട്ടു വെളിയിൽ ഓടിപ്പോകയും ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ ഭംഗംവിമിത്തം ശ്രോധമൂർച്ഛിതയായ രാജ്ഞി മനോഹരനായ തന്റെ പ്രിയസ്തമ്പവിനെ മയക്കി മരണത്തിനിടയാക്കിയതുവെളി ഇനി ജീവനോടെ വെളിരിക്കയില്ലെന്നറച്ചു “ഇവർക്കു രോഗം വിചമിച്ചിരിക്കയാൽ അന്നും അകത്തേക്കു ചെല്ലുന്നില്ല” എന്നൊരു പ്രസ്താവം

നടത്തി വൃശ്ചഭരണി ഒരു വൃശ്ചിയും കല്പിച്ച് ഒരു ഇരുട്ടത്തിൽ പാർപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ അവർ കനിക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ക്ഷുൽബാധാശമനമന്ത്രശക്തിയാൽ ഒരു വാട്ടവും വരാതെ അതിൽ തന്നെ ഇരുന്നു. രാജ്ഞി അതു കണ്ടു റിശന്തു വിസ്മയവും ഭീതിയും കലന്ന് അവളെ വന്ദനം ചെയ്തു പറഞ്ഞു. “പുത്രവിഷയാഗത്തിന്നു വശംവദിതായി തീർന്നതുകൊണ്ട് ഞാൻ ഈ ദുഷ്ടകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്തപ്പോഴാണ്. ഇവയെല്ലാം പൊറുത്തു നീ എന്നെ മണിച്ചുകൊള്ളണമെ” എന്നു പലവരു പ്രാർത്ഥിച്ചു. മണിമേലുപവരഞ്ഞു. “കഴിഞ്ഞ ജന്മത്തിൽ നീലപതിയുടെ ഗർഭത്തിൽനിന്നുളുന്നനായി ഭൃഷ്ടവിഷ്ണുഗാഗത്താൽ ദണ്ഡനായി മരിച്ച ഇരുകലന്റെ വിരോധം സമീകരണമെന്നു അഗ്നിപ്രവേശം ചെയ്ത ദേഹം ദഹിപ്പിച്ചു കാലത്തു്,

കരഞ്ഞതെങ്ങുനി ധാത്രി, പതിസ്തനമകിരവേ
വനനാഭിജ്ഞ ചൊറുമരുതാത്തതു ചെയ്ത നീ 1
കരഞ്ഞതുകലിന്നായോ, പരംജീവനവേണ്ടിയോ
ശരീരമരുതെന്നാകിൽ, താസുതവപുത്രനെ 2
എടുത്താപ്രേതഭൂവിക, ലിട്ടവാനായതാരവാൻ
പട്ടപരംജീവനെചൊല്ലി ചുട്ടനുചിത്തമെങ്കി
(ലോ 3

ജീവൻപൂകും ശരീരത്തിൽ, താമ്രം ചൈതന്യമേ
(പുറം
ആവൃത്തതല്ലനിഞ്ഞിടാ, നേവനം കർമ്മവൈഭവം

കാരുണ്യമാജീവനിൽത്താൻ ചേരുന്നാകിലതേവിധം
കാരുണ്യമുളവാകേണം പ്രാണിവർത്തിലൊക്കേവേ.

നിന്റെ കമാരനെ ഒരു വിദ്യാധാരൻവധിപ്പാൻ
കാരണമായ ദിഷ്ടിമം ഇന്നതെന്നു പറയാം മുൻജന്മ
ത്തിൽ ഓടനപാത്രം ഛിന്നഭിന്നമാകത്തക്കവണ്ണം കാൽ
തൊറി വീണ പാചകനെ വധിച്ചു പാതകഫലം ത
ന്നെ. അതേ ജന്മത്തിൽതന്നെ ദുഷ്ടിവിഷ്ണുനാഗം അവ
ന്റെ പ്രാണവായുവിനെ പാനം ചെയ്തയും ഇജ്ജന്മ
ത്തിൽ വിദ്യാധാരന്റെ വാളിനിരയായിത്തീരുകയും
ചെയ്തു ഈ വൃത്താന്തമെല്ലാം എനിക്ക് അറിവായതെ
ങ്ങിനെയെന്നും കേട്ടുകൊൾക.” എന്നു തന്റെ ഉപവാ
പ്രവേശം മുതലായ സംഭവങ്ങളെ വിശദമായി പറഞ്ഞു
ധരിപ്പിച്ചതിന്നു ശേഷം വീണ്ടും പറഞ്ഞു തുടങ്ങി. “നീ
എനിക്ക് ഉന്നദമോദുവാനുള്ള കൗഷധം നൽകി. ഞാൻ
പുവ്വജന്മജ്ഞാനമുള്ളവളാകയാൽ ഒട്ടും ചിത്തവിഭ്രമം ഭ
വിച്ചില്ല; നിന്റെ പ്രോണയാൽ അമ്മണനായ ആ യു
വാവു എന്റെ വസതിയിൽ വന്നപ്പോൾ രൂപാന്തരക
രണീമന്ത്രശക്തിയാൽ പുരുഷരൂപം കൈക്കൊണ്ടു. യാ
തൊരു രോഗവും ബാധിച്ചിട്ടില്ലാത്ത എന്തെ വ്യാജമാ
യി രോഗിണിയാണെന്നു കല്പിച്ച് ഇരുട്ടായിലിട്ടുടച്ചു
ജ്വരതൃഡാത്തിഹാരിണീമന്ത്രസിദ്ധിയുണ്ടാ യിരുന്നതി
നാൽ ആ ബാധയിൽ നിന്നും ഞാൻ നിവൃത്തിസമ്പാ
ദിച്ചു. നീ മുജ്ജന്മത്തിൽ എന്റെ ഭർത്താവായ ഇരാകുച
ന്റെ ജനനിയാകയാൽ നിന്റെ സന്താപമൊഴിച്ചു പാ

പശാന്തി വരുത്തി സന്തോഷം നൽകുന്നതിനാലാണെന്നു ഞാൻ ആകാശമാർഗ്ഗത്തുകെ ഗമിപ്പാനോ, ത്രിപാഞ്ചരം കൈക്കൊൾവാനോ കരുണാതിരുന്നതല്ല; അത്രയകുലം; ലോകത്തിൽ ദേവപ്രഭുക്കളായുള്ളവരെയെല്ലാമെന്നാൽ കാമം, കൊല, കള്ളി, പൊള്ളി, കളവ്, എന്തിനെയെല്ലാം പശ്ചാത്താപം തന്നെ ഇവയെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തേണ്ടതല്ലെന്നു സമ്പന്നന്മാരായുള്ളു.

വൈമമോദസമൃദ്ധതപങ്ങളും
 സ്വൈരമായിട്ടെന്നു ദമിദമെ
 കൂറൊടിപ്പുങ്ങൻ നൽകി പുലർത്തുവോർ
 പാരിൽ ജീവിപ്പോരെന്നറിഞ്ഞീടുക. 1

ചാരുകങ്കണം ചേരും കരദയെ
 പാരമയോ വിശന്നുവലത്തോർക്ക
 ചോറുനൽകുന്ന ധന്യന്മാരല്ലയോ
 പാരലോകികജ്ഞാനം പുകഴ്ന്നുള്ളോർ. 2

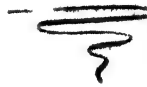
ജീവരാശിയിലെല്ലാമൊരുപോലെ
 താവും കാരുണ്യമുള്ളവരല്ലയോ
 ഭൂവിൽസംസാരതാപത്തെ നീക്കുവാൻ
 നാവും ശാസ്ത്രാത്മസാരം ഗ്രഹിച്ചവർ. 3

ചിത്തമായ വിറകിൽ പിടിപെട്ട്
 കത്തിക്കൊള്ളുന്ന പുത്രശോകാഗ്നിപ്പെ

ശ്രോത്ര മാഴ്ത്തിൽ സജ്ജനനീർവാഴ്ത്തി
സ്വതപരം നീ കെട്ടുകേണമോമലേ”.

4

ഇപ്രകാരമുള്ള സുഭാഷിതം കേട്ട മഹാമാലിനിയുടെ
ശ്ലേഷമകനും ഹൃദയം തെളിഞ്ഞു മണിമേഖലയെ വണങ്ങി.
അവൾ അകിനെ അംഗീകരിക്കാതെ നേരി എന്റെ
ഭർത്തൃജനനിയാണെന്നുള്ളതിന്നുപുറമെ മഹാമാ
ജപതിയുമായിരിക്കുന്നതിനാൽ എന്നെ വന്ദനം ചെയ്യുന്നതു
യുക്തമല്ല”. എന്ന് അവളെ പുകഴ്ത്തി താനും സ
ബഹുമാനം അഭിവാദ്യം ചെയ്തു.

ഇരുപത്തിനാലാം ശതകം

ആപുത്ര ഭേദഗണനം.

* മണിമേഖലയെ കാംക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് ഉലകുവരപ്പിയിൽ ചെന്ന ഉദയകുമാരൻ അവിടെവെച്ചു വിളാപമുണ്ടാക്കി വാളിന്തിരയായിത്തീർന്നതും മണിമേഖലയെ തട്ടിയിൽ വെച്ചതും കേട്ട ചിന്താക്രാന്തയായ ചിത്രാവതി അവളുടെ ബന്ധനം വേർപെടുത്തണമെന്നു കരുതി രാജാവിന്റെ സമീപത്തിൽ ചെന്നു വണങ്ങി. ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. കന്യാരാജാവി! കോവലന്റെ മരണംമൂലം മറ്റു ധർമ്മികൾ വേഗം വെടിഞ്ഞു തുലസാശ്രമം പ്രാപിച്ചതും അവളുടെ പുത്രി മണിമേഖല കവാലന്റെ സുയായി ഭവനം തോറും ഭിക്ഷയോടും അവളെ ബാധിച്ചു. ജനങ്ങൾ അവരറിയാതെ ഹസിപ്പാനും ഇടയായിത്തീർന്നുവെന്നല്ലാതെ മറ്റൊന്നൊന്നുമില്ല; ഇതിനും പുറമെ ഉദയകുമാരൻ മരണം നേരിട്ടതു തന്നെയല്ല, മണിമേഖലയെ ഇനി പട്ടണത്തിന്നു നേരിട്ടവൻ പോകുന്നതും മഹാവിപത്തു കൂടിയുണ്ട്. അതു പറയണം.

പണ്ടൊരിക്കൽ ഇവിടെ കടലോരത്തിലുള്ള പൂർവ്വകാലത്തിൽ മഹാമാജാവിന്റെ സർവ്വാംഗസുന്ദരിയായ ഒരു രാജാമണിയെ കണ്ടു കാലവശമായി അവളേറ്റ ചേർന്നു. ആ ചോലയിൽനിന്നു സുഖിച്ചുവരുന്നതിന്നുശേഷം അവൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുമതി കൂടാതെ സ്വസ്ഥനായ

ത്തിലേക്കു പോവുകയാൽ ഏങ്ങാനും കളിച്ചിരിക്കയാണെന്നു കരുതി അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അതുതകർച്ചയായ ഒരു ചാരണനെ അവിടെ കാണുമാറാവുകയും രാജാവ് അവനെ ചെന്നു വണങ്ങി ഇപ്രകാരം ചോദിക്കുകയും ചെയ്തു. “എന്റെ പ്രാണപ്രിയയായ ഒരു തരുണി ഇവിടെ എങ്ങാനോ മറഞ്ഞു; അവൾ ഭവന്റെ നയനങ്ങൾക്കു വിഷയിഭവിച്ചുവെങ്കിൽ പറയുക;” ചാരണൻ, “ആ വനിതയെ ഞാനില്ലാത്ത കാണുകയുണ്ടായില്ലെന്നിരിക്കിലും മുമ്പറിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്; അവൾ നാഗലോകാധിപനായ വളവണ്ണ തന്റെ ദേവിയായ ‘വാസുമയില’യിൽ ഉല്പന്നയായ ‘പിലിവള’ എന്നവളാണ്; അവളുടെ ജന്മദിനത്തിൽ ഒരു ഗണകൻ അവളുടെ ജാതകത്തെ സംബന്ധിച്ച്, ‘ഇവൾ ഇവിടം വിട്ടുപോയി സൂര്യവംശജാതനായ ഒരു നരപാലന്റെ പ്രിയതമയായി ഏതാനുംകാലം രമിച്ചു ഗർഭധാരണം ചെയ്തതിനുശേഷം മടങ്ങിവരും’ എന്നു രാജാവിനോടു മുഖ്യപറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. നിന്റെ കാമിനി അവൾ തന്നെ ഇനി അവളിൽ ഉണ്ടായ പുത്രൻ മാത്രമേ ഇവിടെ വരികയുള്ളൂ. അവൾ വരികയില്ല നീ ചിത്തചാഞ്ചല്യം കൂടാതിരിക്കുക ഇനിയും ഒന്നു കേട്ടുകൊൾക. ഇന്ദ്രോത്സവം പതിവുപോലെ നടത്താതെ മുടക്കം വരുത്തു കാലത്തു മണിമേഖലാദേവിയുടെ ആജ്ഞയാൽ നിന്റെ നഗരം കടലെടുത്തുപോകും. അനിവാര്യമാകുമ്പോൾ ഇന്ദ്രശാഖയും നേരിടുന്നതാണ്. അതിനാൽ എന്റെ വാക്യം പ്രകാശിപ്പിച്ച് ഈ പുരിയെ പയോരാശിയിൽ നിന്നു വില

യം വരാത്ത വിധം സംവത്സരംതോറും വീഴ്ചകളെന്തെ മ
 ഹേന്ദ്രോത്സവം നടത്തി വരിക.” ഇങ്ങിനെ ഉപദേശി
 ച്ച ചാരണൻ പോവുകയും ചെയ്തു. അന്നു മുതൽ നഗര
 വാസികളേവരും ഈ പട്ടണത്തിന്നുപോലും നാശം വ
 ന്നു ഭവിക്കുമോ എന്നു ചിന്തിച്ച ഭയകമ്പിതനായി ത
 ന്നെ കഴിയുന്നു. തന്റെ നാമധേയത്തെ വഹിച്ചിരിക്കു
 ന്ന തരുണിക്കു മനുഷ്യശരം നേരിടുന്നതായാൽ അതി
 നെ പരിഹരിപ്പാൻ മണിമേഖലാദേവി ഇവിടെ സന്നി
 ധാനം ചെയ്താനിടയുണ്ടെന്നു കരുതി എന്റെ ഹൃദയ
 വും നടുങ്ങുന്നു. എന്തായാലും പരിശുദ്ധമാനസയായി തീ
 ന്നിട്ടുള്ള ഒരു വാരാഹിയെ എന്റെ മന്ദിരത്തിലേക്കു കൂ
 ടിക്കൊണ്ടു പോവാനാജ്ഞാപിച്ചാലും” എന്നുപേക്ഷിച്ചു
 രാജ്ഞി

കള്ളിംകരളയും കരമം കളവും കൊലയെന്നിവ
 ഉള്ള പാരമണനോരോൽ, തള്ളപ്പെട്ടവയല്ലയോ.

മാന്യജീവിതമായംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള നിന്റെ
 വേഷാലയുടെ നികൃഷ്ടമെന്നു കരുതി നിഷേധിച്ചു
 പോയിട്ടുള്ളവർ നിന്റെ ഭവനത്തിലേക്കു വരുന്നതെ
 ണ്ടിനെ. ഇവർ എന്നോടൊന്നിച്ചിരിക്കേണ്ടവരാണ്.”
 ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കേ മണിമേഖലയുടെ ക
 ഴ്ചാവസ്ഥകൾ കേട്ടു മാധവി ശ്രുതമതിയോടു തന്റെ സ
 ക്കടം പറയുകയും, അവളോടൊന്നിച്ച് അവണസാമി
 കളെ ചെന്നു കണ്ടു വൃത്താന്തമുണർത്തിച്ചശേഷം അദ്ദേഹ
 ത്തെ പുനസ്സരിച്ചുകൊണ്ടു മണിമേഖലയുടെ കാരാഗൃഹ

വാസമൊഴിപ്പാനായി മഹാമയനിയുടെ സമീപത്തിൽ ചെല്ലുകയും ചെട്ടു രാജ്ഞി അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടുകാണു യിൽ ഏഴുനേര ചെന്നെത്തിക്കേണ്ട പാദങ്ങളിൽ നമസ്കരിച്ചു. അദ്ദേഹം, “നിന്നെക്കു വിജ്ഞാനം ഭവിക്കട്ടെ” എന്നു ശിശിപ്പിച്ചു. രാജ്ഞി അദ്ദേഹത്തെ ഒരു വിശിഷ്ടമായ ആസനത്തിന്മേലിരുത്തി പാദക്കുറുത്തുപയശങ്ങൾ ചൊരിച്ച് “ഏതെന്ത പുണ്യവിശേഷം തന്നെയാണു മഹാത്മവരായ നിന്തിരുവടിയെ ഇവിടെക്കെഴുന്നള്ളിച്ചത്. യാക്കുന്നല്ലവോലും തളച്ചയില്ലെന്നിരിക്കിലും വാർദ്ധ്യം കൊണ്ടു തളൻ ഈ തിരുമേനി ബഹുമാലം നശപരോകാതിരിക്കേണമേ” എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചു. അദ്ദേഹം “തോന്നീതപശ്ശരിക്കത്തെ അവലംബിച്ചിരുത്തിട്ടും അസ്സോനുവനായ ഭാസപാനെപ്പോലെ ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

ജനാനം വാർദ്ധ്യം പുന
രേയും രോഗങ്ങളാലെയും വൃഥയും
മരണവുമുള്ളവരെന്നതു
ധർമ്മിയിലേവർമുള്ളതെന്നറിക.”

എന്നു പറഞ്ഞു പറഞ്ഞു റിദാധങ്ങൾ അവളെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുകയും എപ്പോഴും സമർത്ഥരും കേട്ടറിഞ്ഞു് അപ്രകാരം തന്നെ നടക്കേണമെന്നുവദേശിക്കുകയും ചെയ്തിന്നുശേഷം അവിടെ സന്നിഹിതയായിരുന്ന് മണിമേഖലയോടു പറഞ്ഞു. “മറ്റു മതങ്ങളുടെ ധർമ്മങ്ങളെല്ലാം നി ഗ്രഹിച്ചതിന്നു ശേഷം ഈ ധർമ്മങ്ങളും ഇവയുടെ അവാനതമമേടങ്ങളും ഞാൻ നിന്നെക്കുവദേശിക്കാം.”

എന്നരുൾചെയ്ത് സ്വാമികൾ നിശ്ചയിപ്പാൻ അവിചി-
 ത്തേം മണിമേഖല അദ്ദേഹത്തെയും രാജനിയേയും ല-
 ക്ഷ്യമാക്കി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. “സ്വാമികൾ അരുളി-
 ചെല്ല സദിപദേശങ്ങളെ എപ്പോഴും ധാരണയിൽ വെ-
 പ്പിൻ അപ്രകാരമതന്നെ. അനുഷ്ഠിപ്പിൻ; ഞാൻ ഈ
 നഗരത്തിൽ വസിക്കുന്നതായാൽ ‘ഇവർ ഉദയകരമാ-
 ണെർ കൂറുകാരിയായിരുന്നെന്ന് ജനങ്ങൾ പറയും;
 അതിനാൽ ഇവിടെ ഇവിടെ വാസംചെയ്യുന്നതല്ല. ഇവി-
 ടം വിട്ട് ആപുത്ര ഗാട്ടിൽ ചെല്ലുകയും അവിടെനിന്നു മ-
 ണിപല്ലവത്തിൽ പോയി ബുദ്ധവിദഗ്ദ്ധനും ചെയ്തതും
 പിന്നീട് വഞ്ചിനഗരം പ്രവേശിച്ചു വഞ്ചിശാലിയെ വണ-
 കുക്കയും ചെയ്തശേഷം ദേശാടനം ചെയ്തു സൽക്കർമ്മങ്ങ-
 ലനുഷ്ഠിപ്പാൻ നാരുടെയിടക്കുന്നു, എന്തിന്നു വല്ല പ്രതിബ-
 ധ്ധങ്ങളും വേരിടമെന്നു് കരിക്കവും ശങ്കിക്കേണ്ട” പി-
 ണെ അവർ അധരം വെട്ടിച്ചു സൂര്യോസ്തമനത്തിന്നുശേ-
 ഷം ഉലകുരവായേയും, ശമ്പാപതിയേയും, സ്തംഭേശ-
 രനേയും പ്രദക്ഷിണനാചയ്തു കൂപ്പിപ്പൂതിച്ചു ഭക്തകാശം
 ശ്ലുത്തുട ചെന്നു് ഇന്ദ്രവംശവംശമായി ജാതനായ
 പുണ്യരാജന്റെ നഗരത്തിലുള്ള ബാഹ്യാഭ്യാനത്തിലിറ-
 ത്തി വാശമിച്ച് അവിടെ വാസം ചെയ്യുന്ന ഒരു മുനി-
 ശ്ചാണെ തൊഴുത്ത് ആ നഗരത്തേയും അവിടെ വാഴുന്ന
 രാജാവനേയും സംബന്ധിച്ച വിവരങ്ങൾ ചോദിച്ചു. അ-
 ദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. “നാഗപുരമെന്നാണിതിന്റെ പേര്.
 ഇതിൽ വാഴുന്നതു ഭൂമിചന്ദ്രന്റെ സുതനായ പുണ്യരാ-
 ജൻ. ഇവന്റെ ജനനമുതൽ ഈ നാട്ടിൽ വർഷക്കറവു
 ണ്ടായിട്ടില്ല ഭൂവൃക്ഷപതാദികൾ പൂണ്ണഫലപ്രദങ്ങളാ-
 യി വേദിച്ചു. യാതൊരു ജീവകൾക്കും ക്ലേശമുണ്ടായില്ല.
 എന്നു് രാജമാഹാത്മ്യങ്ങളെ അവളോട് വർണ്ണിച്ചു പ-
 റഞ്ഞു.

ഇരുപത്തഞ്ചാം ഗാഥ.

ആപുത്രനോടൊന്നിച്ചു മണിപല്ലവത്തിൽ ചെന്നത്.

ഇങ്ങിനെ മണിമേഖല മുറിവറന്നുമായി സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കെ പുണ്യാജൻ പട്ടമഹിഷിയോടൊരുമിച്ച് ആ ചോലയിലെഴുന്നള്ളി, ധർമ്മശാലകനെന്ന ആ താവസന്റെ അരികെ ചെന്നു.

പുണ്യപാവങ്ങളുനിത്യവും നിത്യവും
പിന്നെ ദുഃഖം സുഖം ജീവനെന്നും ഗതി
സംഗം നിമിത്തമുണ്ടാകുന്നു ഭാവന
സംഗം തൃജിച്ഛിച്ഛിജ്ഞാനം സുഖം
ആചാര്യഭാവത്തിനുള്ള വൈശിഷ്ട്യവും
ആചാരപൂർവ്വകം ചോദിച്ചുനന്തരം.

മണിമേഖലയെ കണ്ടു, “ഇവളുടെ സൗന്ദര്യം നമുക്കെങ്കിലും കിട്ടുമായിരിക്കുന്നു; കവാലരസ്തയായി ഭിക്ഷു യാചിക്കുന്നു; ഇവളാരാണ്?” എന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ അരികുനിന്നിരുന്ന കഞ്ചുകപ്രധാന രാജവന്ദനോടണഞ്ഞിപ്പു “ഇവൾക്കു സ്വർഗ്ഗം ചെല്ലുവാൻ അർഹതയുണ്ടല്ല; ഞാൻ മുന്പൊരിക്കലും ഉദയകുമാരന്റെ പത്നിയായ ‘കിള്ളിവളവ’നോടു സഖ്യം ലഭിക്കണമെന്നുള്ള ദോഷത്തിന്മേൽ കാവിരിപ്പുവട്ടത്തിൽ ചെന്നസമയം അറവണസ്വാമികൾ ഇവളുടെ വൃത്താന്തങ്ങളെ എന്നോടു വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞതായി ഞാൻ സ്വാമിയെ ഉണർത്തിയിട്ടുണ്ട്; അവൾതന്നെ ഇവൾ.” അപ്പോൾ മണിമേഖല

പുണ്യരാജനോടു പറഞ്ഞു:—“നിന്റെ കയ്യിലിരുന്ന ചാ
ത്രംതന്നെയാണു് എന്റെ കയ്യിൽ വന്നതു്; എന്തുചെയ്
യ്യാം; ഐശ്വര്യമുണ്ടായതുകൊണ്ടു നിനക്കു വിസ്മയ
തിവന്നേക്കാം മണിപല്ലവദീപിൽ ചെന്നു ബുദ്ധ
പീഠം ചെല്ലതിന്നുശേഷമല്ലാതെ നിന്റെ പൂർവ്വജ
നജ്ഞാനം ലഭിക്കുന്നതല്ല; അതിനാൽ നീ അങ്ങോട്ടു വ
രിക; ഞാൻ ഇപ്പോൾതന്നെ പോകുന്നു” എന്നു പറ
ഞ്ഞു് ആകാശമാഗ്നിയായി ചെന്നു സൂര്യസ്തമനത്തിന്നുമു
ന്പുതന്നെ മണിപല്ലവത്തിലിറങ്ങി ബുദ്ധപീഠത്തെ സന്ദ
ശിച്ചു തന്റെ ജന്മാന്തരവൃത്താന്തജ്ഞാനലാഭത്തെ അ
നുസ്മരിച്ചു ഹൃഷ്ടതപഃവശമായി അവിടെത്തന്നെ
ഇരുന്നു പുണ്യരാജൻ ആ ചോദനയിൽനിന്നു നഗര
ത്തിലേയ്ക്കു ചെന്നു ഭൂമിചക്രമണവന്റെ പത്നിയും ത
ന്റെ ധാത്രിയുമായ അമാസുന്ദരിയെക്കണ്ടു തന്റെ ഉ
ത്തമം മുഴുവനും അവളോടു ചോദിച്ചറിഞ്ഞതുമൂലം രാജ
പദവിയിൽ വിരമിക്കുന്നതായി സമ്പ്രദായത്തിന്നു കണ്ഠമുദ്ര
വാണെന്നു. ഈ അഭിപ്രായമറിഞ്ഞു ജനമിത്രനെ
ന്ന മന്ത്രി രാജാവാനോടു വിനയാചനതനായി പറഞ്ഞു.
“സ്വാമിൻ! ഭവാനെൻ ജനനത്തിന്നുമുമ്പു് ഈ നാട്ടിൽ
പന്തിരാണ്ടു കാലം മഴയില്ലാതെയിരുന്നു ക്ഷാമം വെ
രുന്നതു സർവ്വലോകികളും നവീകൃതകുലങ്ങളെന്നു. അക്കു
ലത്തയിരുന്നു ഇവിടെത്തന്നെ ജനനം. അതിന്നുശേഷം
ഈ നാട്ടിൽ സർവ്വലോകികൾ സമൃദ്ധിയായി വരികയും, ജീവരാ
ശികൾ ദുഃഖമെന്നു സ്മരിക്കുകയും ചെയ്തു അങ്ങനാ് ഇ
വിടം വാട്ടുപോകുന്നതായാൽ സർവ്വജീവികളും മാരാവി
നെ പിരിഞ്ഞ ശിശുക്കളെപ്പോലെ സങ്കടപ്പെട്ടു വലയും”

ഈവിധമുള്ള ജനങ്ങളുടെ രക്ഷയെ ഗണിക്കാതെ സ്വാർത്ഥമായിപ്പോകുന്നത് യുക്തമല്ല.

ആത്മാവിൽ കൃപ കലരാതെകളെ മറുപ്തം

ജ്ഞാനമാക്കിത്തന്നതുമേലെന്നെ കണ്ട്

ആത്മാവിൽ കരുണ കവിഞ്ഞു കാമജിത്താ

മാതൃജ്ഞാനനമതധർമ്മമല്ലിതോത്താൽ.

മന്ത്രിയുടെ ഗുണദോഷവാക്യം കേട്ടു മാനുവേദനം, “മാഹാത്മ്യമേറിയ മണിപല്ലവത്തെ പ്രദക്ഷിണം ചെയ്യേണം” എന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ മോഹം അതിവായുരുകൾക്ക് അതിവേഗം അവിടേയ്ക്കു പോകുന്നു. അതിനാൽ ഒരുമാസം വരേയും ഈ ഗുണത്തെ പരിപാലിക്കേണ്ടതു വിന്റെ ചുരുക്കമാണ്” ഇങ്ങനെ കല്പിച്ചു യാത്രയടന്നു കപ്പൽ കയറി മണിപല്ലവത്തിൽ ചെന്നിറങ്ങി ഉടനെ മണിമേഖല വന്ന് അദ്ദേഹത്തെ എതിരേറുകയോണ്ടു ചെന്നു ആ ദീപിനെ പ്രദക്ഷിണം ചെയ്യിച്ചു ജനാനന്തരചരിത്രശ്രോതകമായ ധർമ്മപിറത്തെ കാട്ടിക്കൊടുക്കുകയും, രാജാവ് അതിനെ പ്രദക്ഷിണനമസ്കാരപൂർവ്വം സ്തുതിക്കുകയും ചെയ്തു അപ്പോൾ ആ പീഠത്തിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യത്താൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു ജനാനന്തരപുത്താനന്തരണമുണ്ടാകുകയും ചെയ്തു. തന്നിരിക്കുന്ന വിസ്മയപരതന്ത്രനായി പൂർവ്വജന്മത്തിൽ അമൃതസുഭിഷിതനായി ചിത്തദേവിയെ സ്തുതിച്ചു മണിമേഖലയുമായി പുറപ്പെട്ടു തെക്കുപടിഞ്ഞാറോട്ടു ചെന്നു ഗോമുഖീനദീതീരത്തുള്ള പുനാഗമരണലിപിയിക്കുമ്പോൾ ആപുത്രപാദാണിമിച്ച മണിമേഖല അവിടെ വന്നിട്ടുള്ളതായ ദിത്തു ദീപതിലകയും ആ തരലിലത്തിൽ ചെന്നു ആ

വനോടു പറഞ്ഞു “അതുതന്നെയും കയ്യോണ് ജീവികളെ പരമസങ്കടത്തിൽനിന്നുദ്ധാരണംചെയ്തു മഹാത്മാവേ! അക്കാലത്തിൽ വിസ്മൃതിമൂലം ഈ ഭൂമിയിൽ നിന്നെ തനിയും വിട്ടുവെച്ചു കപ്പൽ കയറി പോവുകയും പിന്നെ സ്മരണയുണ്ടായപ്പോൾ മടങ്ങിവരികയും നീ ഇവിടെ വെച്ചു പാലോകം പ്രാപിച്ചതായതെന്ത് ഇവിടെത്തന്നെ പ്രാണനെ രൂക്ഷിക്കയും ചെയ്തു മേന്മ ചെയ്തികളുടെ ശരീരസ്ഥികൾ ഇതാ കിടക്കുന്നു അവരായ് ഭക്തി നൽകപ്പെട്ടവരും ഉടനെ അവരെ പിന്തുടർന്നുവന്നവരായ ചിലർ തങ്ങളുടെ അന്നദാന്തരങ്ങൾ മുതലായിരിക്കുന്നുവെന്നറികയാൽ അവരും ദേഹത്യാഗം ചെയ്തു അവരുടെ അസ്ഥികളാണിക്കാണുന്നത് അലയടിച്ചു മണൽ കയറിക്കിടക്കുന്ന ഈ പുനരമൃതവട്ടിൽ നിന്റെ പൂർവ്വശരീരമുണ്ടായിരുന്നു അതിനെ പരിശോധിച്ചുനോക്കുക

തന്നിൽ കനിഞ്ഞു തരസാ നിഹ്നിച്ചുതന്നെ
ചിന്നിട്ടു വന്നവരെയും ബത കൊന്നുവേഗാൽ
അന്നത്ര ഘോരമനനാത്തിനു പാത്രമാം വി
ഇന്നിത്തരം ഭവനപാലനമാചരിപ്പൂ”

പിന്നെ അവർ മണിമേഖലയോടു പറഞ്ഞു കവിരിപ്പുസ്ഥിതിനും കടലിൽ മുഴുകിപ്പോയി. അതിന്നു കാരണമെന്തെന്നാൽ, നാകനാട്ടുരാജന്റെ മകളായ പീലിവളയെന്ന രാജകുമാരി തന്റെ പുത്രനോടുകൂടി വന്ന് ഈ ദീപത്തെ പ്രദക്ഷിണംചെയ്തു ബുദ്ധപീഠത്തെ സ്തുതിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ ‘കുഡുളച്ചെട്ടി’യുടെ കപ്പൽ ഇവിടെ വന്നുണയുകയും പീലിവള അവന്റെ അരികെ ചെ

ന്നു, “ഇവൻ രാജകുമാരനാണ്; ഇവനെ ‘നെടുമുടിക്കിള്ളി’ച്ചോഴൻവശം എല്പിക്കേണം.” എന്നു ശട്ടംകെട്ടുകയും, അവൻ അത്രുന്തം സന്തോഷിച്ച ബാലനെ കയ്യിൽ കപ്പലോടിമുഴുകുമ്പോൾ അഞ്ചുപ്രായത്തിൽ വെച്ച് അത് പോളിത്തുപോകയും, ചെയ്തു. അതിലുണ്ടായിരുന്നവരിൽ ചിലർ എങ്ങിനെയോ തെറിപ്പിച്ചു കാവിരിപ്പുവട്ടിത്തൽ ചെന്നുചേർന്ന രാജകുമാരനെന്നും സംഭവിച്ച വിവരം രാജാവിനോടറിവിച്ചു. അസഹ്യമായ പുത്രവിയോഗത്താൽ മോഹാധനായ മന്നവൻ വാരിധിതീരത്തിൽ കുമാരനെത്തിരഞ്ഞു ചുറ്റിനടന്നുകൊണ്ടിരുന്നതിനാൽ മാമുൽപ്രകാരം നിശ്ചിതകാലത്തു മോഹാധനപ്രസാദത്തിനായി നടത്തിവരുമാറുള്ള മോഹാധനത്തിന്നു മുടക്കം സംഭവിച്ചു. തന്നിമാത്തം മണിമേഖലാഭേവി കോവിച്ച്, “ഈ നഗരം കടലെടുത്തു പോകുന്നവരെ” എന്നു ശപിക്കുകയും അപ്രകാരം നഗരമാട്ടൊഴിയാതെ ആഴിയിൽ മുഴുകിപ്പോകയാൽ അരചൻ അവിടം വട്ടു മാറിപ്പോകയും ചെയ്തു. അറവണസാമീയോടൊത്തമിച്ചു മാധവിയും ശ്രുതമതിയും നിവ്യാകലഹദന്തനായി പ്രയാണംചെയ്തു വഞ്ചനഗരത്തിലും ചെന്നുചേർന്നു. ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു അവർ അവിടേനിന്നു പോയപ്പോൾ പുണ്യരാജൻ താൻ നിന്ന ഭാഗത്തുള്ള മണൽ നിക്ഷിപ്താക്കുകയും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന തന്റെ പൂർവ്വശരീരസ്ഥിതും പ്രത്യക്ഷിഭവിക്കുകയാൽ അവൻ നിസ്സംശയനായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. മണിമേഖല അദ്ദേഹത്തെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു ധർമ്മാപദേശം ചെയ്തു നഗരത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുവന്നശേഷം വഞ്ചനഗരത്തിലേക്കായി വ്യാമൊഴിത്തിൽക്കൂടെ പോകയും ചെയ്തു.

ഇരുപത്തി ആറാം ഗാഥ

വഞ്ചിനഗരപ്രവേശം

മണിമേഖലചെന്നു വഞ്ചിനഗരത്തിന്റെ ബഹി
 ഭാഗത്തിലിറങ്ങി തന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരായ കണ്ണ
 കിയേയും കോവലനേയും കാണേണമെന്നുള്ള മോഹത്തി
 ന്നേൽ ദേവായതനത്തിനകത്തുചെന്നു കണ്ണകിയെ കൂ
 ളി സ്മരിച്ചു ചോദിച്ചു. “ഭർത്താ നിധനം ശ്രവിച്ചുമാ
 രത്രയിൽ പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യാതേയും വൈധവ്യമനുഷ്ടി
 ക്കാതേയും ഛായാധവശയായ മധുരാപുരിയുടെ നിധനം
 ചെയ്യാൻ കാണമെന്നെന്നുള്ളിച്ചെയ്യേണമെ” എന്നു
 പ്രാർത്ഥിച്ചപ്പോൾ പതിഭവതയായ കണ്ണകി, “എന്റെ
 നാമന്നു നേരിട്ട നിധനമൂലം അസഹ്യമായി തീർന്ന ഹൃ
 ദയവ്യഥയാൽ മധുരാനഗരിയെ ഭസ്മീകരിപ്പാനൊരുങ്ങി
 യപ്പോൾ ആ നഗരത്തിന്റെ അധിഭവതയായ മധുരാ
 പതി എന്റെ മുഖിൽ പ്രത്യക്ഷിച്ചപ്പോൾ ജ്ഞാത്തരൂത
 മായ ദുഷ്ട മന്ത്രിന്റെ ഹാസ്യമായൊന്നു നിക്ഷേപിച്ചു
 ഭവിക്കേണ്ടിവന്നതെന്നും ആ കഥം ഇന്നതാണെന്നും പ
 രക്കയുണ്ടായി. അതു നിന്നോടു പറയാം കേട്ടുകൊൾക.

“പണ്ടു കലിംഗദേശാന്തർഗ്ഗതമായ സിംഹപുരത്തി
 ന്നധിപനായ വസുപും കവിലപുരാധീശപരനായ കമാര
 ന്നാ തമ്മിൽ വൈരമുണ്ടാക്കിയുണ്ടായിരുന്ന പേർചെയ്താ നിടയായി; അ
 പ്പോൾ രാജ്യംയാടുകയില്ലാ സിംഹപുരത്തിലുള്ള പണ്ണവീഥി

യിൽചെന്നു പൂവാലയംചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന സംഗമനെന്ന വണിക്കിന്റെ പേരിൽ അന്യായവെച്ച് ആ നഗരത്തിലെ രാജാവിന്റെ ആജ്ഞാകരമായ ഭരതൻ “ഇവൻ നമ്മുടെ ശത്രുവിന്റെ ഹൃദയമാകുന്നു” എന്നു രാജാവ് തെറ്റിദ്ധരിപ്പിച്ചു നിരപരാധിയായ സംഗമനെ കൊലചെയ്യിച്ചു സംഗമന്റെ പത്നിയായ നീലി അതുകേട്ടു സങ്കടം സഹിക്കുവതായ് ഒരു മലയുടെ മുകളിൽ കയറി താഴെവിടെ മരിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ച് “ഈ വാധം നിരപരാധികളായ ഞങ്ങൾക്കു മരണസങ്കടമുണ്ടാക്കിത്തീർത്തവർ വരുന്ന ജന്മത്തിൽ ഈ ദുഃഖാതനെ അനുഭവിക്കട്ടെ” എന്നു ശപിച്ചുകൊണ്ടു ജീവതു.ഗം ചെയ്തു. ആ ഭരതൻതന്നെ കോവലനായി ജനിച്ചു; ആ പാപാവിമർശനം ഞങ്ങൾക്കു് ഈ ദുഃഖം അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നു. പൂച്ചുജന്മാജ്ഞിതകാലമലങ്ങൾ ഏവരും അനുഭവിച്ചു തീർന്നു. ആ ദേവി ഈ വാധം അനുഭവിച്ചതു നിന്നു പലപ്പോഴും ഏന്റെ അമർച്ച ശമിക്കാതെ ആ നഗരത്തെ ഭൂതകാലത്തോളം ചെയ്തത് പൂച്ചു പുണ്യപാപാകത്താൽ ഞാനും ഏന്റെ പ്രിയതമനും ദിവ്യശരീരം ലഭിച്ചു ദേവലോകത്തിൽചെന്നു ഈ പുണ്യഫലാനുഭവത്തിന്റെ അന്ത്യത്തിൽ ക്രോധജന്യമായ പാപത്തിന്റെ ഫലവും അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുന്നു ഇങ്ങിനെ ജനിച്ചും മരിച്ചും പുണ്യമൊടുങ്ങുമ്പോൾ പാപഫലത്തേയും പാപാനുന്ത്യത്തിൽ പുണ്യഫലത്തേയും ഭൂജിച്ചുകൊണ്ടു് ഉഴലേണ്ടിവരും. പതിനീട് മഗധദേശത്തു കവിലവസ്തുവിൽ ബുദ്ധദിവാകരൻ ഉദയംപ്രാപിച്ചു ബോധിച്ചുകൂലത്തിൽ ഏ

ഴന്നുള്ളി സത്യചതുഷ്ടയഭേദങ്ങളിഞ്ഞു പോൾശബന്ധങ്ങളുടെ ഉല്പത്തികളേയും നാശത്തേയും വെളിയിലുപദേശിച്ചു ഭൂചക്രവാളമൊട്ടാഴിയാതെ ധർമ്മശൂകളെ പരത്തുന്നകാലത്തു നാം ആ സദുപദേശങ്ങളെ കേട്ടു നിസ്സംഗനായി നിവ്വാണപദം പ്രാപിക്കും. പണ്ട് കാവിരിപ്പുവട്ടിനത്തിൽ ബുദ്ധചൈത്ര്യത്തിലുള്ള ഇന്ദ്രവഹ്നരങ്ങളേഴിനേയും നിന്റെ പിതാവെന്നോടൊന്നിച്ചു ദർശനംചെയ്തപ്പുണ്യത്താൽതന്നെയാണു ഈ ഫലം ലഭിച്ചാനിടയായത്. നമ്മുടെ നിവ്വാണപ്രാപ്തി പാപാശ്ചയെന്നതിനുശേഷമാണെന്നിരിക്കിലും അക്കാലംവരേയും പല സിദ്ധികളേയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കണം. അത്രയുമല്ല; നീ ഈ നഗരത്തിലുള്ള പല മതവാദികളും സിദ്ധാന്തിക്കുന്ന മൗല്യങ്ങളെ മുഴുവൻ കേട്ട് അവയിലൊന്നിലും പരമാർത്ഥബുദ്ധി ജനിക്കാത്തതാൽ ഒടുവിൽ ബുദ്ധമതത്തെ അനുസരിക്കും." പന്നെ മണിമേഖല മാതാവിനെ തൊഴുത്ത്, മന്ത്രസിദ്ധിയാൽ ഒരു താപസവേഷംപൂണ്ടു.

ചേലാന്നിടുന്നൊരു ദേവാലയങ്ങളും
ശാലാവിശേഷങ്ങൾ വേദികോജാലവും
മാമലക്കാവുമാംഭോജിപിജാലവും
ശ്രീമതപമാൻ നാടെങ്ങും നിരക്കവെ
മാമുനിശ്രേഷ്ഠനും വിദ്വജ്ജനങ്ങളും
ധീമതപമേരുന്ന സപ്തവിപ്രേന്ദ്രന്മാരും
ഒന്നിച്ചിരുന്നു ധർമ്മസ്ഥനും വാഴുന്ന
ധന്യനും ചെങ്കുട്ടവൻ ചേരമന്നവൻ

കണ്ണകീദേവിതാനിങ്ങനീനഞ്ചുസാ
 വിണ്ണപ്പുക്കുളെന്ന മൂലമദ്ദേവിതൻ
 പുണ്യമാം വിഗ്രഹം ഭക്ത്യാപ്രതിഷ്ഠിച്ചു
 പുണ്യശീലൻ വൈരിഹന്താമഹാബലൻ
 തന്നുടെ വിഖ്യാതി പൊങ്ങിപ്പുകഴ്ന്നിടം
 വണ്ണമപ്പത്തനം പൂകിനാൾമെല്ലവെ.

ഇരുപത്തേഴാം ഗാഥ.

മതവാദിശ്രവണം.

മണിമേഖല വഞ്ചിപ്പുറത്തിലുള്ള മതവാദികളുടെ സംഘത്തിൽ ചെല്ലുകയും അവരാൽ സബ്ബഹാരം സ്വീകരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തതിനുശേഷം അവരുടെ സമയതത്വങ്ങളെ ഗ്രഹിക്കേണമെന്നുള്ള തന്റെ അഭിലാഷം അവരോടറിവിച്ച്, ഞാനതായി വൈദികമാർഗ്ഗവർത്തികളായ മതാചാര്യന്മാരോടു പ്രമാണസിദ്ധാന്തങ്ങളെ പ്രതിപാദിപ്പാനാവശ്യപ്പെടുകയും അവർ ഉപന്യസിക്കുകയും ചെയ്തു.

1. പ്രമാണവാദം — വേദവ്യാസൻ ദശപ്രമാണങ്ങളേയും, കൃതകോടി (നോധായനൻ) അഷ്ടപ്രമാണങ്ങളേയും, ചൈതന്യൻ പത്മപ്രമാണങ്ങളേയും പ്രതിപാദിച്ചു. പ്രത്യക്ഷം, അനുമാനം, ഉപമാനം, ആഗമം, അർത്ഥപത്ത്, സാദൃശ്യം, ഐതിഹ്യം, അഭാവം, പാരിശേഷം, സംഭവം ഈ പത്തു പ്രമാണങ്ങളാൽ പദാർത്ഥതത്വഗ്രഹണം സാധിക്കുന്നു (1) പ്രത്യക്ഷം അഞ്ചുവിധം പേരുകളാൽ വർണ്ണവും, ശ്രോത്രങ്ങളാൽ ധ്വനിയും, സാദൃശ്യം സാദൃശ്യം, ജിഹ്വയാൽ രസവും, ശരീരത്താൽ രുചിയും അനുഭവിച്ചു സുദൃഢങ്ങളെ യഥാ യോഗ്യമറിഞ്ഞു ജീവേന്ദ്രിയമനസ്സുകൾ നിർദ്വുളമായി തേജസ്സുയർത്താൻ സംഘടിച്ച് അർത്ഥകാമങ്ങൾക്കു ഭംഗംവ

രാതെ ഭേദഭൂമികൾ നിസ്സന്ദേഹം ദേശ, നാമ, ജാതി ക്രിയാഗുണങ്ങളിലൂടെ. (2) അനുമാനം—ഇത് അനുഭവത്തെ സ്വലക്കണം അറിയാനുള്ള ശക്തിയാകുന്നു. ഇതു സാമാന്യം, കാഴ്ച, കാരണം എന്നു മൂന്നുവിധം. ഇവയിൽ സാമാന്യത്തിന്നു സാധാരണ സാധ്യമെന്നു രണ്ടു ഭേദങ്ങളുണ്ട്. ഇവക്കു നിയതസംബന്ധമില്ലെന്നിരിക്കിലും വ്യാപ്തമതിൽ മതഗുണഗുണനം കേൾക്കുന്നവൻ ശ്രവണമാത്രത്താൽ അവിടെ ഗജേന്ദ്രനുണ്ടെന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നതു സാമാന്യാനുമാനം. കിടത്തു ജ്വല്ലാപ്പി കണ്ടതിനാൽ ആ ഭൂഭാഗത്തിൽ വെച്ചുണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നതു കാഴ്ചാനുമാനം. ആകാശത്തിൽ കാമേഷ്ടങ്ങളുടെ വ്യാപ്തികണ്ടതിനാൽ വൃഷ്ടിയുണ്ടാകുമെന്നു കരുതുന്നതു കാരണാനുമാനം. ഈ മൂന്നു ഫലങ്ങളിലൊന്നു ത്രികാലങ്ങളിലൊന്നാകയാൽ അവലംബിച്ചതിൽക്കമ്പോൾ ചിലയം പ്രാപിച്ച ഭേദോദ്വിഗ്നസ്സുകൾ പ്രതിബദ്ധംകൂടാതെ പ്രത്യക്ഷത്താൽ പരമാവധി ഗ്രഹിക്കുന്നു (3) ഉപമാനം—ഗവയം (ഒരുജാതി മാവു) പശുവെന്നു ഉപമാനമെന്നറിയുന്നതു ഉപമാനപ്രമാണം. (4) ആഗമം—സ്വർഗ്ഗനരകാദികളായി ഭോഗയോഗ്യങ്ങളായ ഭൂവനങ്ങളുണ്ടെന്ന് ആഗമങ്ങളാലറിയുന്നതു ആഗമപ്രമാണം. (5) അനുമാപത്തി—“ഇടച്ചെരിയിൽ ഗംഗയുണ്ട്” എന്നു പറയുന്നതായാൽ ഗംഗാതീരത്തിലാണ് ഇടച്ചെരി എന്നറിയുന്നതു അനുമാപത്തിപ്രമാണം. (6) സമാജം—ആനപ്പുറത്തിരിക്കുന്നവൻ കോൽചോദിക്കുന്നതായാൽ സാധാരണ ഒരു കോൽകൊടുക്കാതെ ആനത്തോട്ടിതന്നെ കെ

ടക്കമെന്നുള്ളതു സഹജപ്രമാണം. (7) ഐതിഹ്യം—
 “ഈ മരത്തിൽ ഒരു പിശാചുണ്ട്” എന്നുള്ള ഒരു ലോകവാദത്തെ വിശ്വസിക്കുകയെന്നുള്ളത് ഐതിഹ്യപ്രമാണം. (8) അഭാവം ഒരു വദാനം ത്രികാലത്തിലും കിടത്തില്ലെന്നു നിസ്സംശയം പറയുന്നതു അഭാവപ്രമാണം (9) പാരിശേഷികം—രാമനുവിജയം വെച്ചുവെന്നു പറയുമ്പോൾ പ്രബലമായ രാവെന്നു പരാജയം നേരിട്ടുവെന്നു ധരിക്കുന്നതു പാരിശേഷികപ്രമാണം (10) സംഭവം—അയ്യപ്പലാകയുടെ ആകാശനത്തിന്നു മേതുവായ ശക്തി കാണാമെന്നു പറയുന്നതു സംഭവപ്രമാണം

പ്രത്യക്ഷം മുതലായ പത്തു പ്രമാണങ്ങളേയും അവയുടെ ലക്ഷണങ്ങളേയും പ്രതിപാദിച്ചുകഴിഞ്ഞു ഇനി അഷ്ടപ്രമാണങ്ങളെന്ന ദൃഷ്ടിവരിമാണം, ഭ്രാന്തി, വ്യാമോഹം, അവിചാരിതബോധം, ഉപേക്ഷ, അസംഭവം, ബുദ്ധബോധം, വിലക്ഷണബോധം എന്നു ഏഴു പ്രമാണാഭാസങ്ങളെ പറയുന്നു. (1) ഏതൊരു വസ്തുവിന്റെയും പരിപൂർണ്ണമായ ആകാശത്തോന്നു ദൃഷ്ടിവരിമാണം (2) ശൂന്യതയിൽ രജതബുദ്ധിപോലെ ഒരു വസ്തുവിൽ മറ്റൊന്നാണെന്ന ഭ്രമം വേരുന്നതു ഭ്രാന്തി. (3) ഇതു സ്ഥാണവോ പുരുഷനോ എന്നു ശങ്കിക്കേവിധമുള്ള അനിശ്ചിതബുദ്ധിയാണു വ്യാമോഹം. (4) മുറത്തൂണിന്നു മരക്കുറിയെ ആലോചനക്കൂടാതെ ഒരു മനുഷ്യനാണെന്നു വസ്തുനിഷ്ഠത ചെയ്യുന്നത് അവിചാരിതബോധം. (5) കടുവാ മുതലായ ചോരസ്വതന്ത്രങ്ങൾ വന്നടക്കുന്നതായാലും

പരിഹാരമൊഴ്ത്താനോപാധനം ചെയ്യാതെ സ്വസ്ഥവൃത്തനായിരിക്കുന്നത് ഉപേക്ഷ. (6) ശശവിഷാണപ്രതിമങ്ങളായ വാക്യങ്ങളുടെ ശ്രവണമാത്രത്തിൽ മിത്യാതപബോധം ജനിക്കുന്നത് അസംഭവം * (7) ശീതബാധക്കു പാവകാഷ്ഠാവേലുന്നതു പ്രതിവിധിയാണെന്നും മറ്റും അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനെ അപ്രകാരംതന്നെ യഥാവസരം ബോധിക്കുകയെന്നുള്ളതു ബുദ്ധബോധം. (8) ഇവർ നിന്റെ രാതാവിതാക്കന്മാരാണെന്നു വല്ലവരേയും ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച് അബ്രഹാം അടിസ്ഥാനമില്ലാതെ പറയുന്നതിനെ വാസ്തവമായി കരുതുന്നതു ചിന്താക്ഷണബോധം.

ലോകായുധം, ബൈബിൾ, സാംഖ്യം, നൈയായികം, വൈശേഷികം, മിമാംസാ, എന്നീ ആറു മതങ്ങൾക്കു യഥാക്രമം ബ്രഹ്മസ്വരൂപി, ബുദ്ധൻ, കപിലൻ, അക്ഷപാദൻ (ഗൗതമൻ), കണാദൻ, ജൈമിനി എന്നീ ആറുപേരാകുന്നു ആചാര്യന്മാർ. ഇവർ മേൽപറഞ്ഞ പത്തു പ്രമാണങ്ങളേയും കൈക്കൊണ്ടിരുന്നു. അവയിൽ പ്രത്യക്ഷം, അനുമാനം, ആഗമം, ഉപമാനം, അത്ഥാപത്തി, അഭാവം ഈ ആറു പ്രമാണങ്ങൾ മാത്രമേ ഇപ്പോൾ അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടവയെന്നുള്ളൂ.

ശൈവം—പ്രമാണവാദശ്രവണാനന്തരം മണിശേഖല ശൈവവാദിയോടു ചോദിച്ചു. നിങ്ങൾ ഈശ്വരൻ സർവ്വവ്യാപിയാണെന്നല്ലെങ്കിൽ വിശ്വസിച്ചുവരുന്നത്? നിങ്ങൾ ആരാധിക്കുന്ന ശൈവം ഏതെല്ലാം പ്രകാരത്തിലായിരിക്കണം? ശൈവൻ—ആക്ഷപത്രന്മാർ, പഞ്ചഭൂതങ്ങൾ, യജമാനൻ ഈ ആഴ്ചകളിൽക്കൂടാതെ മറ്റു ജീവനെയും ശരീ

മത്തേയും ബാധിച്ചിരിക്കുന്ന കാലസ്വരൂപനും ലീല കായി സൃഷ്ടിയും ജന്തുക്കളുടെ താപശാന്തിക്കായി സം ധാരവും ചെയ്യുന്നതിൽ മഹിയും ഇപ്പയ്യമുള്ളവനും ത നിൽനിന്നു വേരായി മറൊന്നുചില്ലാത്തവനും യാതൊ രത്തനോ ആ ദേവനാണു ഞങ്ങളുടെ ഈശ്വരൻ.

ബ്രാഹ്മം—ഈ ലോകമെല്ലാം ഒരു ദേവനിൽനിന്നു ണ്ടായ ഒരു അഭ്യന്തരമാണെന്നു ബ്രാഹ്മവാദി പറഞ്ഞു.

വൈഷ്ണവം—വിഷ്ണു പരമാണുപുരുഷനാണെന്നും ലോകരക്ഷകനാണെന്നും മറ്റുമുള്ള തത്വങ്ങളെ വൈഷ്ണ വൻ ഭാഷിപ്പുരസ്സരം പ്രതിപാദിച്ചു

വൈദികം—(1) കല്പം (കരം), (2) ഛന്ദസ്സ് (പാ ദം), (3) ജ്യോതിഷം (ഗോത്രം), (4) നിരൂപണം (ശ്രോ ത്രം), (5) ശിക്ഷാ (സാസികം), (6) വ്യാകരണം (മുഖം) ഈ ആറംഗങ്ങളോടുകൂടി സ്വയംഭൂവായി ആദ്യന്തരീന മായ വേദംതന്നെ തത്വമായിട്ടുള്ളതു് എന്നു വൈദികൻ പ്രസ്താവിച്ചു

2. **ആജീവകവാദം**—വൈദ്യകവാദം സത്യപ്രതി പാദകമായയാതൊന്നിനോടും യോജിക്കുന്നില്ല എന്നാൽ നിങ്ങളുടെ ദേവനാമ്? മതതത്വമെന്ത്? എന്നു മണി മേഖല ആജീവകവാദിയാടു ചോദിക്കുകയും അദ്ദേഹം പറയുകയും ചെയ്തു ഈ മതത്തിന്നു “മക്ഷലി”യെന്നും ചേരുണ്ട്. ഇതുശ്രമണമതത്തിന്റെ ഒരു ശാഖയാണ്. അ പരിമിതങ്ങളായ അപിലപദാവർമ്മങ്ങളിലും അനവരതം വ്യാപിച്ചു വിട്ടുങ്ങുന്നവനും അഖണ്ഡജ്ഞാനസ്വസ്ഥനായ മക്ഷലിയാണ് ഞങ്ങളുടെ ദേവൻ. ജീവനും നരകു

വക അണക്കെട്ടുംകൂടി അഞ്ചുതപങ്ങളുണ്ട്. അണക്കെട്ട് പൂമിവി, ജലം, അഗ്നി, വായു എന്നുള്ളവയാണ്. ഇവയെ ഉറു നോക്കുന്നതായാൽ പാസ്റ്ററം സംയോഗവിയോഗങ്ങളുള്ളതായി കാണാം. ഇവ പറ്റുതവൃക്കുശരീരാദി രൂപങ്ങളായി സംയോജനത്തെയും വിയോജനത്തെയും പ്രാപിക്കുന്നു. ഈ വികാരത്തെ അറിയുന്നതു യാതൊന്നൊന്നു ജീവനെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. അണക്കെട്ടിൽ പൂമിവി അത്യാന്തര സ്ഥൂലരൂപമാകുന്നു ജലം ദ്രവതപവും ശൈത്യവും രുചിയുമുള്ളതും താഴ്ന്ന ഭാഗത്തേക്കൊഴുകി ഭൂഗർഭത്തിലേക്കു വലിഞ്ഞു പോകുന്നതുമാകുന്നു. അഗ്നി ഊഷ്മാവും ഉഷ്ണജലത്തോടും കൂടിയതാണ്. വായുവിലെ അതിൽ വിശുദ്ധത. അണ ചതുഷ്ടയലക്ഷണങ്ങൾ ഇവകളാകുന്നു അധികളായ ഈ പദമാണക്കെട്ട് വിപരീതസ്ഥിതിയിൽ ഭിന്നപ്രകൃതികളായിത്തീരും. ഇവക്കു അല്പംപോലും നാശം സംഭവിക്കുകയില്ല. ഏതെങ്കിലുമൊന്നു നവീനമായി ഉത്ഭവിച്ചു മറ്റൊന്നിൽ ചേരുകയില്ല. ഒരു ജാതിയിലുള്ളതു മറ്റൊന്നായി പരിണമിക്കുകയില്ല. മനുഷ്യനായി ഭേദിക്കുകയില്ല അവിൽ പോലെ പരന്ന രൂപത്തിലാവുകയില്ല. തിരുശുദ്ധാധോഗതിളെ പ്രാപിക്കുകയും ക്രമക്കേട് കൂടാതെ ഒന്നിച്ചു ചേരുകയും വീണ്ടും പരിഞ്ഞു അതതു നിലയിലെത്തുകയും വലിയ വൈഷമ്യമായും വേണ്ട മുതലായ ബഹിഷ്കാരസമ്പ്രദായം പരിണമിക്കുകയും ചെയ്യും. ചന്ദ്രനെപോലെക്കുയ്യുളികൾ ഭവിക്കുകയില്ല എങ്ങും പരന്നു നില്ക്കയാണെങ്കിലും ഭൂതരൂപം പ്രാപിക്കുമ്പോൾ ഒന്നിനൊന്നു കറുവായോ തുല്യ

കാര്യം ഭവിക്കയില്ല. ഇവക്ക് ഒരു മുക്കാൽ, അര, കാൽ, ഏന്നുള്ള അംശനാമങ്ങൾ സംജ്ഞകൾ മാത്രമായി പാഠത്തെ വരുന്നു. ഈ ഗുണങ്ങളെ കണ്ഠോണ്ഡാലല്ലാതെ ഭൂമിയായി തീർന്നു സ്ഥൂലവും പ്രാപിപ്പാനോ, ജലമായിത്തീർന്നു ദ്രവിപ്പാനോ, അഗ്നിയായി തപിപ്പാനോ, കാരാമായി വീശുവാനോ, മറ്റു കൃത്യങ്ങൾ നടത്തുവാനോ അവയ്ക്കു കഴിയുന്നതല്ല. ജ്ഞാനികളുടെ ദൃഷ്ടിക്ക് അണുക്കളെ വേർതിരിച്ചു കാണാൻ കഴിയും. സാധാരണക്കാർക്കു കൂതത്ര പത്തിലുള്ള അനുസമുദായം പോലും ദൃശ്യമല്ല. കരുമ്പിറപ്പ്, കരുനീലപ്പിറപ്പ്, ചെമ്പിറപ്പ്, വൈമ്പിറപ്പ്, പൊലിറപ്പ്, വെൺപിറപ്പ്, ഇങ്ങിനെ ഉത്തരോത്തരം ഉൽക്കഷ്ഠാവഹങ്ങളായ ഈ ആറു വിധം ജന്മങ്ങളിൽ വെൺപിറപ്പു ലഭിക്കുവാൻ നിർവ്വാണപ്രാപ്തിയുണ്ടാവുന്നതു്. ഈ നിലക്കുഴിയില്ല. ഈ ആറു ജന്മങ്ങളുമെടുത്തു മോക്ഷം പ്രാപിക്കുകയെന്നതു് അസാധ്യം. ജനനമരണാദി ദുഃഖങ്ങൾ ഉല്പത്തികാലത്തു തന്നെ ജീവനെ ബന്ധിച്ചു നിൽക്കുന്നവയാണു്. ഇവയെല്ലാം പൂർവ്വാജ്ഞിതകർമ്മ പ്രണീതങ്ങൾ തന്നെ.

നിഖണ്ഡം - (ദിഗംബരവാദം) - ആജീവക മതശ്രവണാനന്തരം മണിമേഖല ആ മതത്തിന്നു പാഠിയ പോലെ പൂർവ്വാപരവിരുദ്ധങ്ങൾ വരാതെ നിങ്ങളുടെ മതത്തിലെ ദേവൻ, ആഗമം, പദാന്തരം, സംബന്ധം, ഗതി ഇവയെ ഉപന്യസിക്കേണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ട പ്രകാരം നിഖണ്ഡവാദി പറയുന്നു. ഇതു ശ്രമണമതത്തിന്റെ മണ്ഡലാചകളിലൊന്നാണു്. നാല്പത്തിരണ്ടു ഭവനേന്ദ്രന്മാർ, മു

പുത്തിരണ്ടു വിധസ്ഥാനേന്ദ്രന്മാർ, ഇരുപത്തിരണ്ടു കല്ലേന്ദ്രന്മാർ, ചന്ദ്രൻ, സൂര്യൻ, നരേന്ദ്രൻ, ഉഗ്രേന്ദ്രൻ, ഈ ഒരു നൂറു ഇന്ദ്രന്മാരാൽ ആരാധിക്കപ്പെടുന്നതിനാണു് ഞങ്ങളുടെ ദേവൻ. അംഗാഗമം, പൂർവാഗമം, ബഹുശ്രുത്യാഗമം, എന്നുള്ള മൂന്നു മതഗ്രന്ഥങ്ങൾ അദ്ദേഹത്താൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ധർമ്മാസ്തികായം, അധർമ്മാസ്തികായം, കാലം, ആകാശം, ജീവൻ, പരമാണുക്കൾ, പുണ്യം, പാപം, ബന്ധം, മോക്ഷം, ഇങ്ങിനെ പത്തും ആഗമോക്തങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളാകുന്നു. ഇവ ഓരോന്നും കരേക്ഷണത്തിൽ നിത്യതപവും അനിത്യതപവും കൈക്കൊള്ളുകയും ഉല്പത്തി സ്ഥിതിലയങ്ങളെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ധർമ്മാസ്തികായം സർവ്വത്തിലും വ്യാപിച്ചു പദാർത്ഥങ്ങളെ ചേർത്തുപിടിക്കുന്നു. അധർമ്മാസ്തികായം പദാർത്ഥങ്ങളെ നിശ്ചേഷ്ടങ്ങളാക്കുന്നു. കാലം ഹ്രസ്വദീർഘതകളെ ഉളവാക്കുന്നു. ആകാശം എല്ലാറ്റിന്നും ഇടം കൊടുക്കുന്നു. ജീവൻ ശരീരവർത്തിയായി ഇന്ദ്രിയദോരാ വിഷയങ്ങളെ ഭൂജിക്കുന്നു. പരമാണുക്കൾ ഉടച്ചും അയയവങ്ങളുമായി ഭവിക്കുന്നു. പുണ്യപാപങ്ങൾ നന്മതിന്മകളെ (സുഖദുഃഖങ്ങളെ) വിളിക്കും. ബന്ധം അന്യവസ്തുക്കളിലുള്ള പ്രതിവർത്തി പുണ്യപാപപ്രാപ്തിക്കുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെ തട്ടത്തു പ്രാമാണ്യകർമ്മഫലങ്ങളെ ഭൂജിച്ചു തീർക്കുന്നതു മോക്ഷം. ഇങ്ങിനെ ലിംഗംബാൻ തൻറെ വാദങ്ങളെ സമർപ്പിച്ചു.

8. സാംഖ്യവാദം—മണി:മഖലയുടെ അഭിപ്രായത്തെ അനുസരിച്ചു സാംഖ്യൻ തൻറെ മതപ്രസംഗം

ചെയ്യുന്നു അഗണ്യവും ത്രിഗുണാത്മകവുമായി മനസ്സുമാത്രം സർവ്വസാമാന്യവും സർവ്വോല്പത്തിസ്ഥമായ മൂലപ്രകൃതിയെന്ന ചിത്തിൽ നിന്നു മഹത്വമെന്ന ബുദ്ധിയും അതിൽ നിന്നാകാശവും അതിൽ നിന്നു വായുവും അതിൽ നിന്നുഗ്നയും അതിൽ നിന്നു ജലവും അതിൽ നിന്നു ഭൂമിയും അവയുടെ സമുദായത്തിൽനിന്നു പാണ്ഡ്യം അതിൽ നിന്നു അഹംകാരവുമുണ്ടായി ആകാശാദിപഞ്ചഭൂതങ്ങളിൽ നിന്നു ക്രമത്തിൽ ശ്രോത്രം, തപക്, ചക്ഷുസ്സ്, ജിഹ്വ, നാസിക എന്നു അഞ്ചു ജ്ഞാനേന്ദ്രിയങ്ങളും ശബ്ദ, സ്പർശ, രൂപ, രസ, ഗന്ധങ്ങളെന്നീ പഞ്ചവിധയങ്ങളുമുണ്ടായി തപക്കന്റെ വികാരങ്ങളായി വാക്, പാണി, പാദ, പായു, പന്ധുങ്ങളായ അഞ്ചു കർമ്മേന്ദ്രിയങ്ങളുമുണ്ടായി ഭൗതികങ്ങളായ വികാരങ്ങളിൽ നിന്നു പൗരുഷാക്ഷരങ്ങളായി പ്രപഞ്ചമായിത്തീർന്നു ഇവയെല്ലാം ഉല്പത്തിക്രമത്തിൽ അതാതു പദാർത്ഥങ്ങളിൽ തന്നെ ലയിച്ചു പ്രളയമായി പരിണമിക്കുമ്പോഴും ഏകമായി ഏകം പരമം നിത്യമായി സുഗ്രാഹ്യമായി ത്രിഗുണാത്മകത്വവും ലക്ഷണസാമാന്യത്വവും വിട്ടു പദാർത്ഥാല്പത്തി സാധനമല്ലാതെ നിഖില പദാർത്ഥങ്ങൾക്കും അറിയാതെയുള്ളവയെന്നു പരുഷൻ ഇന്ദ്രിയങ്ങളാറിനോടും പദാർത്ഥങ്ങളിൽ പത്തുതീർന്നോടും ചേർന്നു നില്ക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ സംഖ്യ, രൂപങ്ങളെ നിർവ്വചിച്ചു

4 വൈശേഷികവാദം—മണിമുഖലയുടെ അഭ്യർത്ഥനയാൽ വൈശേഷികൻ തന്റെ മതസിദ്ധാന്തങ്ങളെക്കുറിച്ചു വ്യക്തം, ഗുണമുള്ള, കർമ്മം, സാമാന്യം,

5 ഭൂതവാദം — മണിമേഖല വൈശേഷികവാദം കേട്ടതിനുശേഷം ഭൂതവാദം കേൾപ്പാനാവശ്യപ്പെട്ട പ്രകാരം ഔതുകൻ പറയുന്നു. അകരണിപ്പൂ, കറുവു മുതലായ പഞ്ചദ്രവ്യങ്ങളുടെ സംയോഗത്താൽ മാദികൾക്കു ജനിക്കുവെന്നും പൃഥ്വിയാദി പഞ്ചഭൂതങ്ങളിൽനിന്നു ജന്മാനുഗതജനിക്കുന്നു. ഈ ചങ്ങാനം ഭൂതങ്ങളുടെ വിശേഷകാലത്തിൽ കേറിനാദംപോലെ അന്താതംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായി വരിഞ്ഞു തത്തരങ്ങളിൽതന്നെ ലയിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചാതാഭൂതങ്ങളും അർദ്ധേതനഭൂതങ്ങളും അന്താത്മവഴിയേതന്നെ ഉല്പന്നങ്ങളാകുന്നു. ഇതുതന്നെ ഗ്രാഹ്യ

5 ഭൂതവാദം — മണിമേഖല വൈശേഷികവാദം കേട്ടതിനുശേഷം ഭൂതവാദം കേൾപ്പാനാവശ്യപ്പെട്ട പ്രകാരം ഔതുകൻ പറയുന്നു. അകരണിപ്പൂ, കറുവു മുതലായ പഞ്ചദ്രവ്യങ്ങളുടെ സംയോഗത്താൽ മാദികൾക്കു ജനിക്കുവെന്നും പൃഥ്വിയാദി പഞ്ചഭൂതങ്ങളിൽനിന്നു ജന്മാനുഗതജനിക്കുന്നു. ഈ ചങ്ങാനം ഭൂതങ്ങളുടെ വിശേഷകാലത്തിൽ കേറിനാദംപോലെ അന്താതംഗങ്ങൾ ഉണ്ടായി വരിഞ്ഞു തത്തരങ്ങളിൽതന്നെ ലയിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചാതാഭൂതങ്ങളും അർദ്ധേതനഭൂതങ്ങളും അന്താത്മവഴിയേതന്നെ ഉല്പന്നങ്ങളാകുന്നു. ഇതുതന്നെ ഗ്രാഹ്യ

മായ തത്വം മറുളള ഭേദങ്ങളും, തത്വങ്ങളും ലോകോ
യതനമതാനുസൃതങ്ങൾതന്നെ പ്രത്യക്ഷത്തിലോ അതൻ
മാനത്തിലോ ഉള്ള ഈ ജീവിതവും, ജീവിതാനുഭവങ്ങളും
ഇജ്ജന്മത്തിൽതന്നെ നശിച്ചുപോകുന്നു. പുനർജന്മവും
തദനുബന്ധിയായ കർമ്മഫലാനുഭവവും മിത്വമുതന്നെ.

ഇങ്ങിനെ ഭൂതപാദാനുമായ മതവാദങ്ങളെ കേട്ടു
തിന്നശേഷം മണിമേഖല “ഈ വാദങ്ങളുടെ മണ്ഡന
ത്തിന്നൊ, ഉണ്ഡനത്തിന്നൊ ഞാനൊക്കുകയില്ല. എ
ന്നാൽ തങ്ങളുടെ ജന്മാന്തരവൃത്താന്തജ്ഞാനം സിദ്ധിച്ചി
ട്ടുള്ളവരാരെങ്കിലും ഉള്ളതായി നിങ്ങൾക്കറിയാമോ?” എ
ന്നു മനഃമാസം പൂണ്ടുകൊണ്ടു ചോദിച്ചപ്പോൾ ശൌതി
കൻ ഈ മനഃമാസത്തിന്റെ കാരണം ചോദിച്ചു. മ
ണിമേഖല തനിക്കു ജന്മാന്തരവൃത്താന്തജ്ഞാനം ലഭിച്ചി
ട്ടുണ്ടെന്നും, മനഃമാസം അതിനെ പ്രകാശിപ്പിക്കയാണു
ചെയ്തതെന്നും ഉത്തരം പറഞ്ഞു. ശൌതികൻ “നിങ്ങ
ളുടെ ഈ ജ്ഞാനം ഗോമിതന്മാരുടെ മനസ്സ് ഈശ്വര
ഭ്രാന്തിയിൽനിന്നും വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾ നമ്മുടെ
മാസ്സഭമെന്നല്ലാതെ സത്യമല്ല” എന്നു പറഞ്ഞു മണി
മേഖല, “ഈലോകത്തിൽ നിങ്ങളുടെ മാതൃ പിതാക്ക
ന്മാരെ അനുമാനംകൊണ്ടല്ലാതെ അറിയുന്നവരുടെിനെടു
പരമാർത്ഥബോധം കൂടാതെ പരാത്പവസ്തുജ്ഞാനം സാ
ദ്ധ്യമല്ല. ഇങ്ങിനെ വാദം ചെയ്യേണ്ട ഞാൻ പറഞ്ഞ
തിൽ ശങ്കിപ്പാൻ അവകാശമില്ല.” എന്നു പറഞ്ഞു.

ഇങ്ങിനെ മണിമേഖല വേഷമുണയായി വഞ്ചിന
ഗർഭത്തിലുള്ള മതാചാര്യന്മാരിൽനിന്നു തന്റെ അഭിമതം
പോലെ പഞ്ചമതവാദങ്ങളേയും ഗ്രഹിച്ചു.

ഇരുപത്തൊട്ടാം ഗാഥ.

കച്ചിമഹാസഗമപ്രാപ്തി

അന്തരം മണിമേഖല മായവിയേയും ശ്രുതമതി
 യേയും അറവണ അടികളേയും കാണമാനുള്ള ആകാഷ്ഠ
 യോടെ വഞ്ചി നഗരത്തിന്റെ അന്തർഗത്തിൽ പ്രവേ
 ശിച്ചു നാനാജാതികൾക്കും വാസയോഗ്യങ്ങളായ വീഥി
 കളേയും മറ്റു പല ഭാഗങ്ങളേയും സകൗതുകം സന്ദ
 ശിച്ചു കൊണ്ടു ബഹുലധർമ്മാവലോകനമായ മുനിവര
 ന്മാരുടെ ആവാസങ്ങളിൽ ചെന്നു് അവിടെ താമ
 ചെച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നവരും കോവലന്റെ പിതാവുമാ
 യ മാശാന്തരുവാണെ കണ്ടു വണങ്ങി അർക്കയമാകും വണ്ണം
 അന്നും പൊതുകി വരുന്ന അമൃതസുരഭിയുടെ മാഹാത്മ്യ
 വും അതിനെ കൊണ്ടു ചെച്ചു ദാനവാശേഷത്താൽ ആ
 പുത്രൻ പുണ്യാജനായി വന്നു, ശാവകദേശം പരിപാ
 ദിച്ചു വരുന്ന മഹിമയേയും താൻ അവനെ മണിപല്ലവ
 ദീപപ്രദകു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെന്നു ബുദ്ധപിറഞ്ഞെ ദർശി
 ള്ചിച്ചപ്പോൾ അവനു ജ്ഞാനതാസ്മരണമുണ്ടായതും ദീപി
 വതിലക പ്രത്യക്ഷമായതിനെയും കാണിരിപ്പമ്പട്ടിനുക
 ടലെടുത്തു പോകയാൽ മായവിയും ശ്രുതമതിയും അറ
 വണ സ്വാമികളും അന്തരായാസോ ഈ നഗരത്തിൽ വ
 ന്നു ചെന്നതായി ദീപവതിലകയിൽ നിന്നറിഞ്ഞതും പ
 ണ്ണരാജൻ സാഗപുരം പ്രാവചുപ്പോൾ താൻ മണിപല്ല
 വം വിട്ടു വന്നതും മാതാവകിയ കണ്ണുകിയുടെ സന്ദർശ

നം മുതലായതും പിന്നീട് രൂപം മാറി മതവാദികളെ ചെന്നു കണ്ട് അവരുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ കേട്ടതും അവ യൊന്നും യോജിക്കാത്തതാൽ താൻ വിശ്വസിക്കാതിരുന്നതും ബൌദ്ധധർമ്മശ്രവണാകാംക്ഷയാൽ അറവണ സ്ഥല മികളെ അന്വേഷിച്ചു വന്നതും പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. ഇ തെല്ലാംകേട്ട മാശാന്താവൻ പറഞ്ഞു. “നിന്നെ കാണാൻ യോഗം വന്നത് എന്റെ പുണ്യഫലം തന്നെയാണ്. നിന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരായ കണ്ണികിയും കോവലനും അനുഭവിച്ച ദുഃഖങ്ങളും മധുരപുരിയെന്നായ നാശവും മറ്റും കേട്ടതിനാൽ ഞാൻ സർവ്വവും പരിത്യജിച്ചു ബൌദ്ധ മതം കയ്യാണ്ടു തപസ്സിന്നൊരുമ്പെട്ടതാണ്. എന്നാൽ ഇവിടെ വരുവാനുള്ള കാരണവും പറയാം കേട്ടുകൊൾക.

മുൻകാലത്തു് ഈ നഗരത്തെ വാണിജ്യന ന്ന വാസ്തവൻ നെടുഞ്ചെരപ്പാതൻ എന്ന നമ്പാലൻ തന്റെ പത്നിമാരോടും കൂടി ഈ ചോലയിലെഴുന്നള്ളിയിരുന്ന് പ്ലോറം പങ്കാഴിയിലുള്ള ശ്രമനോളിയെന്ന ഗിരിയെ ദർശിച്ചു പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തു് ആകാശമാർഗ്ഗത്തു് മടങ്ങി വന്നു ചില ചാരണ മുനികൾ ഇവിടെ ഇറങ്ങി ഒരു ശീ ലാതപത്നിയിൽ വിശ്രമിക്കുന്നതായി കണ്ടു രാജാവു വന്ദനേർ പചാരങ്ങൾ ചെയ്തു് ഭോജനാദികൾ നൽകി സ്തുതിച്ചു പ്ലോറം അവർ അദ്ദേഹത്തെ ജനനമരണാദിദുഃഖങ്ങളിൽ നിന്നു നിവൃത്തനാക്കണമെന്നു കരുതി ജന്മം ദുഃഖ മെന്നും ജന്മനിവൃത്തിസുഖമെന്നും ബുദ്ധദേവനുള്ളി ചെയ്തു് ദിവ്യജ്ഞാനാമൃതത്തെ ഉപദേശിച്ചു. ഈ രാജാവു തന്റെ പ്രിയ മിത്രമായിരുന്നതിനാൽ നിന്റെ പിതാവി

ന്നു മുന്പ് ഒമ്പതാമത്തെ തലമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ള കോവലൻ ഈ
 വാടെ വന്നിരുന്നത് ഇരയവരമ്പന്നു ചാരണ മുനികൾ
 ചെയ്ത ധർമ്മോപദേശങ്ങളെ കേട്ടു സ്വാർജ്ജിതമായ അ
 നേക കോടി ധനത്തെയും പൂർണ്ണമാക്കൽ ധർമ്മജിതങ്ങളെ
 ജായ നാനാസമ്പത്തുകളേയും ഏഴു ദിനം കൊണ്ടു യാച
 കന്മാർക്കു ദാനം ചെയ്തതിന്നു ശേഷം താവസവൃത്തി കൈ
 കൊൾകയും ചെയ്തു അക്കാലത്തിൽ അദ്ദേഹം ബുദ്ധ
 ദേവന്റെ ആരാധനയ്ക്കായി ഒരു ശിലോച്ചയത്തിന്മേൽ
 അത്യന്തം വെണ്മ കഷ്ടതയും വണ്ണം നിർമ്മിച്ചതായ ചൈ
 ത്ര്യത്തെ ദർശനം ചെയ്താനായി ഞാൻ ഇവാടെ വന്നു കാ
 വാരിപ്പമ്പട്ടിനും കടലെടുത്തു പോകുമെന്നു ഇവാടെയുള്ള
 മുനിജനങ്ങൾ ഉറപ്പായി പറഞ്ഞതിനാൽ അവിടേക്കു
 ചെല്ലാതെ ഇവാടെ തന്നെ ഇരുന്നതാണു. കമ്മവല
 ത്താൽ കൊലപ്പെടുത്തപ്പെട്ട കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചനി
 ന്റെ ജനകൻ പുണ്യഫലത്താൽ ദിവ്യലോകം ലഭിച്ചു
 പിന്നേയും പാപഫലം ഭുജിച്ചു ഒടുവാൽ ബുദ്ധദേവനവ
 താരം ചെയ്തതിന്നു ശേഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മോപ
 ദേശ ശ്രവണത്താൽ നിവൃത്തി പ്രാപിക്കുമെന്നു തപോധ
 നന്മാർ ഏതോടുകൂടി ചെയ്തിരിക്കുന്നു. നിന്റെ ഭാവി ച
 രിത്രങ്ങളെ നിന്നു നോക്കുമ്പോൾ നിന്നു ഗ്രഹിച്ചിരിക്കു
 ന്നതായി അറവണ സ്വാമികളിൽ നിന്നെന്നിക്കുറിവാ
 നിടയായി. അദ്ദേഹം നിന്നെക്കു ധർമ്മോപദേശം ചെയ്താൻ
 യോഗ്യമായ സ്ഥാനം കാണിച്ചുപറഞ്ഞെന്നു കല്പിച്ചു
 ഇവിടം വിട്ടങ്ങോട്ടു പോയിരിക്കുകയാണു്. മായവിയും ശു
 തമതിയും അദ്ദേഹത്തോടൊരുമിച്ചു തന്നെ അങ്ങോട്ടു

പോയിട്ടുണ്ട്. അത്രയുമല്ല, അനാപുഷ്ടിയാൽ ആ നഗരത്തിൽ അതിയായ ദുരിക്ഷം ബാധിച്ച് അനേകം ജീവശരികൾ നശിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭിക്ഷ ചെയ്യുന്നവരോടൊക്കെയും പോയതിനാൽ താപസന്മാരെയും അധിടംവിട്ടിവിടേക്കുവന്നിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ആ നഗരത്തിൽ ചെന്നുസകലജീവികളേയും കാത്തുരക്ഷിക്കേണ്ടതു നിന്റെ കടമയാണ്¹. മൗശാന്തവാരൻറെ നാദേശത്താൽ മണിമേഖല അവനെ വന്ദിച്ച് അമൃതസുരഭിയും കയ്യിലെടുത്തു വഞ്ചിനഗരത്തിൻറെ പശ്ചിമ ഭാഗത്തിൽ നിന്നു മേല്പോട്ടുയന്നു നരോമാഗ്നിയിൽ ഉത്തരാഭിമുഖമായി ചെന്നു അപരിമിതമായ ധനസഞ്ചയം ക്ഷയിച്ചു അതിയായ ദുരിക്ഷം വർദ്ധിച്ചു. അപ്രാദുശമായ ചാരുതപമകനും ദയനീയാവസ്ഥയിലായിരിക്കുന്ന കാഞ്ചീനഗരത്തെ കണ്ടു കരളുപകി പ്രഭുക്കുണമായി അതിൻറെ മദ്ധ്യപ്രദേശത്തിലാങ്ങി, അവന്റെ 'തൊടുകഴൽകിള്ളിയുടെ' കനിയുസമോദനനായ 'തൃണയിളംകിള്ളി'യാൽ കാഞ്ചനമയമായും രത്നവചിതമായും നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ബുദ്ധദേവായനത്തെ വണങ്ങി അതിന്നു തെക്കു പടിഞ്ഞാറെ ഭാഗത്തുള്ള ഒരു പൂഞ്ചോലയിൽ ഇരുന്നു. മണിമേഖലയുടെ വരവിനെ അറിഞ്ഞുകണ്ടുകി പ്രധാനി വേഗത്തിൽ ചെന്നു തൃണയിളംകിള്ളിയെ തൊഴുതു പറഞ്ഞു. "സ്വാമിൻ! കേവലൻറെ പുത്ര, ഉൽകൃഷ്ടങ്ങളായ തപോനിന്ദമങ്ങളെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നവൻ; ഈ ജംബൂദ്വീപവാസികളെല്ലാവരെയും മഹത്വപദമറിയിക്കും; അവൻ അമൃതസുരഭിയെന്ന പാത്രവും കയ്യിലുണ്ടു ഈ നഗരത്തിൽ വന്നു ധർമ്മം

വനത്തിൽ പസിക്കുന്നു.” രാജാവു സ്തംഭശാലൻ മുമ്പു തന്നോടുകൂടി ചെയ്തതു വാസ്തവമായി തീർന്നതിനാൽ ആ ദേവന്നു വാദനം ചെയ്ത മന്ത്രികളോടൊരുമിച്ചു മണിമേഖലയുടെ മുമ്പിൽ ചെന്നു.

“ധർമ്മനി പതിവില്ലേയോ താമസന്മാർ ചരിക്കുന്നതിനുള്ളതവ മിച്ചമൊഴോത്തമർ ഭൂഷയാകും ചരിതകളു ചലിച്ചൊ സർവ്വ സമ്പൽ സമൃദ്ധം പുരുഷ മുരവിപ്പാടി സ്ഥാനമാസ്തന്നതെന്തെ?”

ഞാൻ ഇവി എന്തു ചെയ്യേണ്ടുവെന്നു കർത്തവ്യമനുസരിച്ചു നോക്കുന്നപ്പോൾ ഒരു ദേവി എന്റെ മുമ്പിൽ ആവിർവിച്ഛി, “നീ ചേദിക്കേണ്ട. നിന്റെ സകൃതവശാൽ ഒരു ത്തി ഇവിടെവരും. അവളുടെ കയ്യിലുള്ള ദിവ്യപാത്രത്തിൽ നിന്നു എടുക്കുന്നോറു മേല്ക്കുമേൽ വർദ്ധിച്ചു വരുന്ന അന്നത്താൽ ഈ ലോകമെല്ലാം ഉപജീവിക്കും, അവൾ ഈ നഗരത്തിൽ വന്നാൽ പിന്മുറക്കുന്ന വാശിയെക്കൊള്ളുവില്ല; പൂപ്പി കുറഞ്ഞാലും ജലത്തിന്റെ പൂപ്പിക്കു കുറവു വരുന്നതല്ല; അവൾക്കു വന്നിരിപ്പാറായി പാരിടത്തിൽ പണ്ടുള്ളോർ നിർമ്മിച്ച ഗോമുഖിപ്പൊയ്ക്കയോടു കൂടെ മണിപല്ലവദീപം ഇങ്ങുവന്നിരിക്കയാണോ എന്നു തോന്നുവിധം ഈ നഗരവീഥിയിൽ ഒരു പൊയ്ക്കയും, അതിന്നു ചുറ്റിലും ഒരു പൂച്ചൊലയും ഉണ്ടാക്കുക” എന്നു പറഞ്ഞു മറഞ്ഞുപോയി. പിന്നീട് ആ ദേവി കല്പിച്ച പ്രകാരം തന്നെ നിർമ്മിച്ചതാണ് ഈ സ്ഥാനം. എന്നു പറഞ്ഞു ആ പ്രദേശത്തെ കാട്ടിക്കൊടുത്തപ്പോൾ മണിപല്ലവതുപയായ ആ ഉദ്യാനത്തിൽ ചെന്നു അതി

നേയും പൊയ്ക്കയയും കണ്ടാനന്ദിച്ചു, തനിക്കു ജന്മാന്തര
ജ്ഞാനം നൽകിയ ബുദ്ധപിന്തേയും ആ ഉദ്യാന
ത്തിൽ സ്ഥാപിച്ച ദ്രീപതിലകയേയും മണിമേഖലാദേ
വിയും ആരാധിപ്പാൻ തക്ക ആലങ്കാരം പണിയിച്ചു നി
ത്യാപ്യജയും ഉത്സവവും രാജാവിനെക്കൊണ്ടു നടത്തിച്ച്
ആ പിന്തിൽ ജീവനൗഷധമായ അമൃതസുരഭിയെ
വെച്ച്, ഉണ്ണുവാൻ വരുവിനെന്ന് എല്ലാവരേയും ക്ഷണി
ച്ചപ്പോൾ അന്ധന്മാർ, ബധിന്മാർ, മുടവന്മാർ, ആഗ്ര
തികൾ, മൃകന്മാർ, രോഗികൾ, വ്രതികളായ താപസ്യ
ന്മാർ, ക്ഷത്ര്യാധിപന്മാർ, വസുവിഹീനന്മാരായ ഭിക്ഷു
ന്മാരെന്നുള്ള സകല മനുഷ്യരും അനേകായിരം തിര്യക്കു
കളുമായ സമ്പൂർണികളും വന്നുകൂടി ഉണ്ണുന്തോറും അ
ന്നം പെരുകിവന്നു; ജന്തുക്കളുടെ ക്ഷത്ര്യാധിപതിത്തുകൊ
ണ്ടിരുന്നു; ആ പുണ്യവിശേഷത്താൽ എങ്ങും വർഷമുണ്ടായ
ഭൂമിയുടെ ഫലശക്തി വർദ്ധിച്ചു; ഇങ്ങനെയിരിക്കും കാല
ത്തു് അറവണ അടികൾ ഈ സംഭവം കേട്ടു മറുവി
യോടും, ഗുരുമതിയോടും കൂടി ഈ ധർമ്മശാലയിൽവ
ന്നു; മണിമേഖല ഉടനെ അഭ്യേഹത്തെ വന്ദിച്ചു, കാൽ
കഴുകിച്ചു പിന്താണേലിരുന്നതി ക്ഷുദ്രസയ്യക്കതമായ ഭോ
ജനം കഴിപ്പിച്ചു, “ഞാൻ ചെയ്ത പുണ്യം വിഴ
ക്കാതെ ഫലിക്കുമാറുകട്ടെ” എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചു വീണ്ടും
വണങ്ങി.

ഇരുപത്തൊമ്പതാം ഗാഥ.

തവസ്സം ധർമ്മശ്രവണവും.

ഭക്തിബഹുമാനാഭാപുരസ്സരം വന്ദനോപചാരാദി കൾ ചെയ്ത മണിമേഖലയോട് അറവണ അടികൾ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. “നെടുമുടിക്കുള്ളിൽ നാഗപുരാജക മാരിയായ പീലിവളയിൽ ജാതനായ കമാരനെ മണി പല്ലവത്തിൽനിന്നു പോകുന്ന കപ്പലിൽ കയറി അതിന്റെ അധിപനായ കമ്പളച്ചെടിവശം ഏല്പിച്ചു. കൂട്ടില്ലാതെ ഒരാൾ തന്നെ വംഗദേശത്തേക്കു പോകുന്ന ആ കപ്പൽ ഒരു നാൾ കൂടിയും നിറഞ്ഞ നിശീമത്തിൽ ഏതാണ്ടു കരകൂടുതുള്ള ഒരു പ്രദേശത്തുവെച്ചു ഉടഞ്ഞു നശിച്ചുപോകയും രാജകുമാരനെ കാണാതാവുകയും ചെയ്തു. കപ്പലുടമസ്ഥൻ ഈ സംഭവം നെടുമുടിക്കുള്ളിയെ അറിവാച്ചു. ഇതു കേട്ടു രാജാവു പുത്രവിയോഗദുഃഖപരവശനായി കമാരനെ അന്വേഷിച്ചുവെങ്കിലും നടന്നതിനാൽ കാവിരിപ്പുസ്വന്താനത്തിൽ പാമ്പായായി നടത്തിവരാറുള്ള ഇന്ദ്രാസ്വരം മുടങ്ങിപ്പോയി. തന്നിമിത്തം മണിമേഖലാദേവി, “ഈ പട്ടണം കടലെടുത്തു പോകട്ടെ” എന്നു ശപിച്ചു. ഈ ശാപത്താൽ പുകാർനഗരത്തെ കടൽ മൂടുകയാൽ നിന്റെ ജനനിയും ഞാനും നിന്റെ നിമിത്തം ഈ നഗരത്തിൽ വന്നതാണ്.” മണിമേഖല അ-

ദേഹത്തിന്റെ അടിയിന്നു തൊഴുതു വാങ്ങു. മണിവ
ല്ലവത്തിൽ ബുദ്ധപീഠത്തെ കാത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ദീ
പതിലകയും ഈ പൃത്താന്തം പറയുകയുണ്ടായി. ഞാൻ
രൂപാന്തരം കയ്യോണ്ടു വഞ്ചിനഗരത്തിൽ ചെന്നു അവി
ടെയുള്ള പല മതസ്ഥന്മാരും വാദിച്ചു സിദ്ധാന്തങ്ങൾ
തൃപ്തികരമല്ലാതിരുന്നതിനാൽ അവയെ അംഗീകരിക്കാ
തെ യഥാർത്ഥരൂപത്തോടെ ഇവിടെ വന്നു ചെന്നെ ശ
രണം പ്രാപിച്ചു നിന്തിരുവടി ഇവർക്കു പരമാർത്ഥത
തപത്തെ ഉപദേശിച്ചുരുളേണു” എന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുകയും
അറവണ സ്വാമികൾ ആദിബുദ്ധദേവനാൽ അംഗീകരി
ക്കപ്പെട്ടവയായ പ്രത്യുക്കും, അനുമാനം, എന്ന രണ്ടു പ്ര
മാണങ്ങളേയും അവയുടെ അവാന്തരവിഭാഗങ്ങളേയും
ദൃഷ്ടാന്തപൂർവ്വകം വെളിപ്പെടുത്തി യഥാർത്ഥബോധമു
ണ്ടാകത്തക്കവണ്ണം ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്തു

മുപ്പതാം ഗാഥ

സംസാരമോചനോദ്ദേശം

ദാശീലത്തെ മുഖ്യോദ്ദേശമായി കല്പിച്ചും ശീലാ
നഷ്ടാനത്തിൽ പ്രഥമഗണനീയസ്ഥാനത്തെ അർപ്പിച്ചും
(അരവിന്ദം, സത്യം, അസ്തേയം, ബ്രഹ്മചര്യം, അസം-
ഗ്രഹം ഇവ പഞ്ചശീലങ്ങൾ ഇവയോട് രാത്രിയിൽ
അശുഭാണവജ്ജനം, ചന്ദനാദി സുഗന്ധദ്രവ്യപരിശ്രാ-
ഗം, വെറും നിലത്തു പാച്ചിന്മേൽ ശയനം ഇവ മൂന്നും
ചേരുമ്പോൾ അഷ്ടാംഗശീലങ്ങൾ ഇവയോട് നൃത്തഗീ-
താദികളിൽ അനാസ്ഥ, സ്വപ്നരചതാദികളിൽ നൈ-
രാശ്യം ഇവ രണ്ടും ചേരുമ്പോൾ ദശശീലങ്ങൾ. ഇവ
യിൽ അഷ്ടാംഗശീലങ്ങൾ കർമ്മികൾക്കും, ദശശീലങ്ങൾ
ജ്ഞാനികൾക്കും അനുഷ്ഠേയങ്ങളാകുന്നു.) ജന്മാന്തരവൃ-
ത്താന്തജ്ഞാനം സിദ്ധിച്ച മരിക്കുന്ന മണിമേഖല അർ-
വണസ്വാമികളിൽനിന്നു പ്രമാണസിദ്ധാന്തങ്ങൾ ഗ്ര-
ഹിച്ചതിനു ശേഷം, “ബുദ്ധം ശരണം ഗച്ഛാമി” “ധ-
ർമ്മം ശരണം ഗച്ഛാമി” “സംഘം ശരണം ഗച്ഛാമി”
എന്നു മൂന്നു ഉച്ചരിച്ചു സർവ്വജ്ഞനായ ബുദ്ധൻ അഭിധ-
ർമ്മം, സൂത്രധർമ്മം, വിനയധർമ്മം എന്ന വിഭാഗങ്ങളോട്
കൂടി ബുദ്ധദേവനാൽ അനുഗ്രഹബുദ്ധിയോടെ അർക്കം
ചെയ്യപ്പെട്ട ധർമ്മം, മകന്മാരായ ബുദ്ധന്മാർ ഒന്നിച്ചു
ചേർന്ന സംഘം ഇവ മൂന്നും ത്രിമണികളെന്നു പ്രസിദ്ധ

ങ്ങളാകയാൽ ബുദ്ധനേയും, ധർമ്മത്തെയും, സംഘത്തെയും മൂന്നുവട്ടം വണങ്ങി അറവണാചാര്യപാദപത്മങ്ങൾ ഉള്ള ശഡണം പ്രാപിച്ച അദ്ദേഹം ബൌദ്ധധർമ്മോപദേശം ചെയ്യാൻ സന്നദ്ധനായി ഇപ്രകാരം പറയുകയും ചെയ്തു: - അർദ്ധാർദ്ധികളും അന്ധന്മാരായുഴലുന്ന കർലത്തു ദേവന്മാർ പലവുൾ പ്രാർത്ഥിക്കയാൽ മഹാരാജകുമാരന്മാർ ആദ്യ ദിവ്യലോകങ്ങളിൽ നാലാമതായ 'തുഷിത'ലോകത്തിൽ നിന്നും ഭൂലോകത്തിലവതരിച്ച് 'ബുദ്ധഗായ' എന്ന ഫൽഗുണീനദീതീരത്തിൽ 'മഹാബോധി' എന്ന വിഖ്യാതി കയ്ക്കൊണ്ടു പശ്ചാത്തമമായി പരിവർത്തിതനായ അശ്വമേധപാദപത്മലതലിയിലിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് മാരനെ വെണ്മവിരനായി, കാമക്രോധമോഹങ്ങളായ ദോഷത്രയങ്ങളെയകറ്റി മനോഹരരൂപനായിവാഴുന്ന ബുദ്ധദേവന്റെ ദമോശ്വമരായ ഉപഗ്രാസങ്ങൾ പൂർവ്വകാലങ്ങളിലവതരിച്ച അസംഖ്യം ബുദ്ധന്മാരും അപാരകരുണാപരവശതയോടെ അരുളിച്ചെയ്യപ്പെട്ടവയാകുന്നു ഇവയിൽ പരാമർശനീയനല്ലാത്തതായ തത്വങ്ങളടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. കാര്യകാരണസംബന്ധത്തോടുകൂടി അനുലോമക്രമത്തിൽ ആ നിദാനങ്ങളിൽ ഒന്നാമത്തേതിൽനിന്നു രണ്ടാമത്തേതും അതിൽ നിന്നു മൂന്നാമത്തേതും അങ്ങനെ പന്ത്രണ്ടാമത്തേതിൽനിന്നു ഒന്നാമത്തേതുമായ ഉല്പത്തിയായും പ്രതിലോമക്രമത്തിൽ പന്ത്രണ്ടാമത്തേതു പതിനൊന്നാമത്തേതിലും പതിനൊന്നാമത്തേതു പത്താമത്തേതിലും അങ്ങനെ ഒന്നാമത്തേതു പന്ത്രണ്ടാമത്തേതിലുൾക്കൊള്ളി പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടു പരിവർത്തനം ചെയ്യുന്നു. ഈ ഉല്പ

ക്തികൃമത്തെ നിരോധിക്കുമ്പോൾ ലയത്തിന്നും നിരോധം സംഭവിക്കുന്നു. ഉല്പത്തിലയങ്ങൾക്കു നിവൃത്തിമാറ്റമില്ലാതാവുകയും പ്രവൃത്തിമാറ്റമുണ്ടാവുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ അതാതിന്റെ ബന്ധത്തിന്നനുസരിച്ച് ഉല്പത്തികൃമത്തിൽ ഖണ്ഡചതുഷ്ടയം, സന്ധിത്രയം, ഉല്പത്തിത്രയം, ഉല്പത്തികാലയം, ഇവയെക്കൊണ്ടു് അപരായവും കർമ്മവും ഫലവുമുണ്ടായി ദമന്തസന്താപം നേരിടമെന്നു കണ്ടു് അന്ത്യനമോക്ഷസാധനമായ ദഃഖം, ദഃഖോല്പത്തി, ദഃഖനിവാരണം, ദഃഖനിവാരണമാറ്റമെന്നുള്ള സത്യാചതുഷ്ടയത്തിന്നുസ്പദമായ രൂപം, വേദന, സംജ്ഞ, ഭാവനം, വിജ്ഞാനം എന്നീ പഞ്ചസ്തന്ദ്രങ്ങൾക്കുധാരമായി ന്യായമുഖങ്ങളാരിനേയും അംഗീകരിച്ചു നാലുനയങ്ങളുടെ ഫലപ്രാപ്തിയായി പാലവക ഉത്തരങ്ങളോടുകൂടി ഉല്പത്തിയും ലയവുമില്ലാതെ നിശ്ശേഷമായ സന്താനനാശംവരാതെ നേതാവില്ലാതെ നയിപ്പാൻ കഴിയാത്തതായി അഹന്തയും, മമതയും, ഗതിയും, ആഗതിയും അവസരിതപവും, അവസാനവും കർമ്മവും, ഫലവും, ജന്മവും, മരണവുമില്ലാതെ സവുവും താൻതന്നെയായി അവിദ്യ, കർമ്മം, വിജ്ഞാനം, പാമരൂപം, ഷഡായതനം, (ജ്ഞാനേന്ദ്രിയങ്ങളും മനസ്സും) സ്തംഭം, (ഇന്ദ്രിയവിഷയസംബന്ധം) വേദന, തൃഷ്ണ, ഉപാദാനം, ഭവം, ജനനം, കർമ്മഫലം എന്നീ ദ്വാദശനിദാനങ്ങളെ അറിയുന്ന ജന്മികൾ നിവ്വാണത്തെ അറിയും. അറിയാത്തവർ അപാരമായ നരകത്തേയും അറിയും. ഹേ സുമുഖി! അവിദ്യയെന്നതു്—സത്യാചതുഷ്ടയത്തേയും അതിനെ പ്ര

കാശിപ്പിക്കുന്ന ചോദനനിദാനങ്ങളേയും അറിയാതെ ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടുണ്ടാകാൻ വസ്തുവിനെ കാണുമ്പോൾ മുൻകണതിനെ വിസ്മയിച്ചു മുയൽക്കൊമ്പുണ്ടെന്നു കേൾക്കുന്നതായാൽ അതിനെ വിശ്വസിക്കുകയെന്നുള്ളതുതന്നെ ലോകത്രയത്തിന്നും ജീവനായ ലോകം (ചൈതന്യപ്രവഞ്ചം) അളവാരതാണ്. അതിൽ ഷർഗതിയെന്നുപേരായി മിന്നുവത്തകളായ മനുഷ്യർ, ദേവന്മാർ, ബ്രഹ്മാക്കൾ, നരകവാസികൾ, തിര്യക്കുകൾ, വിശാചങ്ങൾ എന്ന ആറു വക ജനനമുണ്ട്. ഈ ജീവരാശികളിൽ ഉല്പത്തിയാകുമ്പോഴുള്ള ഭാവനക്കുറവുമായ കർമ്മഫലപ്രാപ്തിയുണ്ടാവുകയാൽ ജീവികൾക്കു സുഖദുഃഖങ്ങളുണ്ടാകുന്നു കർമ്മം—ദുഷ്ടമെന്നും സൽകർമ്മമെന്നും രണ്ടായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ദുഷ്ടമുള്ളിൽ ഹിംസയും, ചെറുപ്പവും ക്രമവും കായികങ്ങളും, അസത്വവും കവടവും കർശഭാഷണവും, പ്രലപനവും വാചികങ്ങളും, ആശയം, കോപവും, ഭയവും, മാനസികങ്ങളുമാകുന്നു ഇവയെ 'ദേശസംയോജന' എന്നു പറയുന്നു ഇവയുടെ ഫലത്തെ അറിയുന്ന പണ്ഡിതന്മാർ ഈ കർമ്മങ്ങൾക്കുപുറകായില്ല. അങ്ങിനെ ഉൾപ്പെടുന്നതായാൽ തിര്യക്കുകളും പിശാചുക്കളും, നാഗങ്ങളുമായി പിറന്നു കലുഷിതമാനസന്മാരായുഴലെണ്ടിവരും. സൽകർമ്മമെന്നുള്ളതു ദേശസംയോജനയിൽനിന്നും വെട്ടാഴിഞ്ഞു് അഹിംസ, സത്വം, അസ്തേയം, ബ്രഹ്മചര്യം, അസംഗ്രഹം, എന്ന പഞ്ചമീലത്തെയും ദാനാനിജയേയും അംഗീകരിച്ച് ഉൽകൃഷ്ടമായ ദേവ, മനുഷ്യ, ബ്രഹ്മവർഗ്ഗങ്ങളിൽ ജനിച്ചു പുണ്യ

ഫലങ്ങളായ സുഖാനുഭവങ്ങളെ ഭുജിക്കുകയാകുന്നു വിജ്ഞാനമെന്നത്—സുപ്തനായ ഭക്തന്റെ ഉത്താനം നിഷ്ക്രിയമായി വിഷയങ്ങളിൽ കർതൃത്വവും ഭോക്തൃത്വവുമില്ലാത്ത നിലയിലിരുന്നതുതന്നെ നാമരൂപമെന്നത്—വിജ്ഞാനസമിതമായ ജീവനും ശരീരവുമാകുന്നു. ഷഡായനങ്ങൾ—വിജ്ഞാനത്തിൽ വിഷയങ്ങളെ നയിപ്പാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളായിരിക്കും. സ്വശമെന്നത്—മറുക്കുളുപ്രിയങ്ങളിൽ വിജ്ഞാനത്തിന്റേയും ഷഡായനത്തിന്റേയും പ്രവേശമാകുന്നു വേദന—വിജ്ഞാനം വിഷയങ്ങളെ ഭുജിക്കുകയെന്നുള്ളതുതന്നെ വൃഷ്ടിയെന്നത്—നിഷ്പ്രയോജനങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളിൽ മേൽക്കൂർമ്മമുണ്ടാവുന്ന ദോഷമത്രേ ഉപാദാനം—ഒന്നിന്മേൽബാധിച്ചുകൊണ്ടു വാർക്കുന്ന ജ്ഞാനം ഭാവമെന്നാൽ—കമ്മസഞ്ചയക്രമത്തിൽ പ്രാപ്തമാണെന്ന നിലയിൽ തന്നെത്താൻ ഓരോന്നിന്റേയും അംഗീകരിക്കുന്നത് ജന്മമെന്നതു—കമ്മങ്ങളുടെ ഗതിയോട് ഏറ്റവുംചേർച്ചയുള്ളവിജ്ഞാനം തദനുഗുണങ്ങളായ ജന്മരാശികളിൽ കാരണകാര്യരൂപങ്ങളായി ജനിക്കുന്നതുതന്നെ വ്യാധിയെന്നാൽ—വിഷയാന്തരബന്ധമൊഴിഞ്ഞു ഭാവഭേദംവന്ന ശരീരം ആയാസപ്പെടുന്നത്. വാൽക്യമെന്നാൽ—മരണംവരെ ആരോഗ്യം നിലനില്ക്കാനെ ശരീരത്തിനുണ്ടാവുന്ന ആലസ്യം, മരണം—നാമരൂപങ്ങൾക്കുധാരമായ ശരീരം അസ്തോന്മുഖനായ സൂര്യനെപ്പോലെ മറഞ്ഞുപോകുന്നതുതന്നെ.

അവിദ്യയിൽനിന്നു കർമ്മവും അതിൽനിന്നു വിജ്ഞാനവും അതിൽനിന്നു നാമരൂപവും അതിൽനിന്നു ഷഡർ

യതാവും അതിൽനിന്നു സ്വർഗ്ഗവും അതിൽനിന്നു വേദനയും അതിൽനിന്നു ഗുഹ്യവും അതിൽനിന്നു ഉപാദാനവും അതിൽനിന്നു കർമ്മസഞ്ചയവും ജപ്യങ്ങളാകുന്നു. കർമ്മസഞ്ചയമൂലം കാരോ മാർഗ്ഗത്തിൽ ജനമുണ്ടാകുന്നു. ജനപ്രാപ്തി ഫേതുവാസിദ് വാൽക്യശാഗമമണാദിശ്ലേഷങ്ങളുണ്ടാവിക്കേണ്ടിവരുന്നു. ഈ ശ്ലേഷം അനന്തവും ഭൂമണരൂപത്തിലിരിക്കുന്നവയുമാണ്. ഭൂമ്യ പാഞ്ചതന്ത്രപ്രകാരം പൂർവ്വപൂർവ്വനിദാനങ്ങളിൽനിന്നു ഉത്തരോത്തരാനിദാനങ്ങളുടെ ഉല്പത്തി എത്രവധമോ അപ്രകാരംതന്നെ അവിദ്യവീങ്ങുമ്പോൾ കർമ്മവും കർമ്മ വിങ്ങുമ്പോൾ വിജ്ഞാനവും വീങ്ങുമെന്നുള്ള ക്രമത്തിൽ അവദ്യാദി പൂർവ്വപൂർവ്വനിദാനങ്ങളുടെ അഭാവത്തിൽ കർമ്മാഭ്യുത്തരോത്തരാനിദാനങ്ങളുടെയും അഭാവം വരുന്നു അപ്രകാരം ജനഭാവം ഫേതുവാൽ പുറഞ്ജനഭാവവും, തന്മൂലം, വ്യാധി, ജര, മരണം, ദൌർബ്ബല്യം, ഉപാലാദം, ദുഃഖം ആലസ്യമെന്നുള്ളവയുടെ നിവൃത്തിയും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഖണ്ഡചതുഷ്ഠയം—അവിദ്യയും കർമ്മവും കാരണങ്ങളായി നില്ക്കുന്നവയാകയാൽ അവ ഒന്നാംഖണ്ഡം. വിജ്ഞാനം, നാമരൂപം, ഷഡായത്തനം, സ്വർഗ്ഗം, വേദന ഇവയെല്ലാം അവിദ്യയിലും കർമ്മത്തിലും നിന്നുതളവിച്ചിരിക്കയാൽ രണ്ടാം ഖണ്ഡം. ഗുഹ്യം, ഉപാദാനം, ഭവം ഈ മൂന്നും വേദനയെ അനുസരിച്ചുണ്ടായ ദോഷവും കർമ്മവുമകയാൽ മൂന്നാം ഖണ്ഡം. ഇതിൽ ഗുഹ്യവും ഉപാദാനവും ദോഷം; ഭവം, കർമ്മം; ജനം, വ്യാധി, ജര,

മരണം ഈ ദിവസം കർമ്മപലങ്ങളാകയാൽ നാലാം വണ്ഡം.

സന്ധിത്രയം -- കർമ്മവും വിജ്ഞാനവും ഒന്നാം സന്ധി. വേദനയും തൃപ്തിയും രണ്ടാം സന്ധി. ഭവവും ജന്മവും മൂന്നാം സന്ധി.

ഉല്പത്തിത്രയം -- പുറംവാസനാമൂലകങ്ങളായ വിജ്ഞാനം, ജനനം, മോക്ഷമെന്നുള്ള സങ്കല്പങ്ങളാൽ വിജ്ഞാനത്തോടും രൂപത്തോടും ഉത്ഭവിക്കുന്നവയാണ് ഭേദമനുഷ്ഠിതങ്ങളാകുന്ന മൂന്നു ജന്മങ്ങൾ.

കാലത്രയം -- അവിദ്യയും, കർമ്മവും ഭൂതകാലവും വിജ്ഞാനം നാമരൂപം, ഷഡായതനം, സ്വർഗ്ഗം, വേദന, തൃപ്തി, ഉപാദാനം, ഭവം, ജന്മമെന്നിവ വർത്തമാനകാലവും ജനാഭി ബ്രഹ്മസ്വാന്തരമായ ദിവോഷ്ടകം ഭാവികാലവുമാകുന്നു.

ദോഷത്രയം -- ഇച്ഛാ, ഉപാദാനം, അവിദ്യ ഇവ മൂന്നുദോഷങ്ങൾ.

കർമ്മദിപത്ത് -- ഭവവും കർമ്മവും.

ഫലസൂക്തം -- വിജ്ഞാനം, നാമരൂപം, ഷഡായതനം, സ്വർഗ്ഗം, വേദന, ജന്മമെന്ന ആദ്യം, ജാ, വ്യാധി, മരണരൂപമായ കർമ്മഫലം ഒന്നുകൂടിയ ഏഴ് ഫലങ്ങൾ. ദോഷവും കർമ്മവും ഫലവും ദിവോഷ്ടമായ സങ്കല്പവും സുസ്ഥിരമല്ലാത്ത ഏതു പദാർത്ഥത്തിനും ആത്മാവില്ലെന്നുള്ള ബോധം മോക്ഷമാകുന്നു.

സത്യാചര്യയുത്ത് -- ദിവം, ദിവോല്പത്തി, ദിവനി വാരണം, ദിവനിവാരണാശ്ശം ഇവയാകുന്നു. വിജ്ഞാനം

നമുതൽ വേദനവരേയുള്ള നിദാനങ്ങളുടേയും ജനാദ്യയ്ക്കു കവും ദിവ്യവും അവിദ്യ, കർമ്മം, ഇച്ഛാ, ഉപാദാനം, കർമ്മ സഞ്ചയം ഇവ ദിവ്യകാണവുമാകുന്നു. ദിവ്യം സങ്കല്പജന്മവും സങ്കല്പം ദിവ്യത്തിന്നുപാദാനകാണവും കാമവും മോക്ഷവും അനുപാദാനകാണവുമാകുന്നു

വഞ്ചസ്തസ്യങ്ങൾ--രൂപം, വേദന, സംജ്ഞ, സംസ്കാരം, വിജ്ഞാനം ഇങ്ങിനെ സ്തസ്യങ്ങളുടേയും. ഇവയിൽ രൂപസ്തസ്യത്തിന്നു ഭൂതരൂപം, ഉപാദാനരൂപമെന്ന രണ്ടു വിഭാഗങ്ങൾ പൂർണ്ണവ്യാപി നാലു ഭൂതങ്ങൾ ഭൂതരൂപം ഗന്ധം, രസം, രുചി, ബലം ഇവ ഉപാദാനരൂപം. വേദനാസ്തസ്യത്തിന്നു കശലവേദന, അകശലവേദന, കശലാകശലവേദന എന്നു മൂന്നു വിഭാഗങ്ങൾ. സംജ്ഞാസ്തസ്യത്തിന്നു ശരീരം, വേദനവിവരം, നേത്രം, ശ്രോത്രം, മനസ്സ് ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു വിഭാഗങ്ങൾ. സംസ്കാരസ്തസ്യം പുണ്യദശകവും പാപദശകവുംകൂടി ഇരുപതു്. പുണ്യപാപദശകങ്ങളുടേയും വിജ്ഞാനത്തിന്റെയും ലക്ഷണങ്ങൾ മുമ്പു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു

ഷഡ് വ്യവഹാരങ്ങൾ--സമുദായം, അനുബന്ധം, ഭാവാതിരേകം, സംയോജനം ഇവ നാലിനെയും ആശ്രയിച്ചുനിൽക്കുന്ന സത്യവ്യവഹാരം, അസത്യവ്യവഹാരം, സത്യസമ്മിതമായ സത്യവ്യവഹാരം, സത്യസമിതമായ അസത്യവ്യവഹാരം, അസത്യസമ്മിതമായ സത്യവ്യവഹാരം, അസത്യസമ്മിതമായ അസത്യവ്യവഹാരം. ഇങ്ങിനെ ആറു വ്യവഹാരങ്ങൾ സമുദായമെന്നതു ശരീരവും, ജലവും ജനപദവുമാകുന്നു. നാനാധാതുക്കളുടെ സ്വ

ബയം ശീരവും, നാനാവിനുകളുടെ സഞ്ചയം ജലവും, നാനാഗ്രാമങ്ങളുടെ സഞ്ചയം ജനപദവുമാണെന്നു പ്രവചനമുണ്ടെന്നുവിധംപഞ്ചസ്തസസമുദായമാണ് ആശ്വാസം പറഞ്ഞുവന്നു. ചിത്തം, മൂലം, നരായണ കൃഷ്ണാലയങ്ങളായതിനെ നെൽച്ചെടിയെന്നു പറഞ്ഞുവന്നു പ്രകാരം സർവ്വവും കാരണകാര്യസംസ്ഥാനത്തെ വഹിക്കുന്നുവെന്നുള്ളത് അനുബന്ധം. ഒരു വസ്തുവിന്റെ നാശം, ഉല്പത്തി, ജീർണ്ണതയെന്നിവയിൽ ഒന്നിന്റെ നിലക്ക് ആധിക്യം കല്പിക്കുന്നതു ഭാവാനുഭവം പലവിധികൾ ചേർന്നു വരുന്നതും, പലനാൾ ചേർന്നു മാസമെന്നും വ്യവഹരിക്കുന്നതു സംയോജനം. സത്യാസത്യവ്യവഹാരങ്ങൾ രണ്ടും സുവ്യക്തങ്ങളാണല്ലോ. ബോധപൂർവ്വമായ വിചിന്തനം സത്യസമ്മിതമായ സത്യവ്യവഹാരം. മനസ്സാന്നിദ്ധ്യത്തോടുകൂടിയ വേദന സത്യസമ്മിതമായ അസത്യവ്യവഹാരം. വിചിന്തനപൂർവ്വകമല്ലാത്ത ബോധം അസത്യസമ്മിതമായ സത്യവ്യവഹാരം. കാരണം കൂടാതെയുള്ള കാര്യോല്പത്തി അസത്യസമ്മിതമായ അസത്യവ്യവഹാരം.

നയചതുഷ്ടയം--സംയോജകം, വിശ്യാജകം, അകരണം, പ്രാകൃതം എന്നു നാലു നയങ്ങൾ. ഇവയിൽ കാരണകാര്യരൂപങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളിന്നുള്ളതാണെന്നായിരുന്നു സംയോജകനയം അവ ഭിന്നങ്ങളാണെന്നായിരുന്നു വിശ്യാജകനയം. നിശ്ശേഷം നശിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഒരു പദാർത്ഥം മറ്റു കാര്യപദാർത്ഥങ്ങളോട് സംയോജിച്ചതായ കാരണത്തിൽനിന്നു ജന്മമായ കാര്യ

ത്തിന്റെ ബോധമുണ്ടാവാൻതക്ക വിജ്ഞാനത്തെനയി
 പ്പെടുത്തു് അകരണനയം. നെൽവിത്തിൽനിന്നു മൂ
 ല്യമുണ്ടാകുമെന്നുള്ളതു പ്രാകൃതനയം.

നയഫലം—ഈ നയചതുപ്പയത്താൽ നാം അന്ത
 രീകരിക്കുന്ന പലമെന്തെന്നാൽ—സംയുക്തമല്ലാത്ത ഒരു
 പദാർത്ഥമില്ലെന്നും, ആ പദാർത്ഥം ഇടയിലുണ്ടായതാണു്
 മികയില്ലെന്നും, അതിന്നു കർത്താവിനോടു ബന്ധമില്ലെ
 ന്നും, യാദൃച്ഛികമായ കാരണത്തോടുകൂടിയതാണു് കാര്യ
 മെന്നും അതു് തത്ത്വവും, അതത്ത്വവുമില്ലാത്തതാ
 ണെന്നും അറിയുന്നതുതന്നെ

പ്രശ്നോത്തരചതുഷ്ഠം—സിദ്ധാന്തം, അന്യതരവിവ
 ഛ്ശം, സാധനവിവക്ഷാ, അവാക്പ്രസരം, എന്ത് ഉത്ത
 രങ്ങൾ നാപുവിധം ജനനമുള്ള പദാർത്ഥത്തിന്നു നാശ
 മുള്ളോ ഇല്ലയോ എന്ന് വാദിക്കുന്നതിൽ മുക്തനോ ബ
 ദ്ധനോ എന്ന് വേർ തിരിച്ചുചോദിക്കുന്നതു് അന്യതര
 വിവക്ഷാ. കരണ്ടിയോ മൂത്തതു് പനയോ മൂത്തതെന്നു
 വാദിക്കുന്നതിൽ എത്രകരണ്ടിങ്ങുതുവന എന്ന് ചോദിക്ക
 ന്നു് സാധനവിവക്ഷാ ആകാശകുസുമം പഴയതോ പു
 തിയതോ എന്ന് വാദിക്കുന്നതിൽ ഉത്തരം പറയാതിരി
 കുന്നതു് അവാക്പ്രസരം

ഭാവനാവഞ്ചകം - ബന്ധമോക്ഷങ്ങളെ അവയുടെ
 കാരണങ്ങളോടു് ഘടിപ്പിച്ചു് ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തിത്തന്നു
 ചിലിപ്പ. മുൻപറഞ്ഞ വിഷയങ്ങൾക്കെല്ലാം കാരണാ
 കർമശ്രോധമോഹങ്ങളാകുന്നു. ഇവയെ അകരവാനു
 മ്കൈന്ദ്രീ, കരുണാ, മുദിതാ, അശുഭാ, ഉപേക്ഷ എന്ന്

അഞ്ച് ഭാവനകളുണ്ട്. (അശുഭഭാവനയൊഴിച്ച്) നാലുഭാവനകളെന്തും ഒരു പക്ഷമുണ്ട്. മൈത്രിയെന്നത്—
 ഭവൻ തന്റെ സഖാവിലുള്ള സ്നേഹമാകുന്നു. ഒരു മി
 നി ഗദ്യമായ ഒരു വസതിയിൽ ചെന്ന് ആസനാസ്ഥനാ
 യാൽ ഇങ്ങിനെ പ്രാപിക്കുമാറുണ്ട്. “ഉത്തമമായ ജ
 നം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ജീവികളെല്ലാം ആമോദിക്കുമാറാക
 ള്ളെ. അവയെല്ലാം ദിവ്യവൃദ്ധി ദാശാദികളിൽ നിന്ന്
 മുക്തനാകട്ടെ. കട്യാഴിയാതെയുള്ള മന്ത്രിനാഥം,
 അമന്ത്രിനാഥം, നാകാനുഭവത്താൽ ശ്ലേഷിക്കുന്നവരും സ
 ത്വഷ്ടചാത്തനാരായി ഭവിക്കട്ടെ ഇവർ ദിവ്യവൃദ്ധിദ
 ശാകളിൽ നിന്ന് വേർപാട് ഭവിക്കട്ടെ” മൈത്രിയെ
 ന്നത് ശ്രോധത്തിന് വാചാതൃത്തയാകുന്നു. ഇവര
 ങ്ങളുടെ കരീടത്തുനില്ക്കുകയല്ല. മൈത്രിയെന്നത് തൃ
 ണ്ണയല്ല. അവിദ്വയത് നിന്ന് തൃണയുണ്ടാകും, അതിൽ
 നിന്ന് ദാശജനിക്കും. മൈത്രിയിൽ നിന്ന് ദാശ ഭവ
 ക്കുന്നതല്ല. കരുണയെന്നത്—പ്രാണികളുടെ ദൈവ്യാ
 വസ്ഥയാൽ മനസ്സുകി അതിന്റെ നാശത്തിലുത്തേ
 ണമെന്നുള്ള ചിത്തവൃത്തിയാകുന്നു. മുദിതയെന്നത്—
 “മഹാപാപങ്ങളുടെ ഭാഗധേയത്തിന് എന്നും ഭംഗംവരാ
 തിരിക്കേണം; കാരോരുത്തരും താഴ്മയുള്ള സുകൃതഫല
 ങ്ങൾ ഉണ്ടാകേണം.” എന്ന് ഭാവിക്കുകതന്നെ. മുദിത
 യെന്നാൽ സന്തോഷം. എന്നാൽ അത് ലൌകികപദാ
 ത്വവിഷയകമായ കൗതുകമല്ല ഇത് മൈത്രിയോടും
 കരുണയോടും ബന്ധിച്ചുനില്ക്കുന്നതാണ്. മൈത്രിയിൽ ഉ
 ന്നഭാവനകളിലൊന്നിനെ അഭ്യസിക്കുന്ന ഒരു വ്രതി,

അൻ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള ഭാവനയെ ഒന്നാമതായി ചില ജനങ്ങളോടും പിന്നെ ഒരു തെരുവിലുള്ളവരോടും അതിനുശേഷം ഒരു ഗ്രാമത്തിലുള്ളവരോടും അനന്തരം ഒരു ശേവാസികളോടും ക്രമത്തിൽ ഉപദേശിച്ചുകൊണ്ട് ശീലിക്കുന്നത് നന്നായിരിക്കും. അശുഭഭാവനയെന്നത് -- അമംഗളകരങ്ങളായ വിഷയങ്ങളിലും അനിത്യങ്ങളായ പദാർത്ഥങ്ങളിലുമുള്ള അനാസ്ഥ. അശുഭമെന്നാൽ അമംഗളം. ശോഭനമെന്നതിന് വിപരീതത്വം; നിരാശോഭം, അനാസ്ഥയെന്നുള്ള മനോവികാരങ്ങളെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച് ഇതിനെ അഭ്യസിക്കുന്ന ഒരു തവസ്വി, "ശരീരം മുപ്പത്തിരണ്ടു ദോഷങ്ങളാൽ പിമ്ലിക്കപ്പെട്ടതാണെന്നും ഗോമയ പുഞ്ചുത്തിലുരുവിച്ചുവളരുന്ന പൂക്കളെ പോലെ ഗർഭാശയത്തിലുരുവിക്കുന്നുവെന്നും മലദ്വാരം പോലെ അശുദ്ധപദാർത്ഥങ്ങൾക്കിരിപ്പിടമാണെന്നും വഴുവഴുപ്പായ ദ്രവപദാർത്ഥങ്ങൾ അതിന്റെ നവദ്വാരങ്ങളിൽ കൂടേയും അസ്ത്രം സദാസ്രവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുവെന്നും അവ ജഗദ്ഗാവഹമായ ദുർഗ്ഗന്ധത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നുവെന്നും ഭാവികേണ്ടതാണ്. ശരീരത്തിന്റെ കാലനിണ്ണയം ഒരു നിമിഷമാത്രമാണ്; മിന്നൽ, നര, നീരിലിട്ട ഉപ്പ്, ശുഷ്കതൃണത്തിൽ പാറിയ പാവകൻ, കടൽതീരം, കാനൽജലം, ഗുണാഗ്രലഗ്നമായ ഫിമകണ്ഠം, ഇവ കണക്കെ അത് ഉദിച്ച ഉടൻതന്നെ നശിക്കുന്നതാണ്." എന്ന് ശരീരത്തിന്റെ അസ്ഥിമതയെ സംഭാവന ചെയ്യുന്നതും അശുഭഭാവനയിലുൾപ്പെടുന്നതാണ്. ഉപേക്ഷാഭാവനയെന്നത് -- എല്ലാജീവികളിലും

സമഭാവനയും ഇഷ്ടാനിഷ്ടഭാവപരിത്യാഗവുമാകുന്നു. ഇ
തു് മരുന്നാലുഭാവനകളേക്കാൾ മിക്കതും ഉൽകൃഷ്ടവും
ആഹ്ലാസകരമാൽ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടുന്നതുമാണ്. ഇതിനെ
സമചിത്തത്വമെന്നും പറയുന്നു.

മൈത്ര്യാദി ദുഷ്ഭാവനകളേയും യഥാർത്ഥഗുണ
ന്ദ് കോപത്തെ വെടിയുക. ശാസ്ത്രങ്ങളുടെ ശ്രവണം,
വിചിന്തനം, ഭാവനാ, ബോധം, ഇവയെ ആരാഞ്ഞു്
മോഹത്തെ അകറ്റിക്കളയുക. ഇവ നാലിനാലും ഏക
യന്ത്രകാരം നീങ്ങുമാറാകും." എന്ന് അറവണ അടി
കർ പുപ്പാപരവീരേയ വിഹിനമാംവണ്ണം പ്രസന്നഗം
ഭിരഭാവുകവാക്യങ്ങളാൽ അനാനപ്രദീപപ്രകാശമാരാ
ന്ത്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുകയാൽ "തവപ്രഭാവം സിദ്ധി
ച്ചു് ധർമ്മജ്ഞതമുണ്ടായി ജനരാശികൾക്കുദതി വരുമാ
റാകട്ടെ"യെന്നു് പ്രാർത്ഥിച്ചു് മണിമേഖല വ്രതാനുഷ്ഠാ
നത്തിൽ പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്തു.

ശുഭം.

Reference
Citation